

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ Α' ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2013 – 2014

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Δέσποινας Σταύρου Καραγιάννη

ΑΜ: 1153 ΠΜΣ

ΘΕΜΑ: Η ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΟΥΜΕΝΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

ΚΑΘ. Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΛΑΜΑΡΗ

ΛΕΚΤΟΡΑΣ Γ.ΛΕΚΚΑΣ

ΛΕΚΤΟΡΑΣ Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 27 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

Copyright © , **Δέσποινα Καραγιάννη, 2014**

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
II. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ	2
III. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ	8
1. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΘΕΣΗΣ ΣΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	8
1.1. Οι κατηγορίες των συμπαραστατών προσώπων.	8
1.2. Ο κύκλος των νομιμοποιούμενων για την υποβολή της αίτησης προσώπων.....	10
1.3. Η εκκίνηση της διαδικασίας από τον ίδιο τον πάσχοντα	12
1.4. Ο ανήλικος ως πάσχων και ως αιτών	15
1.5. Η ακολουθούμενη διαδικασία	16
1.6. Η νομιμοποίηση του εισαγγελέα	17
1.7. Εκθέσεις ειδικών επιστημόνων	17
i. Η έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του άρθρου 1674 ΑΚ	17
ii. Η ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη	18
1.8. Η επιλογή του δικαστικού συμπαραστάτη	20
1.9. Ο διορισμός των μελών του εποπτικού συμβουλίου.....	21
2. Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ	23
2.1. Ο διορισμός του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη.	23
2.2. Οι εξουσίες του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη.	24
3. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ.....	26
3.1. Τα είδη της δικαστικής συμπαράστασης.	26
α. Η στερητική δικαστική συμπαράσταση.	27
β. Η επικουρική δικαστική συμπαράσταση.	28
γ. Συνδυασμός στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.	29
3.2. Οι αρμοδιότητες του δικαστικού συμπαραστάτη.	30
3.3. Η ανάθεση της επιμέλειας στο δικαστικό συμπαραστάτη.	33
3.4. Ο ειδικός δικαστικός συμπαραστάτης.	34
3.5. Ο ρόλος του εποπτικού συμβουλίου.	34
4. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ	36
4.1. Στις προσωποπαγείς σχέσεις.	36
α. Γάμος.	36
β. Διαζύγιο.....	38
γ. Γονική μέριμνα και επιτροπεία.	38
δ. Υιοθεσία.	39
ε. Εκούσια αναγνώριση.	39

στ. Προσβολή της πατρότητας.	40 ζ.
Σύνταξη διαθήκης.	41
η. Αποδοχή κληρονομιάς.	43
4.2. Στις ενοχικές σχέσεις.	43
α. Πληρεξουσιότητα και εντολή.	43
β. Εταιρεία.....	44
4.3. Προσωπικά δεδομένα και συναίνεση	44
4.4. Αδικοπραξία.	45
4.5. Ικανότητα δικαστικής παράστασης και εξαιρέσεις.....	48
5. ΑΡΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ	50
6. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	50
7. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΣΩΝ ΕΚΤΙΟΥΝ ΠΟΙΝΗ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.....	59
IV. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ: Θεσμοί προστασίας ενηλίκων προσώπων στο γαλλικό δίκαιο	60
V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές του σεβασμού της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας, της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή του τόπου διατρέχουν το σύνολο της έννομης τάξης μας και η εξασφάλιση της υλοποίησης τους ως προς όλους τους κοινωνούς του δικαίου αποτελεί βασικό στόχο και μέριμνα του νομοθέτη.¹ Στο πλαίσιο αυτό ανέκυπτε πάντα το ζήτημα της ρύθμισης της κατάστασης των προσώπων που μειονεκτούν έναντι των άλλων από άποψη είτε σωματικών δυνάμεων είτε ψυχικών ικανοτήτων. Τα άτομα αυτά, παρά την ιδιαιτερότητά τους, παραμένουν υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και είναι έργο της έννομης τάξης να αναπληρώσει αυτό το «έλλειμμα» ώστε να εξουδετερωθεί η διαφορά τους με το μέσο άνθρωπο στις συναλλαγές.²

Η αδυναμία του προσώπου, ιδίως η ψυχική, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ικανότητά του για το σχηματισμό βούλησης καθώς και την επίγνωση που έχει για τα νομικά αποτελέσματα στα οποία κατευθύνεται η δήλωση της βούλησης αυτής. Επομένως, ένα από τα κύρια ζητήματα που καλείται να ρυθμίσει ο νόμος είναι η έκταση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του πάσχοντα. Τυχόν παροδική αδυναμία χρήσης του λογικού μπορεί να αντιμετωπισθεί με την εφαρμογή του άρθρου 131 ΑΚ που θα οδηγήσει σε ακυρότητα της συγκεκριμένης δικαιοπραξίας. Όταν, όμως, πρόκειται για κατάσταση η οποία συνεπάγεται μονιμότερη έλλειψη συνειδήσεως των πραττομένων, προκρίνεται ως αποτελεσματικότερη λύση η υπαγωγή του πάσχοντα σε ένα ειδικό προστατευτικό καθεστώς ρύθμισης της έννομης κατάστασής του, στο πλαίσιο του οποίου θα προσδιοριστούν και τα όρια της δικαιοπρακτικής του ικανότητας.

Την επέμβαση του νομοθέτη στη διαμόρφωση της νομικής θέσης του πάσχοντος, πέρα από το συμφέρον και τις ανάγκες του ίδιου, καθορίζουν και άλλοι παράγοντες. Ένας από τους σημαντικότερους είναι το συμφέρον της οικογένειας, μέλη της οποίας ενδεχομένως υποχρεούνται σε διατροφή του πάσχοντα, αλλά και πρόκειται να τον διαδεχθούν ως κληρονόμοι στην περιουσία του μετά το θάνατό του. Κρίσιμη είναι, επίσης, η σαφήνεια και η βεβαιότητα ως

¹ Βλ. Άρθρα 2, 5 παρ. 1 και 21 του Συντάγματος

² Γ.Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ «Η προστασία του ασθενέστερου στο Δίκαιο», Επιστημονική διημερίδα της Εταιρίας Νομικών Βορείου Ελλάδος που πραγματοποιήθηκε στις 10 & 11 Μαΐου 1996 στην Κομοτηνή, σ. 17 - 18

προς την έννομη κατάσταση του προσώπου για την ασφάλεια των συναλλαγών, και ειδικότερα για τα συμφέροντα των τρίτων που είτε είναι δανειστές του, είτε συνδέονται με κάποια έννομη σχέση με εκείνο, είτε επιθυμούν τη σύναψη κάποιου συμβατικού δεσμού μαζί του. Η ανάγκη προστασίας των τρίτων παρουσιάζεται κατά κύριο λόγο σε περιπτώσεις που η νόσος δεν έχει άμεσα αντιληπτές εξωτερικές εκδηλώσεις, οι οποίες θα δρούσαν αποτρεπτικά για τον καλόπιστο τρίτο. Σημαντικότερο όλων, ωστόσο, παραμένει το συμφέρον του ίδιου του πάσχοντος προσώπου, όχι μόνο για την καλή διαχείριση των υποθέσεών του, τη διατήρηση και την αύξηση της περιουσίας του, αλλά και για το σεβασμό της προσωπικότητάς του, καθώς, χωρίς την πρόβλεψη της εκπροσώπησής - «αντικατάστασής» του από κάποιο άλλο πρόσωπο, το ίδιο και η περιουσία του θα ετίθεντο εκτός συναλλακτικής ζωής.³

Στο προϊσχύσαν δίκαιο, τις ανωτέρω λειτουργίες επιτελούσαν οι θεσμοί της δικαστικής απαγόρευσης και της δικαστικής αντίληψης. Στο επίκεντρο τους δεν βρισκόταν ο ίδιος ο πάσχων, αλλά εκείνοι για τους οποίους η κατάσταση και η φροντίδα του αποτελούσαν “βάρος”, δηλαδή τα πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Με την εισαγωγή του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης, ο οποίος ήρθε να αντικαταστήσει τους παλαιότερους αυτούς θεσμούς, προφανές προβάδισμα στη στάθμιση του νομοθέτη απέκτησε η εξασφάλιση των συμφερόντων του ίδιου του συμπαραστατέου προσώπου, η κατά το μέτρο του δυνατού διασφάλιση της αυτονομίας και του σεβασμού της προσωπικότητάς του. Ενδεικτική της νομοθετικής αυτής μεταστροφής είναι η μεταβολή της ορολογίας από «απαγόρευση» σε «συμπαράσταση» ώστε να αποβάλλει αυτό το περιοριστικό καθεστώς κάθε χαρακτήρα «ποινής» ή μομφής.

Η υπαγωγή στο προστατευτικό αυτό καθεστώς γίνεται μόνο με δικαστική απόφαση. Η πρόβλεψη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αυτονόητη λόγω του περιοριστικού χαρακτήρα και της κρισιμότητας των συνεπειών της δικαστικής συμπαράστασης για τη νομική και κοινωνική υπόσταση του ατόμου. Η σημαντική καινοτομία του ισχύοντος δικαίου έγκειται στο γεγονός ότι τα αποτελέσματα του καθεστώτος αυτού δε ρυθμίζονται κατά τρόπο ενιαίο ή ανελαστικό, αλλά προσαρμόζονται στις ειδικές περιστάσεις και ανάγκες της κάθε περίπτωσης. Συγκεκριμένα, ενώ υπό το προηγούμενο δίκαιο, η δικαστική κρίση περιοριζόταν στην υποβολή ή μη του προσώπου υπό δικαστική απαγόρευση ή δικαστική αντίληψη με επακόλουθο συνέπειες ρητά

---

³ Γ.Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π.,σ. 21 - 22, Κουτσογιάδης, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ, Οικογενειακό Δίκαιο, άρθρο 1686 αρ. 3, σ. 662 - 663

προκαθοριζόμενες από το νόμο, σήμερα μόνη η θέση σε δικαστική συμπαράσταση δε συνεπάγεται αυτοδικαίως τη στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας ή τον κατά συγκεκριμένο μέτρο περιορισμό της. Αντιθέτως, οι ειδικότερες συνέπειες και η έκταση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του συμπαραστατούμενου ορίζονται πλέον στην ίδια τη δικαστική απόφαση, η οποία μπορεί να μεταρρυθμιστεί, προσαρμοζόμενη στη μεταβολή των συνθηκών, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια συνολική διερεύνηση του δικαίου της δικαστικής συμπαράστασης με έμφαση στη νομική και πραγματική θέση του δικαστικώς συμπαραστατούμενου όπως διαμορφώνεται από τις επιμέρους ρυθμίσεις και αποτυπώνεται στην ελληνική νομολογία, εξεταζόμενη σε αντιπαράθεση με τη θέση του υπό δικαστική αντίληψη προσώπου και του απαγορευμένου.

II. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ:

Συνοπτική Παρουσίαση του Προηγούμενου Δικαίου

Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης εισήλθε στην ελληνική έννομη τάξη με το νόμο 2447/1996 και ουσιαστικά αποτέλεσε την ενοποίηση δύο θεσμών του προϊσχύσαντος δικαίου, οι οποίοι απέβλεπαν στην προστασία των ατόμων που έπασχαν από σωματικές ή ψυχικές παθήσεις, καθώς και εκείνων που βρίσκονταν σε συγκεκριμένες μειονεκτικές καταστάσεις. Η νομοθετική προστασία διαβαθμιζόταν, όπως άλλωστε συμβαίνει και με την ισχύουσα ρύθμιση της δικαστικής συμπαράστασης, ανάλογα με τη βαρύτητα και το είδος της κατάστασης του πάσχοντος, με την υπαγωγή του είτε στο καθεστώς της δικαστικής απαγόρευσης, είτε στο καθεστώς της δικαστικής αντίληψης. Ειδικότερα:

α) Η δικαστική απαγόρευση συνεπαγόταν την πλήρη στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του προσώπου και την αντιπροσώπευσή του στο σύνολο των δικαιοπραξιών από το λεγόμενο «επίτροπο». Στο καθεστώς αυτό ήταν δυνατό να υποβληθούν τόσο οι ενήλικοι όσο και οι ανήλικοι, εφόσον αυτό υπαγόρευε το συμφέρον τους, οι οποίοι βρίσκονταν σε αδυναμία φροντίδας του εαυτού τους και των υποθέσεών τους λόγω είτε μόνιμης πνευματικής νόσου που απέκλειε τη χρήση του λογικού τους, είτε σωματικής αναπηρίας.⁴ Το αν κάποια περίπτωση πληρούσε τους όρους του νόμου υπόκειτο στην ελεύθερη κρίση του δικαστηρίου, μη αναιρετικά ελεγχόμενη και αδέσμευτη από ψυχιατρικές θεωρίες και γνωματεύσεις. Ωστόσο, εφόσον διαπιστωνόταν η συνδρομή των προϋποθέσεων του παλ. άρθρου 1686 ΑΚ, το δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να κηρύξει την απαγόρευση, χωρίς να διερευνήσει περαιτέρω αν η λήψη του συγκεκριμένου περιοριστικού αυτού μέτρου ήταν προς το συμφέρον του απαγορευμένου.⁵ Επίσης, σε καθεστώς απαγόρευσης εκ του νόμου («νόμιμη απαγόρευση»), κατά την παλαιά διάταξη 1700 ΑΚ, τελούσαν και εκείνοι που είχαν καταδικαστεί με τελεσίδικη δικαστική

⁴ Η «σωματική αναπηρία» κατά κύριο λόγο αναφερόταν στους εκ γενετής κωφούς, τυφλούς ή άλαλους. Ι. Δεληγιάννης, Η δικαστική συμπαράσταση, σ. 1. Είχε υποστηριχθεί ότι η σωματική αναπηρία θα έπρεπε πάντα να συνδέεται με το νοητικό στοιχείο του πάσχοντα, να είναι δηλαδή ικανή να παρεμποδίσει τη διανοητική ανάπτυξη και λειτουργία, και κατ' επέκταση τη βούλησή του και την ικανότητά του για έλλογη δράση. Μόνο τότε υπήρχε, σύμφωνα με την άποψη αυτή, πλήρης αδυναμία φροντίδας των υποθέσεων. Ωστόσο, ως αντίλογος διατυπώθηκε επίσης ότι κατ' αυτό τον τρόπο στερείται νοήματος η διάκριση του παλαιού άρθρου 1686 ΑΚ, αφού αν γινόταν δεκτή θα καλύπτονταν από την πρώτη περίπτωση του άρθρου όλες οι κατηγορίες απαγορευτέων. Κουτσογιάδης σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ., άρθρο 1686 αρ. 25, σ. 672

⁵ Κουτσογιάδης σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ άρθρο 1686 αρ. 28, σ. 674

απόφαση για κακούργημα καθ'όλη τη διάρκεια της ποινής τους, ρύθμιση η οποία αποτέλεσε αντικείμενο έντονης κριτικής ως άσκοπη και αντισυνταγματική.⁶

Η δικαστική απαγόρευση κηρυσσόταν από το Πολυμελές Πρωτοδικείο της κατοικίας του «πάσχοντος» προσώπου, κατόπιν αιτήσεως οποιουδήποτε συγγενούς ή του συζύγου του ή του επιτρόπου (αν ήταν ενήλικος υπό επιτροπεία) ή του εισαγγελέα (παλαιό άρθρο 1688 ΑΚ). Ο κύκλος των προσώπων που νομιμοποιούνταν να επιδιώξουν την υποβολή κάποιου σε αυτό το καθεστώς περιορισμού δικαιοπρακτικής ικανότητας ήταν σημαντικά ευρύτερος από εκείνον των νομιμοποιούμενων ενεργητικά στην υποβολή αίτησης για τη θέση σε δικαστική συμπαράσταση υπό το ισχύον δίκαιο, όπως θα αναλυθεί παρακάτω. Σε κάθε περίπτωση την αίτηση απαγόρευσης έπρεπε να συνοδεύει γνωμοδότηση του συγγενικού συμβουλίου σχετικά με την ανάγκη της απαγόρευσης (παλαιό άρθρο 1689 ΑΚ). Η εκδίκαση της υπόθεσης γινόταν κατά τη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.⁷

Τα αποτελέσματα της δικαστικής απαγόρευσης επέρχονταν από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης (παλ. άρθρο 1693 ΑΚ). Από τη δημοσίευση και μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης ο δικαστικώς απαγορευμένος αντιπροσωπευόταν για την επιχείρηση όλων των δικαιοπραξιών από τον προσωρινό διαχειριστή⁸, ενώ από την τελεσιδικία και έπειτα από τον επίτροπό του. Ο διορισμός του τελευταίου γινόταν κατά τις διατάξεις για τη δοτή επιτροπεία των ανηλίκων (παλ. άρθρο 1694 εδ. β' ΑΚ σε συνδυασμό με άρθρα 1602 – 1603 ΑΚ). Εξάιρεση αποτελούσε η περίπτωση όπου ο πάσχων ήταν έγγαμος, οπότε καθίστατο εκ του νόμου επίτροπος ο σύζυγός του, εκτός αν το δικαστήριο προέκρινε διαφορετική λύση ως προτιμότερη για το συμφέρον του απαγορευμένου, ύστερα από αίτηση του ίδιου ή οποιουδήποτε είχε έννομο συμφέρον (παλ. άρθρο 1696 ΑΚ). Ως προς τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις του επιτρόπου

⁶ Δασκαρόλης, «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 27

⁷ Μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, προβλεπόταν η δυνατότητα διορισμού προσωρινού διαχειριστή (άρθρο 802 παρ. 2 ΚΠολΔ) και πριν από την υποβολή της αίτησής της δικαστικής απαγόρευσης, ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε είχε έννομο συμφέρον, ο προσωρινός διαχειριστής έφερε δε την υποχρέωση υποβολής της αίτησης για τη θέση του πάσχοντος υπό απαγόρευση εντός διαστήματος δέκα ημερών (παρ. 6 του άρθρου 802 ΚΠολΔ). Δεληγιάννης, ό.π., σ. 2 – 3, Π.Αγαλλοπούλου, Οι επιπτώσεις της ψυχικής διαταραχής του ενός συζύγου στην έγγαμη συμβίωση, σ. 98

⁸ Όσον αφορά τον προσωρινό διαχειριστή, παρατηρητέα είναι τα ακόλουθα: 1) Αίτηση για το διορισμό του μπορούσε να υποβάλλει οποιοσδήποτε είχε έννομο συμφέρον, ακόμα και ο ίδιος ο απαγορευτέος 2) Δεν απαιτείτο η προσκόμιση ιατρικών βεβαιώσεων ή η εισαγωγή του ασθενούς για νοσηλεία σε μονάδα ψυχικής υγείας. Το δικαστήριο έκρινε κυριαρχικά βάσει των κανόνων εκουσίας δικαιοδοσίας αν συνέτρεχε λόγος διορισμού προσωρινού διαχειριστή (με κλήτευση, ωστόσο, του ασθενούς). 3) Ο διορισμός του προσωρινού διαχειριστή δεν επέφερε την αφαίρεση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του ασθενούς. Ο απαγορευτέος διατηρούσε ακέραιη τη δικαιοπρακτική του ικανότητα και μπορούσε να ενεργεί παράλληλα με τον προσωρινό διαχειριστή για τα θέματα που υπάγονταν στις εξουσίες του τελευταίου, και μόνος του για τα υπόλοιπα. Αγαλλοπούλου, ό.π., σ. 99,102

εφαρμόζονταν αναλόγως, εφόσον δεν οριζόταν διαφορετικά, οι διατάξεις για την επιτροπεία ανηλίκων. Ο επίτροπος επιπλέον είχε, δυνάμει του παλ. άρθρου 1697 ΑΚ, την εξουσία να προβαίνει, με γνωμοδότηση του συγγενικού συμβουλίου και άδεια του δικαστηρίου, σε γονικές παροχές προς το τέκνο του απαγορευμένου (άρθρο 1509 ΑΚ).⁹

β) Στο ηπιότερο καθεστώς της «δικαστικής αντίληψης» ετίθεντο πρόσωπα με πνευματικές ασθένειες, σωματικές αναπηρίες ή χαρακτηριστικά ελαττώματα.¹⁰ Ειδικότερα, ο θεσμός αυτός αφορούσε τις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων: i) όσους βρίσκονταν σε «κατάσταση διφορούμενων φρένων», έπασχαν δηλαδή από πνευματική ασθένεια που δεν απέκλειε εντελώς τη χρήση του λογικού τους ii) όσους λόγω σωματικής αναπηρίας βρίσκονταν σε μερική αδυναμία να φροντίσουν τον εαυτό ή τις υποθέσεις τους (κυρίως τους κουφούς, τυφλούς ή άλαλους) iii) εκείνους των οποίων η ασωτία εξέθετε σε κίνδυνο στέρησης τους ίδιους ή την οικογένειά τους και iv) όσους λόγω συνήθειας μέθης ή τοξικομανίας αδυνατούσαν να φροντίζουν τις υποθέσεις τους ή έθεταν σε κίνδυνο την ασφάλεια άλλων. Η ανωτέρω απαρίθμηση ήταν περιοριστική, η έννοια της ασωτίας, ωστόσο, είχε εύρος που επέτρεπε την ένταξη σε αυτήν αρκετών περιπτώσεων.¹¹

Η θέση των ανωτέρω προσώπων σε δικαστική αντίληψη είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας, με την έννοια ότι η έγκυρη επιχείρηση από αυτούς ορισμένων δικαιοπραξιών προϋπέθετε πλέον τη συναίνεση του αντιλήπτορά τους. Η συναίνεση παρεχόταν το αργότερο μέχρι την επιχείρηση της δικαιοπραξίας, ενώ αν ο αντιλήπτορας αρνείτο τη χορήγησή της, αποφάσιζε το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του τελούντος υπό δικαστική αντίληψη. Πράξεις επιχειρούμενες από το ίδιο το υπό δικαστική αντίληψη πρόσωπο χωρίς τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη ήταν άκυρες, η δε ακυρότητα ήταν σχετική και μπορούσαν να την επικαλεστούν μόνο το ίδιο το πρόσωπο, ο αντιλήπτορας και οι καθολικοί ή ειδικοί του διάδοχοι (παλ. 1709 ΑΚ).¹²

Δεδομένου ότι η δικαστική αντίληψη αποτελούσε κατ' εξαίρεση περιορισμό της δικαιοπρακτικής ικανότητας, εξαντλητική ήταν η απαρίθμηση και των πράξεων για τις οποίες

⁹ Δεληγιάννης, ό.π., σ. 4

¹⁰ Η δικαστική αντίληψη κρινόταν ως το επιβαλλόμενο μέτρο προστασίας του ίδιου του πάσχοντος ανθρώπου και της οικογένειάς του ώστε να μην καθίσταται ο περιορισμός αυτός «κύρωση» ανάλογη της ποινής. Γ.Κουμάντος, Οικογενειακόν Δίκαιον, Τόμος II, σ. 399 – 400

¹¹ Κουμάντος, ό.π., σ. 401

¹² Δεληγιάννης, ό.π., σ. 5, Κουμάντος, ό.π., σ. 404

ήταν αναγκαία η συναίνεση του αντιλήπτορα, χωρίς να επιτρέπεται ούτε αναλογική εφαρμογή άλλων διατάξεων ούτε διεύρυνση του κύκλου των πράξεων αυτών με δικαστική απόφαση. Ο περιοριστικός χαρακτήρας της απαρίθμησης, αν και καταρχήν επιβεβλημένος, δημιούργησε ζητήματα.¹³ Το σημαντικότερο από αυτά ήταν ότι, ελλείψει σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, ο αντιλήπτορας δεν είχε καμία εξουσία ως προς την επιμέλεια του πάσχοντα, με αποτέλεσμα εκείνος να μην δύναται να αποτρέψει οποιοδήποτε κίνδυνο απειλούσε τους τρίτους από τη συμπεριφορά του. Η διακινδύνευση τρίτων λειτουργούσε μόνο ως ισχυρή ένδειξη για την αδυναμία του αλκοολικού ή τοξικομανούς να επιμεληθεί ο ίδιος των υποθέσεών του. Η παράλειψη αυτή του νομοθέτη να προβλέψει οποιοδήποτε δικαίωμα επέμβασης του αντιλήπτορα στα προσωπικά θέματα του υπό δικαστική αντίληψη προσώπου δημιουργούσε ιδιαίτερα προβλήματα, δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις ανέκυπτε ανάγκη μέριμνας για θέματα κρίσιμα για τη ζωή και την υγεία του τα οποία δεν μπορούσε να διευθετήσει το ίδιο.¹⁴

Διαχρονικό δίκαιο: Μετά την κατάργηση των θεσμών της νόμιμης απαγόρευσης και δικαστικής αντίληψης και την αντικατάστασή τους από αυτόν της δικαστικής συμπαράστασης με το άρθρο 13 του ν.2447/1996, όποιος είχε τεθεί σε καθεστώς δικαστικής απαγόρευσης εξομοιώνεται, σύμφωνα με τις μεταβατικού χαρακτήρα διατάξεις των άρθρων 59 εδ. α' και 60 εδ. β' του ίδιου νόμου, με πρόσωπο που βρίσκεται σε κατάσταση στερητικής δικαστικής συμπαράστασης κατά τις νέες διατάξεις των άρθρων 1666 ΑΚ επ., με το ίδιο περιεχόμενο με εκείνο που ίσχυε υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος δικαίου για τον απαγορευμένο. Στις περιπτώσεις που είχε διοριστεί προσωρινός διαχειριστής του απαγορευμένου, εκείνος συνεχίζει το λειτούργημά του, ενώ αν είχε διοριστεί μετά την τελεσιδικία της απόφασης κατά την 1694 ΑΚ του παλαιού δικαίου επίτροπος του απαγορευμένου, εκείνος καθίσταται οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης κατ' εφαρμογή του άρθρου 59 εδ. β' του ανωτέρω νόμου.¹⁵

---

¹³ Σύμφωνα με τον Κουμάντο, η απαρίθμηση των πράξεων αυτών δεν ήταν ικανοποιητική καθώς δεν ανταποκρινόταν στις ανάγκες των συναλλαγών. Ενδεικτικά αναφέρει ως άστοχο το γεγονός ότι επιτρεπόταν η εκποίηση κινητών ενδεχομένως μεγάλης αξίας. Κατά τον ίδιο, ωστόσο, η ατέλεια αυτή μπορούσε να θεραπευτεί ερμηνευτικά: επιτρεπόταν μὲν η πώληση κινητών, η είσπραξη όμως του τιμήματος και η παροχή εξόφλησης μπορούσαν να γίνουν εγκύρως μόνο με τη συναίνεση του αντιλήπτορα., ο οποίος έτσι ενημερωνόταν για την πώληση και μπορούσε να επιδιώξει την αναγνώριση της ακυρότητάς της βάσει των γενικών διατάξεων για τις δικαιοπραξίες (131 ή 179 ΑΚ). Κουμάντος ό.π., σ. 405

¹⁴ Κουμάντος, ό.π., σ. 401, 405

¹⁵ Βλ και ΜονΠρωτΘεσ 12268/2011 (Δημοσίευση σε Αρμ 2011/1660)

III. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

1. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΘΕΣΗΣ ΣΕ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ¹⁶

1.1. Οι κατηγορίες των συμπαραστατέων προσώπων

Κατά το άρθρο 1666 ΑΚ του ισχύοντος δικαίου, σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλονται τα ενήλικα πρόσωπα που εμπίπτουν σε μια από τις ακόλουθες περιοριστικά αναφερόμενες κατηγορίες:

α) Εκείνοι που *λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατούν να φροντίζουν μόνοι για τις υποθέσεις τους*. Στην έννοια της ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής συμπεριλαμβάνονται όλες οι διαταραχές που μειώνουν σε σημαντικό βαθμό την ικανότητα αντικειμενικού ελέγχου της πραγματικότητας και ελεύθερου σχηματισμού βούλησης και κρίσης. Τέτοιες είναι τόσο οι γνήσιες ψυχώσεις, όσο και οι οργανοψυχικές παθήσεις που οφείλονται σε παθολογοανατομικές αλλοιώσεις ή άλλες διαταραχές του εγκεφάλου, η γεροντική άνοια, η κατάσταση διφορούμενων φρένων (κατά τη διάταξη 1705 αρ.1 ΑΚ του παλαιού δικαίου).¹⁷ Η μονιμότητα της διαταραχής δεν αποτελεί προϋπόθεση της θέσης σε δικαστική συμπαράσταση¹⁸, απαιτείται όμως η διαταραχή αυτή να εμποδίζει εν όλω ή εν μέρει το συμπαραστατέο άτομο από το να διαχειρίζεται το ίδιο τις προσωπικές ή περιουσιακές υποθέσεις του.¹⁹ Την ίδια αδυναμία πρέπει να επιφέρει και η σωματική αναπηρία, η οποία, δεδομένου ότι δεν προσδιορίζεται ειδικότερα στο νόμο, μπορεί να είναι οποιουδήποτε είδους, αρχική ή επίκτητη. Επομένως, αν το πρόσωπο βρίσκεται σε μία από τις άνω περιγραφόμενες καταστάσεις

¹⁶ Θ. Παπαχρίστου, Εγχειρίδιο Οικογενειακού Δικαίου, σ. 425 - 426

Σημειώνεται ότι ο όρος «διαταραχή» αντικαθιστά τον προηγούμενο όρο «ασθένεια» και συμπεριλαμβάνει την «κατάσταση διφορούμενων φρένων» του προηγούμενου δικαίου.

¹⁷ Ι. Δεληγιάννης, Η σχεδιαζόμενη μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου στον τομέα της επιτροπείας, Αρμ 1995/1249, σ. 1250

¹⁸ Κ. Παπαδόπουλος, Αγωγές Οικογενειακού Δικαίου, Τόμος Β', σ. 701

¹⁹ Ο όρος διαταραχή περιλαμβάνει τόσο την απλή διαταραχή, όσο και την πάθηση, τόσο την ασθένεια, όσο και την κατάσταση των «διφορούμενων φρένων» του παλαιού δικαίου. Η γενικότητα της διατυπώσεως του άρθρου 1666 παρ 1 αρ. 1 ΑΚ επιτρέπει την εφαρμογή της ρύθμισης της δικαστικής συμπαράστασης και σε παροδικές διαταραχές όταν αυτό υπαγορεύεται από το συμφέρον του συμπαραστατούμενου. ΕφΔωδ 285/2003, Παπαχρίστου, ό.π., σ. 437

αλλά δεν καθίσταται εξ αυτής ανίκανο να επιμεληθεί των υποθέσεών του, δε συντρέχει περίπτωση θέσης του σε δικαστική συμπαράσταση.²⁰

β) Εκείνοι που λόγω ασωτίας, τοξικομανίας ή αλκοολισμού²¹ εκθέτουν στον κίνδυνο στέρησης τον εαυτό τους, το σύζυγό τους, τους κατιόντες τους ή τους ανιόντες τους. Ως ασωτία χαρακτηρίζεται η κατάσπατάληση της περιουσίας του προσώπου με την πραγματοποίηση δαπανών αλόγιστων και δυσανάλογων σε σχέση με την οικονομική του κατάσταση και τις υποχρεώσεις διατροφής των συγγενών του, ανεξάρτητα από τα κίνητρα, το είδος των δαπανών και τον ηθικό ή μη τρόπο ζωής του, ενώ τοξικομανία αποτελεί κάθε περίπτωση εξάρτησης από οποιαδήποτε τοξική ουσία. Και τα δύο ανωτέρω χαρακτηριστικά του ατόμου δεν απαιτείται να έχουν «χρόνιο» χαρακτήρα, αλλά θα πρέπει να συνεπάγονται τον κίνδυνο στέρησης του ιδίου ή των, κατά το νόμο, απέναντί του δικαιούχων διατροφής.²² Στο σημείο αυτό διαφαίνεται ο χαρακτήρας του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης ως προστατευτικού όχι μόνο του ίδιου του συμπαραστατέου προσώπου, αλλά και των τρίτων που τίθενται σε κίνδυνο εξαιτίας της συμπεριφοράς του.²³

Ειδικά για τους τοξικομανείς και τους αλκοολικούς (2^η κατηγορία του άρθρου 1666 παρ. 1 ΑΚ) έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι δεν υποβάλλονται σε δικαστική συμπαράσταση, ούτε ακόμη και επικουρική, αν η κατάστασή τους δε συνοδεύεται από ψυχική ή διανοητική διαταραχή ή σωματική αναπηρία τους, σε συνδυασμό φυσικά με το γεγονός ότι εκθέτουν σε κίνδυνο στέρησης τον εαυτό και την οικογένειά τους. Υπάρχει, όμως, και η άποψη περί κατάργησης της σύνδεσης αυτών των δύο προϋποθέσεων.²⁴

²⁰ Εύλογο είναι ότι η δικαστική συμπαράσταση αίρεται όταν εκλείπει η παροδική διανοητική ή ψυχική διαταραχή που την επέβαλε. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 424

²¹ Ο νόμος κάνει λόγο μόνο για αλκοολισμό και τοξικομανία και έτσι αποκλείονται από το πεδίο της ρύθμισης όλες οι άλλες μορφές εξάρτησης, εκτός αν οδηγούν σε ασωτία. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 425

²² Για την ασωτία, επομένως, κρίσιμο στοιχείο είναι η δυσαναλογία των δαπανών προς τις οικονομικές δυνάμεις του προσώπου. Κατά συνέπεια δεν εμπίπτει στην κατηγορία αυτή το ιδιαιτέρως εύπορο άτομο του οποίου η περιουσία δεν διατρέχει κίνδυνο. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε απόφαση για τη θέση ηλικιωμένης υπό δικαστική αντίληψη το δικαστήριο έκρινε ότι οι πραγματοποιηθείσες από εκείνη δαπάνες οι οποίες δεν ήταν δυσανάλογες με την περιουσία της δεν συνιστούσαν ασωτία, ακόμη και αν έγιναν από «ερωτικών πάθος και μανίαν». ΠρωτΘηβ 235/1960, ΕλλΔνη 2/1961 σ. 1094, Κουμάντος, ό.π., σ. 401. Αντίστοιχα, δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις τις 1666 ΑΚ αν ο αλκοολισμός και η ασωτία δεν δημιουργούν κίνδυνο στέρησης για το συμπαραστατέο και τα πρόσωπα απέναντι στα οποία υπέχει υποχρέωση διατροφής. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 424 - 425

²³ Ε. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, Οικογενειακό Δίκαιο, Τόμος II, σ. 567 - 568

²⁴ Ψούνη Ν. Το νέο δίκαιο της συγγένειας και της προστασίας ανίκανων προσώπων (με αφετηρία τον ν.2447/1996) Οι επιπτώσεις του στις κληρονομικές σχέσεις, σ. 46. Η ίδια συγγραφέας επισημαίνει ότι ο νομοθέτης δεν συνδέει κάθε κατηγορία πασχόντων προς συγκεκριμένο είδος δικαστικής συμπαράστασης, καθώς η επιλογή αυτή αφήνεται στην ευχέρεια του δικαστηρίου.

1.2. Ο κύκλος των νομιμοποιούμενων για την υποβολή της αίτησης προσώπων

Ο νόμος ορίζει στο άρθρο 1667 παρ. 1 ΑΚ, όπως ισχύει μετά την τροποποίηση του ν.2447/1996, περιοριστικά τα πρόσωπα που μπορούν να αιτηθούν, υπό την προϋπόθεση της συνδρομής νόμιμου λόγου, τη θέση του προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση. Τα πρόσωπα αυτά είναι ο ίδιος ο πάσχων, ο/η σύζυγός του, εφόσον υπάρχει έγγαμη συμβίωση (επομένως όχι εφόσον βρίσκονται σε διάσταση^{25, 26}), και από τον κύκλο των συγγενών του πάσχοντα οι γονείς²⁷ και τα τέκνα του.²⁸ Αν τα ανωτέρω πρόσωπα δεν υπάρχουν ή δεν είναι ικανά για την κίνηση της διαδικασίας, τότε σε αυτή νομιμοποιείται να προβεί ο εισαγγελέας ή το δικαστήριο²⁹ αυτεπαγγέλτως. Προκειμένου να διατηρηθεί εμπιστευτικός και οικείος ο χαρακτήρας της σχετικής δίκης, οι τρίτοι αποκλείονται εκτός από την υποβολή της αίτησης και από τη δυνατότητα παρέμβασης στη δίκη, καθώς και από την άσκηση τριτανakoπής κατά της εκδιδόμενης απόφασης.

Υπό το προϋπάρχον δικαίωμα του Αστικού Κώδικα, αντίθετα, το δικαίωμα να αιτηθεί τη θέση του πάσχοντα είτε υπό δικαστική απαγόρευση είτε υπό δικαστική αντίληψη είχε κάθε πρόσωπο συνδεδεμένο με αυτόν με συγγένεια αίματος, αδιακρίτως βαθμού ή τύπου συγγένειας, καθώς και ο/η σύζυγος, ακόμη και εν διαστάσει, ο επίτροπος ή κηδεμόνας του, όχι όμως και ο

---

²⁵ Στο πλαίσιο, ωστόσο, του προϋπάρχοντα θεσμού της δικαστικής απαγόρευσης υποστηριζόταν η άποψη ότι η διακοπή της έγγαμης συμβίωσης δεν στερούσε από το σύζυγο το δικαίωμα υποβολής της αίτησης. Το δικαίωμα αυτό έπαυε μόνο μετά την έκδοση αμετάκλητης απόφασης διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου, γιατί δεν νομιμοποιείτο ενεργητικά ο πρώην σύζυγος. Αγαλλοπούλου, ό.π., σ. 91.

²⁶ Σημειώνεται ότι προϋπόθεση της ενεργητικής νομιμοποίησης του συζύγου αποτελεί η ύπαρξη υποστατού γάμου, δηλαδή και άκυρου ή ακυρώσιμου, αρκεί να μην είχε ακυρωθεί ο γάμος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης. Παπαδόπουλος, ό.π., σ. 706

²⁷ Καθένας από τους γονείς έχει αυτοτελές δικαίωμα υποβολής της αίτησης ανεξάρτητα από το αν ασκεί ή έχει τη γονική μέριμνα, καθώς η νομιμοποίηση αυτή των γονέων δεν στηρίζεται στη γονική μέριμνα. Βλ. άνω υποσημείωση 25

²⁸ Βάσει της διατύπωσης του νόμου εξαιρούνται από τον κύκλο των ενεργητικώς νομιμοποιούμενων προσώπων οι λοιποί κατιόντες, καθώς και ο επίτροπος του ανηλίκου. Παπαζήση Θ., Παρέμβαση στην αίτηση του εισαγγελέα για δικαστική συμπαράσταση, δημ/ση Δ.2006/ 228

²⁹ Με το νόμο 2447/1996 τροποποιήθηκαν και τα άρθρα 8 και 24 ΑΚ που καθορίζουν το εφαρμοστέο δικαίωμα και τη διεθνή δικαιοδοσία των Ελληνικών Δικαστηρίων για τη δικαστική στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας και την επιμέλεια του προσώπου ή υποθέσεων. Σύμφωνα με το νέο άρθρο 8 παρ. 1 ΑΚ «Η στέρηση, καθώς και κάθε άλλος περιορισμός της δικαιοπρακτικής ικανότητας με δικαστική απόφαση ρυθμίζονται από το δικαίωμα της ιθαγένειας του προσώπου το οποίο αφορούν τα μέτρα αυτά». Η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου δίνει δικαιοδοσία στα ελληνικά δικαστήρια για την κήρυξη σε συμπαράσταση αλλοδαπού που έχει συνήθη διαμονή στην Ελλάδα. Το άρθρο 8 ΑΚ συμπληρώνεται και από το άρθρο 801 παρ. 2 ΚΠολΔ, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 44 ν.2447/1996 «Αν Έλληνας δεν έχει συνήθη διαμονή στην ημεδαπή, αρμοδιότητα να τον θέσει σε δικαστική συμπαράσταση έχει το δικαστήριο της τελευταίας συνήθους διαμονής του στην Ελλάδα, διαφορετικά το δικαστήριο της Πρωτεύουσας του κράτους.

ίδιος ο συμπαριστατέος.³⁰ Παράλληλα, μετά την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, νομιμοποιείτο ενεργητικά κατ' άρθρο 802 παρ. 6 ΚΠολΔ και ο προσωρινός διαχειριστής που είχε τυχόν διορισθεί. Ουσιαστικά, δηλαδή, ο νόμος απέκλειε μόνο τους «εξωτικούς» (δανειστές, φίλους), ενώ παρείχε νομιμοποίηση σε οποιονδήποτε είχε έστω και «χαλαρό» συγγενικό δεσμό με τον πάσχοντα, στερώντας παράλληλα στο ίδιο το συμπαριστατέο πρόσωπο τη δυνατότητα κίνησης μιας διαδικασίας κρίσιμης για τα συμφέροντα και την ιδιωτική του αυτονομία.

Οι λόγοι της ουσιώδους αυτής διαφοράς στον κύκλο των νομιμοποιούμενων προσώπων μεταξύ της παλαιάς και της νέας ρύθμισης του δικαίου της δικαστικής συμπαράστασης έγκειται στο διαφορετικό δικαιοπολιτικό σκοπό τους. Το έννομο αγαθό στην προστασία του οποίου ήταν προσανατολισμένοι οι παλαιοί θεσμοί της δικαστικής απαγόρευσης και αντίληψης ήταν αυτό της «ευρείας οικογένειας». Υπό το πρίσμα της κρατούσας τότε αντίληψης ότι τα μειονεκτούντα πρόσωπα αποτελούν κοινωνικό και οικογενειακό «βάρος», ο νομοθέτης απέβλεψε την προστασία των άμεσων συμφερόντων της οικογένειας του πάσχοντα στην περιουσία του και στην κληρονομική διαδοχή, προσδίδοντας στις ανωτέρω ρυθμίσεις έναν λανθάνοντα δημόσιο χαρακτήρα και τη μεγαλύτερη δυνατή ευρύτητα.

Αντίθετα, στο νέο δίκαιο είναι ορατή η έντονη μεταστροφή προς την κατεύθυνση της προστασίας των συμφερόντων του ίδιου του πάσχοντα ανεξάρτητα από αυτά της «ευρύτερης οικογένειάς του, με επίκεντρο τις αρχές του σεβασμού της προσωπικότητας και της αξίας του συμπαριστατέου ως ανθρώπου κατά τις επιταγές άρθρων 2 παρ.1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος. Η μεταβολή αυτή στην ιδεολογική βάση του δικαίου της δικαστικής συμπαράστασης εντάσσεται στη γενικότερη επικράτηση των αντιλήψεων περί περιορισμού των επεμβάσεων τρίτων στην προσωπική και οικογενειακή ζωή του ατόμου και του προέχοντος ρόλου της ιδιωτικής του αυτονομίας στο πεδίο αυτό. Η εμφανέστερη αποτύπωση της εντοπίζεται στον εν μέρει εκούσιο πλέον χαρακτήρα της διαδικασίας με την ενεργητική νομιμοποίηση του ίδιου του πάσχοντα κατ' άρθρο 1667 παρ.1 ΑΚ, και ιδίως στο γεγονός ότι αυτή καθίσταται αποκλειστική στην περίπτωση σωματικής, αρχικής ή επίκτητης, αναπηρίας του (άρθρο 1667 παρ.2 ΑΚ).

Οι σύγχρονες αυτές αντιλήψεις οδήγησαν το νομοθέτη στον αυστηρό περιορισμό του κύκλου των ενεργητικώς νομιμοποιούμενων προσώπων σε αυτά που έχουν άμεσο προσωπικό ή οικογενειακό έννομο συμφέρον, ήτοι σε αυτά που συνδέονται με τον πάσχοντα είτε με γάμο είτε

---

³⁰ Μια άποψη που είχε διατυπωθεί υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, χαρακτήριζε την υποβολή αίτησης από τον ίδιο τον πάσχοντα, αν όχι ύποπτη, σε κάθε περίπτωση ως *ηθική και αστική αυτοκατάργηση του ατόμου*. Κουτσογιάδης σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ άρθρο 1688 αρ.21 σ. 685

με άμεση καταγωγή, τα οποία δικαιούνται να εκφέρουν άποψη για την προσωπική του κατάσταση αλλά και να παρέμβουν σε συγκεκριμένα στάδια της κοινής τους ζωής κατά τη διάρκεια της αλλά και μετά από αυτήν.³¹ Τα ίδια πρόσωπα που επεμβαίνουν στη λειτουργία της προσωπικότητας του προσώπου, όπως λόγω χάρη με την άσκηση γονικής μέριμνας, είτε τη συνεχίζουν μετά το θάνατό του ως νόμιμοι κληρονόμοι του,³² είναι εκείνα που δικαιούνται κατά το νόμο να ζητήσουν και τον περιορισμό της δικαιοπρακτικής του ικανότητας με τη θέση του σε δικαστική συμπαράσταση.

Είναι πιθανό το συμπαραστατέο πρόσωπο, παρά το γεγονός ότι ο νόμος λαμβάνει ως δεδομένο το αντίθετο, να μην έχει συγγενείς πρώτου βαθμού και να μην έχει τελέσει γάμο. Στην περίπτωση αυτή, οι υπάρχοντες συγγενείς του δε δικαιούνται να υποβάλλουν την αίτηση, αλλά έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν στον κατά τόπο αρμόδιο εισαγγελέα πρωτοδικών και να ζητήσουν την κίνηση της διαδικασίας με δική του ενέργεια. Η άσκηση, εξάλλου, της εξουσίας του δικαστηρίου για αυτεπάγγελτη ενέργειά του καθίσταται εφικτή χάρη στην προβλεπόμενη από το άρθρο 1668 ΑΚ υποχρέωση των δημόσιων ή δημοτικών υπαλλήλων, των εισαγγελέων, των οργάνων των κοινωνικών υπηρεσιών και των προϊστάμενων μονάδων ψυχικής υγείας να γνωστοποιούν στο δικαστήριο άμεσα οποιαδήποτε περίπτωση ανικανότητας προσώπου που καθιστά αναγκαία την επέμβαση για την υποβολή του σε δικαστική συμπαράσταση. Ανάλογη είναι και η υποχρέωση που βαρύνει το φιλικό και συγγενικό κύκλο του ανίκανου προσώπου.³³

1.3. Η εκκίνηση της διαδικασίας από τον ίδιο τον πάσχοντα

Ένας από τους βασικούς προσανατολισμούς της νομοθετικής ρύθμισης της δικαστικής συμπαράστασης είναι η προσπάθεια να μη μετατραπεί το συμπαραστατέο πρόσωπο σε «αντικείμενο» της διαδικασίας, αλλά να αντιμετωπίζεται ως ενεργό «υποκείμενό» της, διατηρώντας τα δικαιώματά του και, στις περιπτώσεις που αυτό είναι δυνατό, την ιδιωτική του

---

³¹ Παπαζήση, ό.π., σ. 229 – 231 Στο σημείο αυτό διαφαίνεται η πρόθεση του νομοθέτη να επιλύονται τα προσωπικά ζητήματα του προσώπου στο πλαίσιο της «πυρηνικής οικογένειας».

³² Τα οριζόμενα στην 1667 παρ.1 ΑΚ πρόσωπα είναι και οι νόμιμοι μεριδούχοι, με εξαίρεση τους λοιπούς κατιόντες πέραν των τέκνων. βλ. Παπαζήση, ό.π. σ. 231 υποσημείωση 2

³³ Παπαζήση, ό.π., σ. 231, Παπαχρίστου, ό.π., σ. 426 Η διαφορά ανάμεσα στα νομιμοποιούμενα και μη νομιμοποιούμενα πρόσωπα έγκειται στο ότι το δικαστήριο πρέπει οπωσδήποτε να επιληφθεί της υπόθεσης σε περίπτωση υποβολής σχετικής αίτησης από τα πρώτα, ενώ στην περίπτωση της άτυπης πληροφόρησης του εισαγγελέα ή του δικαστηρίου από τους τελευταίους, η σχετική διαδικασία θα κινηθεί μόνο εφόσον τούτο κριθεί σκόπιμο από τον εισαγγελέα ή το δικαστήριο. Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 29

αυτονομία.³⁴ Η σημαντικότερη ίσως ενίσχυση του σκοπού αυτού επιτυγχάνεται με την πρόβλεψη της διάταξης 1667 εδ. α' ΑΚ που εισήχθη με το ν. 2447/1996, η οποία δίνει στο ίδιο το πρόσωπο τη δυνατότητα να ζητήσει με αίτησή του τη θέση του υπό δικαστική συμπαράσταση, ανεξαρτήτως της κατάστασης της ψυχικής ή διανοητικής του υγείας κατά τη στιγμή της άσκησής της.³⁵ Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης, επιχειρεί να διατηρήσει στο μέτρο του δυνατού το σεβασμό της προσωπικότητας και της βούλησης του ατόμου σε μια διαδικασία που το περιάγει σε ένα «μειωτικό» καθεστώς «οιονεί ανηλικότητας».³⁶

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι με τη διάταξη αυτή δημιουργείται το παράδοξο δογματικά φαινόμενο να επιτρέπεται σε ένα πρόσωπο ευρισκόμενο σε κατάσταση διαταραχής των ψυχικών ή πνευματικών του λειτουργιών να επιφέρει οικειοθελώς τον αποκλεισμό ή περιορισμό της δικαιοπρακτικής του ικανότητας μέσω του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης, ενώ αποκλείεται από τη δυνατότητα αυτή κάθε άτομο ψυχικώς και πνευματικώς υγιές ως μη πληρόν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1667 εδ. α' ΑΚ. Ωστόσο, η αναγνώριση της δυνατότητας αυτής στον συμπαραστατέο κατά βάση συνίσταται σε μία μορφή συνταγματικής νομιμοποίησης του ίδιου του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης: ο νόμος αναγνωρίζει ότι εκείνος που είναι σε θέση να αποφασίσει καλύτερα για τα συμφέροντά και την προστασία του είναι το ίδιο το άτομο, η δε με δική του πρωτοβουλία θέση περιορισμών στη συναλλακτική του ζωή δια της δικαστικής οδού αποτελεί την πιο αδιαμφισβήτητη νομιμοποίηση της επέμβασης αυτής στην ιδιωτική του σφαίρα.

Η πρόβλεψη της κίνησης της διαδικασίας με αίτηση του ίδιου του πάσχοντα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το αντιστάθμισμα στην επίσης προβλεπόμενη στο νόμο δυνατότητα αυτεπάγγελτης δράσης του δικαστηρίου, φαινόμενο μάλλον σπάνιο στην ελληνική δικαστηριακή πρακτική, αλλά και στο νομοθετικό περιορισμό του κύκλου των νομιμοποιούμενων προσώπων, από τον οποίο ενδεχομένως αποκλείονται πρόσωπα που ενδιαφέρονται πραγματικά για το πρόσωπο και τα συμφέροντα του συμπαραστατούμενου.³⁷

---

³⁴ Παπαδόπουλος, ό.π., σ. 705 Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 30

³⁵ Α.Κουτσογράδης, «Κίνηση της διαδικασίας δικαστικής συμπαράστασης με αίτηση του ίδιου του πάσχοντα και διαταγή διενέργειας ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης. Με αφορμή τις ΜΠρΑθ 5413/2009 και ΜΠρΑθ 5491/2009, δημοσίευση σε ΕφΑΔ 2011 σ. 787

³⁶ Κουτσογράδης «Κίνηση της διαδικασίας.... ΜΠρΑθ 5491/2009», ό.π., σ. 788

³⁷ Οι δύο αντίθετες αυτές νομοθετικές επιλογές αποτυπώνουν την αντίθεση αυτονομίας – ετερονομίας που εκδηλώνεται γενικότερα στο πεδίο της προστασίας των ενήλικων προσώπων. Κουτσογράδης «Κίνηση της διαδικασίας.... ΜΠρΑθ 5491/2009», ό.π., σ. 788

Ιδιαίτερα σημαντικό ως προς τη θέση του συμπαραστατούμενου στη διαδικασία της δικαστικής συμπαράστασης είναι το γεγονός ότι ο νομοθέτης κατ' εξαίρεση απεξαρτά την ικανότητα παράστασής του στο δικαστήριο από τη δικαιοπρακτική του ικανότητα με τη διάταξη του άρθρου 63 εδ β' ΚΠολΔ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 32 του ν.2447/1996. Από το συνδυασμό της διάταξης αυτής με τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 131 και 1667 εδ. α' ΑΚ προκύπτει ότι ο «πάσχων» που βρίσκεται σε κατάσταση ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής που περιορίζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του διατηρεί την ικανότητά του να παρασταθεί αυτοπροσώπως ενώπιον του Δικαστηρίου. Η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται επειδή χωρίς αυτή θα στερείτο ουσιαστικού περιεχομένου η πρόβλεψη της ενεργητικής νομιμοποίησης του ίδιου του πάσχοντα στην υποβολή αίτησης για τη θέση του υπό δικαστική συμπαράσταση στο άρθρο 1667 εδ. α' ΑΚ. Περαιτέρω, η ειδικότερη ρύθμιση του άρθρου 802 παρ. 2 ΚΠολΔ, η οποία εξειδικεύει το άρθρο 748 εδ γ' ΚΠολΔ, συμπληρώνει το ανωτέρω άρθρο 63 εδ β' ΚΠολΔ επιτάσσοντας την κλήτευση του πάσχοντα και καθιστώντας τον ρητά διάδικο, ανεξάρτητα από την εμφάνισή του. Σύμφωνα με τις παραγράφους 4 και 5 του ίδιου άρθρου, ο ίδιος είναι δεκτικός επιδόσεων, νομιμοποιείται δε κατ' εφαρμογή του άρθρου 803 παρ. 1 ΚΠολΔ στην άσκηση ενδίκων μέσων κατά της εκδιδόμενης απόφασης.³⁸

Επισημαίνεται ότι μόνο το γεγονός της υποβολής του αιτήματος από το ίδιο το πάσχον πρόσωπο δεν αποτελεί επαρκή απόδειξη για το δικαστήριο της ανάγκης του για τη θέση σε δικαστική συμπαράσταση ή για την επιλογή του προτεινόμενου από αυτό είδους συμπαράστασης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ΠΠρΘεσ 7408/2009³⁹, η οποία αναλύεται κατωτέρω, υπόθεση στην οποία το δικαστήριο ζήτησε τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης για να σχηματίσει πεποίθηση ως προς το βαθμό και το είδος διαταραχής της αιτούσας και να κρίνει αν και σε ποιο είδος δικαστικής συμπαράστασης θα έπρεπε να υποβληθεί.

1.4. Ο ανήλικος ως πάσχων και ως αιτών

Η δικαστική συμπαράσταση αποτελεί θεσμό προστασίας κατεξοχήν ενηλίκων και συνήθως μάλιστα, όπως αποδεικνύεται από μεγάλο ποσοστό των σχετικών αποφάσεων της ελληνικής νομολογίας, υπερήλικων προσώπων. Σπανίως τίθενται υπό καθεστώς συμπαράστασης

---

³⁸ Βλ και άρθρο 803 ΚΠολΔ

³⁹ Δημοσίευση σε ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ – ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

ανήλικοι, για τους οποίους η νόμιμη αντιπροσώπευση και γενικά η προστασία των συμφερόντων τους από γονείς ή επίτροπο υπολαμβάνεται ως δεδομένη.

Ωστόσο, για ένα πρόσωπο που η ανάγκη προστασίας εξακολουθεί να υφίσταται στην ενήλικη ζωή του, η κίνηση της διαδικασίας της συμπαράστασης μόνο μετά τη συμπλήρωση του 18^{ου} έτους θα δημιουργούσε ένα κενό εκπροσώπησης και διαχείρισης υποθέσεων του κατά το διάστημα ανάμεσα στη συμπλήρωση της ανηλικότητας και την έκδοση της δικαστικής απόφασης.

Για να καλυφθεί το κενό αυτό ορίστηκε στη διάταξη του άρθρου 1686 παρ. 2 ΑΚ ότι, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις, η διαδικασία για τη θέση σε δικαστική συμπαράσταση ανήλικου προσώπου μπορεί να κινηθεί από τη συμπλήρωση του 17^{ου} έτους της ηλικίας του, τα αποτελέσματά της όμως θα επέλθουν από την ενηλικίωσή του, οπότε στη θέση των γονέων ή του επιτρόπου υπεισέρχεται ο δικαστικός συμπαραστάτης.⁴⁰ Ο νόμος, μάλιστα, επιθυμεί να δώσει και στον ανήλικο τη δυνατότητα να διευθετήσει σοβαρά ζητήματα που τον αφορούν άμεσα, και ιδίως αυτό της υποβολής του σε ακούσια νοσηλεία, με δική του πρωτοβουλία. Για το λόγο αυτό αναγνωρίζεται στον ανήλικο πάσχοντα που έχει συμπληρώσει το 16^ο έτος της ηλικίας του, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 63 παρ.1 και 802 παρ.1 ΚΠολΔ, το δικαίωμα να παραστεί αυτοπροσώπως στο δικαστήριο, ακόμα και αντίθετα στη γνώμη του γονέα ή του επιτρόπου του, οι οποίοι δικαιούνται να παρέμβουν στη δίκη όταν δεν ασκούν οι ίδιοι την αίτηση.⁴¹

Κατά μία άποψη, ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το 16^ο έτος της ηλικίας του νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ίδιος και χωρίς το νόμιμο εκπρόσωπό του να αιτηθεί τη θέση του γονέα του σε δικαστική συμπαράσταση. Η αποδοχή της άποψης αυτής βρίσκει πρακτική εφαρμογή στην περίπτωση που ο ανήλικος γονέας δεν έχει εν ζωή ή ικανούς για δικαιοπραξία σύζυγο και γονείς και ο αιτών ανήλικος δεν έχει άλλο ικανό για δικαιοπραξία γονέα. Αν θεωρηθεί ότι δεν υφίσταται η κατά τα ανωτέρω νομιμοποίηση του ανήλικου, τότε αυτός δεν μπορεί παρά να απευθυνθεί στο δικαστήριο ή στον εισαγγελέα και ακολούθως να ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση υπέρ της αυτεπάγγελτης εισαγωγής της υπόθεσης ή της εισαγγελικής αίτησης.⁴²

---

⁴⁰ Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, ό.π., σ. 568

⁴¹ Παπαζήση, ό.π., σ. 230, Παπαχρίστου, ό.π., σ. 425

⁴² Παπαζήση, ό.π., σ. 232

Παρατηρητέα είναι η –μικρή έστω- απόκλιση από τη γενική ρύθμιση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του ανηλίκου, καθώς το κατά τα άνω απαιτούμενο ηλικιακό όριο, υπερβαίνει κατά ένα έτος εκείνο του τελευταίου σταδίου περιορισμένης δικαιοπρακτικής ικανότητας του άρθρου 136 ΑΚ. Η νομοθετική αυτή επιλογή είναι δικαιολογημένη, καθώς η κρισιμότητα των ζητημάτων της συμπαράστασης απαιτεί την εξασφάλιση του μεγαλύτερου δυνατού βαθμού ωριμότητας των παραγόντων της διαδικασίας.

1.5. Η διαδικασία της δικαστικής συμπαράστασης

Η διαδικασία που ακολουθείται για την υποβολή του προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση είναι αυτή της εκουσίας δικαιοδοσίας. Το δικόγραφο της αίτησης απευθύνεται και προς το συμπαραστατέο πρόσωπο, το οποίο υποχρεωτικά καλείται στη δίκη κατ' άρθρο 802 παρ. 4 ΚΠολΔ, παριστάμενο σε αυτή μάλιστα με το δικό του όνομα και επιχειρώντας το ίδιο, σύμφωνα με την παρ. 1 του ίδιου άρθρου, όλες τις διαδικαστικές πράξεις εφόσον έχει συμπληρώσει το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας του. Κατά την παρ. 3 του ανωτέρω άρθρου, η διεξαγωγή της συζήτησης και ιδίως των αποδείξεων, κατόπιν απόφασης του δικαστηρίου, πραγματοποιείται κεκλεισμένων των θυρών και το δικαστήριο επικοινωνεί με τον συμπαραστατέο προκειμένου να αποκτήσει άμεση αντίληψη της κατάστασής του, εκτός των εξαιρετικών περιπτώσεων όπου πιστοποιείται η έλλειψη επικοινωνίας του προσώπου με το περιβάλλον του ή η πιθανότητα δημιουργίας κινδύνων από την επικοινωνία για την υγεία του.

Για την απόφαση του δικαστηρίου τόσο για τη θέση σε δικαστική συμπαράσταση όσο και για το διορισμό του δικαστικού συμπαραστάτη συνεκτιμάται, σύμφωνα με το άρθρο 1674 ΑΚ, έκθεση κοινωνικής υπηρεσίας για την αναγκαιότητα του συγκεκριμένου μέτρου και την καταλληλότητα εκείνου που πρόκειται να διοριστεί δικαστικός συμπαραστάτης. Ωστόσο, σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης υποβολής της προαναφερθείσας έκθεσης, η εκδίκαση της υπόθεσης γίνεται χωρίς αυτή, δυνατότητα η οποία έχει ιδιαίτερα συχνή εφαρμογή στην πράξη.

Σύμφωνα με το άρθρο 1675 ΑΚ, το διατακτικό της δικαστικής απόφασης καταχωρίζεται σε ειδικό βιβλίο που τηρείται στη γραμματεία του δικαστηρίου και, επομένως, καθίστανται γνωστοί οι περιορισμοί ή η στέρηση της δικαιοπρακτικής ικανότητας του συμπαραστατούμενου σε τρίτους που επιθυμούν να συναλλάγουν μαζί του.⁴³ Η δημοσίευση μόνο του διατακτικού της απόφασης αποσκοπεί στην προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων της υγείας που

---

⁴³ Βλ και Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 35

περιλαμβάνονται στο υπόλοιπο σώμα της απόφασης, ενώ για τον ίδιο λόγο η πρόσβαση στο ειδικό βιβλίο και η χορήγηση πιστοποιητικού για τη θέση ή μη σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης επιτρέπεται μόνο σε όποιον δικαιολογεί έννομο συμφέρον.⁴⁴ Η επέμβαση αυτή δε θίγει πλέον την αυτοδιάθεσή του, αλλά αντίθετα αποτελεί μορφή άσκησης της.

1.6. Η νομιμοποίηση του εισαγγελέα

Η συμμετοχή του εισαγγελέα σε αστικές υποθέσεις είναι σύνηθες φαινόμενο στο νόμο σε υποθέσεις που σχετίζονται με την προσωπική κατάσταση του ατόμου, καθώς και σε περιπτώσεις υφίσταται ανάγκη προστασίας ενός απολύτου δικαιώματος, στις οποίες νομιμοποιείται ενεργητικά στην άσκηση αγωγής ή την υποβολή αίτησης (άρθρα 1378, 1591 παρ.2 και 1667 ΑΚ). Σε άλλες περιπτώσεις, ο εισαγγελέας προκειμένου να προστατεύσει το αφηρημένο έννομο συμφέρον της πολιτείας για την εύρυθμη λειτουργία κάποιων σχέσεων αναλαμβάνει την επίβλεψή τους, όπως συμβαίνει σε αυτές των άρθρων 1534 και 1663 ΑΚ. Αντίστοιχα στο χώρο του δικονομικού δικαίου, στις υποθέσεις εκουσίας δικαιοδοσίας προβλέπεται η κοινοποίηση εισαγωγικών δικογράφων ή αναγνωρίζεται το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων στον εισαγγελέα, ο οποίος καθίσταται *ex officio* διάδικος.

Στο πλαίσιο του ν. 2447/1996 η αρμοδιότητα αυτή του εισαγγελέα συνδεόταν στενά με το σχεδιασμό των οικογενειακών δικαστηρίων και των βοηθητικών αυτών υπηρεσιών, όπως η κοινωνική υπηρεσία που θα παρείχε τις αναγκαίες πληροφορίες στους λειτουργούς, οι οποίοι δεν είχαν ιδία αντίληψη για την πραγματική κατάσταση. Η μη λειτουργία, ωστόσο, του οικογενειακού δικαστηρίου και η μειωμένη, αν όχι ανύπαρκτη, δραστηριοποίηση της κοινωνικής υπηρεσίας μετά το άρθρο 19 ν. 2521/1997 είχε ως αποτέλεσμα να ανατεθεί η ιδιαίτερα σοβαρή ευθύνη της προστασίας του πάσχοντος και ενδεχομένως της στέρησης ή του περιορισμού της δικαιοπρακτικής του ικανότητας σε μια αρχή η οποία, ως κατεξοχήν μέρος της ποινικής δίκης, δε διαθέτει ούτε το αποδεικτικό υλικό, ούτε την εξοικείωση με τις ανάγκες της αστικής δίκης. Οι ανωτέρω παράγοντες έχουν ως συνέπεια συνήθως την αποστασιοποίηση της εισαγγελικής αρχής από το ουσιαστικό ζήτημα της προσωπικής κατάστασης του πάσχοντα.⁴⁵

---

⁴⁴ Υποστηρίζεται ορθά ότι η διάταξη του άρθρου 1675 ΑΚ υπερσχύει ως νεότερη και ειδικότερη της διάταξης του άρθρου 776 ΚΠολΔ, το οποίο προβλέπει την παράλληλη τήρηση βιβλίου αποφάσεων εκουσίας δικαιοδοσίας ελεύθερα προσβάσιμου. Αν γινόταν δεκτή η αντίθετη άποψη, θα ακυρωνόταν η προστασία που εξασφαλίζεται με την προβλεπόμενη στο άρθρο 1675 ΑΚ μερική δημοσίευση. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 426

⁴⁵ Παπαζήση, ό.π., σ. 233 - 234

1.7. Εκθέσεις ειδικών επιστημόνων

i) Η έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του άρθρου 1674 ΑΚ

Η θέση σε δικαστική συμπαράσταση επιδρά καθοριστικά στην προσωπικότητα και στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης του ατόμου και ως εκ τούτου επηρεάζει τις περισσότερες εκφάνσεις της κοινωνικής και συναλλακτικής του ζωής. Μια εσφαλμένη δικαστική κρίση θα μπορούσε να αφήσει το άτομο απροστάτευτο ή να οδηγήσει στην «περιθωριοποίησή» του. Οι γνώσεις και τα δεδομένα που απαιτούνται προκειμένου να αποφευχθεί, στο μέτρο του δυνατού, ο κίνδυνος αυτός συχνά εκφεύγουν των δυνατοτήτων του ίδιου του δικαστή, ενώ σπάνια μπορεί η αυτοπρόσωπη παρουσία του συμπαραστατέου να προσφέρει πλήρη και ασφαλή εικόνα της κατάστασής του. Ο πάσχων, εκτός των περιπτώσεων σωματικής αναπηρίας, είναι συνήθως ένα πρόσωπο συναισθηματικά και ψυχικά ευάλωτο, ανίκανο να διαμορφώσει γνώμη και να ελέγξει πλήρως το σχηματισμό της βούλησής του, με αποτέλεσμα να γίνεται συχνά θύμα των συμφερόντων ανθρώπων του περιβάλλοντός του. Δεν αποκλείεται μάλιστα σε ακραίες περιπτώσεις εκμετάλλευσης να παρουσιάσει ο ίδιος στο δικαστήριο επιθυμίες και απόψεις που δεν ανήκουν σε αυτόν αλλά στους «καθοδηγητές» του.

Ως μηχανισμός προστασίας απέναντι στον ανωτέρω κίνδυνο θα μπορούσε να λειτουργήσει η «προδικασία» της έκθεσης της κοινωνικής υπηρεσίας κατ' άρθρο 1674 ΑΚ. Η έκθεση αυτή θα πρέπει να συνταχθεί μετά από έλεγχο της πραγματικής οικογενειακής κατάστασης του προσώπου και να επισημάνει κάθε αντικείμενη στα συμφέροντά του ενέργεια, οδηγώντας με τον τρόπο αυτό στον αποκλεισμό των εμπλεκόμενων ατόμων από το λειτούργημα του δικαστικού συμπαραστάτη ή του μέλους του εποπτικού συμβουλίου. Οι εκθέσεις αυτές συντάσσονται από ειδικούς επιστήμονες των προβλεπόμενων στο νόμο υπηρεσιών (άρθρο 1 του π.δ. 250/1999), και εφοδιάζουν το δικαστήριο με τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τα

πραγματικά περιστατικά που αφορούν τον πάσχοντα και τις σχέσεις του με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός του.⁴⁶

ii) Η ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη

Διχογνωμία επικρατεί ως προς το ζήτημα αν το δικαστήριο έχει υποχρέωση ή ευχέρεια να διατάζει τη διεξαγωγή ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης (άρθρο 38 ν.2447/1996). Η έκθεση ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης θα διαφωτίσει το δικαστήριο σχετικά με την ψυχική υγεία του πάσχοντος προσώπου, την ικανότητα σχηματισμού και διαχείρισης της βούλησής του, καθώς και τις σχέσεις του με τους άλλους. Σύμφωνα με μια πρώτη άποψη, δεδομένης της σοβαρότητας των κρινόμενων υποθέσεων δικαστικής συμπαράστασης, το δικαστήριο υποχρεούται προς τούτο και συνεπώς απόφαση που εκδίδεται χωρίς να τηρηθεί η αναγκαία αυτή προδικασία παραβιάζει κανόνα δημοσίας τάξεως και υπόκειται σε αναίρεση.

Υποστηρίζεται, ωστόσο, και η αντίθετη άποψη περί ευχέρειας του δικαστή, στο πλαίσιο της απόλυτης και μη αναιρετικά ελεγχόμενης ελευθερίας που του αναγνωρίζει η δικονομική διάταξη του άρθρου 368 παρ. 1 ΚΠολΔ. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο δικαστής έχει τη δυνατότητα να διατάζει την πραγματογνωμοσύνη αν κρίνει ότι απαιτούνται ειδικές γνώσεις για τη διαμόρφωση της δικαιοδοτικής του κρίση. Η δεύτερη, όμως, παράγραφος του ίδιου άρθρου εισάγει αντίστοιχη υποχρέωση του δικαστηρίου όταν η υπόθεση απαιτεί κατά την κρίση του ιδιάζουσες γνώσεις και υποβληθεί σχετικό αίτημα από διάδικο. Η άποψη αυτή αποτυπώνεται στην απόφαση 5413/2009 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών⁴⁷, στην οποία ο δικαστής, παρά την κρίση του ότι μάλλον απαιτούνται «ιδιαιτέρες» γνώσεις, δεν διέταξε τη διεξαγωγή ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης, όπως θα υποχρεούτο αν υπήρχε αίτημα των διαδίκων. Σημειώνεται ότι βάσει της 804 παρ. 2 ΚΠολΔ ο δικαστής απαλλάσσεται από το βάρος να κρίνει

---

⁴⁶ Τέτοιες υπηρεσίες είναι τα Κέντρα Ψυχικής Υγείας του άρθρου 93 του ν.2071/1992, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, Νοσοκομεία ΕΣΥ, Πανεπιστημιακές κλινικές κλπ. Οι εκθέσεις διενεργούνται από κοινωνικούς λειτουργούς, επισκέπτες υγείας, ψυχιάτρους, ψυχολόγους και άλλους επιστήμονες ειδικευμένους στην αντιμετώπιση σωματικά ανάπηρων και εξαρτημένων από ουσίες ή αλκοόλ προσώπων. Ειδικότερα, η έκθεση συντάσσεται από την αρμόδια υπηρεσία κατά το άρθρο 2 του π.δ. 250/1999, μετά την κοινοποίηση εντολής με επιμέλεια του γραμματέα του δικαστηρίου κατ' άρθρο 1646 ΑΚ, κατά την επιταγή της παρ. 4 εδ. α του άρθρου 19 ν.2521/1997, ή άλλων παραγόντων της δίκης (του αιτούντα ή εκείνου που άσκησε παρέμβαση, άρθρο 2 παρ. 2 ν.2521/1997). Παπαζήση, ό.π., σ. 235

⁴⁷ Δημοσίευση σε ΕΦΑΔ 2011/858

ως προς την ανάγκη της πραγματογνωμοσύνης αν προσκομίζεται βεβαίωση δημόσιας αρχής ή ΝΠΔΔ για την κατάσταση της υγείας του συμπαραστατέου.⁴⁸

Το γνωστικό αντικείμενο του πραγματογνώμονα δεν προσδιορίζεται στο νόμο. Το ζήτημα αυτό ορθώς αφήνεται στην κυριαρχική εξουσία του δικαστή, ο οποίος είναι ο μόνος που μπορεί να καθορίσει ανάλογα με τις συνθήκες κάθε περίπτωσης ποιες είναι οι ιδιάζουσες γνώσεις των οποίων στερείται προκειμένου να διαγνώσει αν υφίσταται ανάγκη υπαγωγής του προσώπου σε δικαστική συμπαράσταση. Καθίσταται, βέβαια, σαφές από το γεγονός ότι ο νόμος κάνει λόγο για «*ψυψική ή διανοητική διαταραχή*» ότι το έργο της πραγματογνωμοσύνης θα ανατεθεί σε ιατρό με την ειδικότητα του Ψυχιάτρου ή, δευτερευόντως, του Ψυχολόγου. Όσον αφορά δε το περιεχόμενο της έκθεσης, αυτό συνίσταται κατά κύριο λόγο σε πληροφορίες σχετικά με την κλινική εικόνα της διαταραχής του πάσχοντος, στο μόνιμο ή μη χαρακτήρα της καθώς και την πιθανή εξέλιξή της. Χρήσιμο, ωστόσο, θα ήταν να επεκτείνεται και σε άλλες ψυχολογικές ή κοινωνικές παραμέτρους που θα συνέδραμαν την επιλογή του είδους και της έκτασης της συμπαράστασης, αλλά και του προσώπου του συμπαραστάτη από το δικαστή.⁴⁹

Πρέπει να τονισθεί ότι την απάντηση στο κρίσιμο για την υποβολή σε δικαστική συμπαράσταση ερώτημα αν ο πάσχων αδυνατεί να επιμεληθεί των υποθέσεών του μπορεί να τη δώσει μόνο το ίδιο το δικαστήριο. Η ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη θα το διαφωτίσει μόνο ως προς την κατάσταση του συμπαραστατέου, την αιτία, δηλαδή, της τυχόν αδυναμίας του αυτής.⁵⁰

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η υπ' αριθ. 5413/2009 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Στην υπόθεση αυτή η ίδια η πάσχουσα αιτείτο τη θέση της υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση, το διορισμό εποπτικού συμβουλίου αλλά και προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης,

1.8. Η επιλογή του δικαστικού συμπαραστάτη

---

⁴⁸ Από τη διατύπωση, όμως, της διάταξης αυτής (*«Η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης μπορεί κατά την κρίση του δικαστηρίου να παραλείπεται...»*) συμπεραίνεται ότι η διεξαγωγή της θεωρείται γενικά δεδομένη και η παράλειψή της επιτρέπεται υπό όρους. Επομένως και η αντίθετη άποψη περί ευχέρειας του δικαστηρίου ουσιαστικά συνάγει από την εξαίρεση αυτή της γενικής ρύθμισης έναν έμμεσο – άτυπο κανόνα περί καθήκοντος του δικαστή να ζητήσει τη συνδρομή πραγματογνώμονα. Κουτσογράδης, «Κίνηση της διαδικασίας ....πραγματογνωμοσύνης. Με αφορμή τις ΜΠρΑθ 5413/2009 και ΜΠρΑθ 5491/2009», ό.π., σ. 791 - 793

⁴⁹ Κουτσογράδης, «Κίνηση της διαδικασίας.... ΜΠρΑθ 5491/2009» ό.π. σ. 795

⁵⁰ Βλ άνω υποσημείωση 46

Ως προς το πρόσωπο του διοριζόμενου δικαστικού συμπαραστάτη, καταρχήν λαμβάνεται υπόψη η πρόταση του συμπαραστατέου, εφόσον ο τελευταίος έχει συμπληρώσει το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας του και εφόσον το υποδεικνυόμενο από εκείνον πρόσωπο κρίνεται κατάλληλο και κατά το νόμο ικανό για την ανάληψη του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη. Η υπόδειξη αυτή του συμπαραστατέου είναι δεσμευτική για το δικαστήριο, το οποίο μπορεί να προβεί στο διορισμό άλλου μόνο αν, με αιτιολογημένη κρίση του, ο υποδεικνυόμενος είναι ακατάλληλος για τη θέση αυτή, ενώ αντίθετα τυχόν προτάσεις των λοιπών νομιμοποιούμενων στην υποβολή αίτησης προσώπων δεν έχουν για το δικαστήριο δεσμευτικό χαρακτήρα.⁵¹

Ελλείπει οποιασδήποτε πρότασης ή ακαταλληλότητας του προτεινόμενου, η επιλογή του δικαστικού συμπαραστάτη από το δικαστήριο γίνεται ελεύθερα, με τη συνεκτίμηση παραγόντων όπως τυχόν αρνητική βούληση του συμπαραστατέου ως προς συγκεκριμένο πρόσωπο, δεσμούς του με συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα, ύπαρξη τυχόν αντίθετων συμφερόντων μεταξύ του συμπαραστατέου και του υποψήφιου δικαστικού συμπαραστάτη κ.α.

Σύμφωνα με το άρθρο 1670 εδ. α ΑΚ από το λειτούργημα του δικαστικού συμπαραστάτη αποκλείονται όσοι στερούνται πλήρους δικαιοπρακτικής ικανότητας, ο ενήλικος για τον οποίο έχει διοριστεί προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης, καθώς και τα άτομα που συνδέονται με σχέση εξάρτησης ή άλλο στενό δεσμό με μονάδα ψυχικής υγείας στην οποία έχει εισαχθεί ο συμπαραστατούμενος· στην πρώτη περίπτωση ο διορισμός μένει άνευ εννόμου αποτελέσματος, ενώ στις άλλες δύο περιπτώσεις παράγει τα έννομα αποτελέσματά του μέχρι την ανάκλησή του.⁵²

Τέλος, στο άρθρο 1671 ΑΚ προβλέπεται η δυνατότητα, σε περίπτωση μη ανεύρεσης φυσικού προσώπου κατάλληλου για την ανάληψη του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη, η ανάθεση της δικαστικής συμπαράστασης να γίνει σε ίδρυμα ή σωματείο με κατάλληλη υποδομή και προσωπικό, ειδικά συσταθέντα για το σκοπό αυτό, αλλιώς στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία. Τα προαναφερθέντα ιδρύματα ή σωματεία, εντούτοις, δεν έχουν μέχρι σήμερα συσταθεί. Μια λύση που φαίνεται να υιοθετείται στην πράξη σε περίπτωση έλλειψης ή αδιαφορίας των πλησιέστερων συγγενών είναι ο διορισμός ως συμπαραστάτη του φορέα στις εγκαταστάσεις του οποίου διαμένει ο συμπαραστατέος και η ανάθεση της εποπτείας

---

⁵¹ Στην πράξη η πρόταση του αιτούντα ακολουθείται ανεξαρτήτως της έλλειψης νομικής δέσμευσης. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 432

⁵² Παπαχρίστου, ό.π., σ. 433, Π. Φίλιος, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 399

στον κατά τόπο αρμόδιο Ειρηνοδίκη.⁵³ Η επιλογή αυτή, παρότι αναπόφευκτα δεν ενέχει τη σχετική ασφάλεια των προσωπικών δεσμών του πάσχοντα με ένα φυσικό πρόσωπο, παρέχει ως εχέγγυο για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του τις ειδικές, συνήθως, γνώσεις του ιδρύματος ή σωματείου για την κατάστασή του.

1.9. Ο διορισμός των μελών του εποπτικού συμβουλίου

Το άρθρο 1682 εδ β' ΑΚ ορίζει ότι η σύνθεση του εποπτικού συμβουλίου αποτελείται από συγγενείς ή φίλους του συμπαραστατούμενου, χωρίς να κάνει οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των δύο κατηγοριών.

Η διάταξη αυτή, πράγματι, συνδέει τη φιλία, η οποία κατά κανόνα βρίσκεται στον «ελεύθερο δικαίον χώρο», με έννομες συνέπειες. Ωστόσο, δε θα μπορούσε εξ αυτού να υποστηριχθεί ότι η νομική της αντιμετώπιση είναι η ίδια με αυτή της συγγένειας. Αυτό καθίσταται προφανές από το σημαντικό κύκλο αρμοδιοτήτων των συγγενών στην επιτροπεία ανηλίκου, των διατάξεων της οποίας συντρέχει αναλογική εφαρμογή, όπου δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση, στη στερητική δικαστική συμπαράσταση.⁵⁴ Από τον ενεργό ρόλο που αναγνωρίζει στους στενούς συγγενείς του συμπαραστατούμενου ο νόμος, συνάγεται με ασφάλεια η ιδιαίτερη εμπιστοσύνη του προς αυτούς και η πρόταξή τους έναντι των φίλων κατά την επιλογή των μελών του εποπτικού συμβουλίου.

Υπέρ της «προήγησης» των συγγενών συνηγορεί και η ρητή επιταγή του νόμου να αποβλέπουν όλες οι ενέργειες του δικαστηρίου στο συμφέρον του συμπαραστατούμενου (άρθρο 1684 ΑΚ). Το δικαστήριο οφείλει να μην περιοριστεί στα υποδεικνυόμενα πρόσωπα, αλλά να ερευνήσει ποια είναι αυτά τα οποία θα εξυπηρετήσουν αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα του συμπαραστατούμενου. Στο πλαίσιο της ανωτέρω συλλογιστικής, υποστηρίζεται ότι κατά την κοινή πείρα και λογική, στην υποχρέωση αυτή του δικαστηρίου για την καλύτερη δυνατή

---

⁵³ Βλ και Γιαννης Αλεξάκης, «Η αδυναμία διορισμού δικαστικού συμπαραστάτη και το άρθρο 1671 ΑΚ» της 21/5/2010 (<http://mentalhealth-law.blogspot.gr/2010/05/1671.html> ημερομηνία πρόσβασης 26/1/2014), όπου παρατίθενται σχετικά οι ΜπρΘεσ. 26991/2005 και 32046/2006, ΜπρΚατ 329/2007

⁵⁴ Ενδεικτικά, οι συγγενείς εξ αίματος του ανηλίκου μέχρι τον τρίτο βαθμό υπέχουν υποχρέωση γνωστοποίησης στο δικαστήριο κάθε περίπτωσης που συνεπάγεται διορισμό επιτρόπου (άρθρο 1591 ΑΚ), το δικαστήριο δε κατά το διορισμό του ακούει, αν αυτό είναι δυνατό, τους πλησιέστερους συγγενείς του ανηλίκου και κάθε άλλο πρόσωπο το οποίο, κατά την κρίση του, μπορεί να το δια φωτίσει. Περαιτέρω, οι συγγενείς εξ αίματος ως τον τρίτο βαθμό οφείλουν σε επείγουσες περιπτώσεις να μεριμνούν για το πρόσωπο και την περιουσία του ανηλίκου (άρθρο 1602 ΑΚ), ενώ, επίσης, καθένας από αυτούς δικαιούται να αναφέρεται στο εποπτικό συμβούλιο για θέματα που ανάγονται στην επιμέλεια, και όταν αυτή ασκείται από το μοναδικό επίτροπο (άρθρο 1606 ΑΚ). Η υποχρέωση της προαναφερθείσας διάταξης του άρθρου 1602 ΑΚ βαρύνει τους συγγενείς και του δικαστικώς συμπαραστατούμενου, όχι όμως και τους φίλους του.

συγκρότηση του εποπτικού συμβουλίου ανταποκρίνεται η καταρχήν επιλογή των συγγενών, και μόνο αν αυτοί δεν υπάρχουν ή δεν είναι σε θέση να αναλάβουν τα σχετικά καθήκοντα, η συμμετοχή των φίλων. Τέλος, σύμφωνα με ένα άλλο επιχείρημα της άποψης αυτής, η επιλογή των συγγενών ανάγεται και σε λόγους προστασίας της οικογενειακής ζωής, καθώς η χωρίς σοβαρό λόγο αγνόηση των συγγενών θα συνιστούσε προσβολή του δικαιώματός τους στην «οικογενειακή ζωή», που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.⁵⁵

Η καταλληλότητα ενός προσώπου για την ανάληψη των καθηκόντων μέλους του εποπτικού συμβουλίου εύλογα συνδέεται με την πραγματική δυνατότητα άσκησης εποπτείας στο έργο του δικαστικού συμπαραστάτη και συμμετοχής στις συνεδριάσεις του συμβουλίου για τη λήψη σχετικών αποφάσεων. Κρίσιμος παράγοντας για την εξασφάλιση των ανωτέρω είναι, επομένως, ο τόπος κατοικίας ή διαμονής του συγγενούς ή φίλου του συμπαραστατούμενου. Η «εγγύτητα» της κατοικίας των μελών του εποπτικού συμβουλίου παρέχει τη δυνατότητα όχι μόνο της τακτικής τους παρουσίας στις συνεδριάσεις του συμβουλίου, η οποία φυσικά αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση της σωστής λειτουργίας του, αλλά και της αποτελεσματικής παρακολούθησης του έργου του δικαστικού συμπαραστάτη. Ο πάγιος χαρακτήρας του εποπτικού συμβουλίου ως οργάνου⁵⁶ και ο ελεγκτικός του ρόλος προϋποθέτουν τη διαρκή διαθεσιμότητα των μελών του και, συνεπώς, προτιμώνται συγγενείς που διαμένουν στον τόπο διαμονής του συμπαραστατούμενου, όπου συνήθως συγκαλείται το εποπτικό συμβούλιο.⁵⁷

2. Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

2.1. Ο διορισμός του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη

Το λειτούργημα του δικαστικού συμπαραστάτη αρχίζει με την τελεσιδικία της απόφασης που τον διορίζει (άρθρο 1681 εδ β ΑΚ). Μέχρι τότε μπορεί να διοριστεί από το δικαστήριο πριν ή μετά την έναρξη της διαδικασίας, προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης, ο οποίος θα

---

⁵⁵ Θ.Παπαχρίστου, «Η συμμετοχή «φίλων» στο εποπτικό συμβούλιο της δικαστικής συμπαραστάσης.», ΧρΙΔ ΙΑ/2011, σ. 81 - 83

⁵⁶ Σε αντίθεση με το συγγενικό συμβούλιο του προηγούμενου δικαίου, το οποίο δεν είχε μόνιμο χαρακτήρα, αλλά συγκαλούνταν κάθε φορά που ανέκυπτε κάποιο ζήτημα, το εποπτικό συμβούλιο αποτελεί μόνιμο όργανο τόσο της επιτροπείας όσο και της δικαστικής συμπαραστάσης. Βλ άνω υποσημείωση 52

⁵⁷ Στο νόμο δεν ορίζεται υποχρεωτικός τόπος σύγκλησης του εποπτικού συμβουλίου, αλλά από το άρθρο 801 ΚΠολΔ, το οποίο ορίζει ως αρμόδιο δικαστήριο για το διορισμό, την αντικατάσταση και την παύση των μελών του εκείνο της συνήθους διαμονής του συμπαραστατούμενου, προκύπτει ότι η σύγκλησή του συνήθως γίνεται στον τόπο όπου κατοικεί ο συμπαραστατούμενος. Βλ άνω υποσημείωση 52

συνδράμει το συμπαραστατούμενο με τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 1672 εδ.α' ΑΚ).⁵⁸ Μάλιστα, κατά το εδ. γ' του άρθρου 1672 εδ.α' ΑΚ, ο διορισμός είναι υποχρεωτικός από τη δημοσίευση της απόφασης που κηρύσσει τη δικαστική συμπαράσταση μέχρι την τελεσιδικία της. Προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης υπάρχει τόσο στη στερητική όσο και στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση.⁵⁹

Το δικαστήριο διορίζει τον προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη είτε αυτεπαγγέλτως είτε μετά από αίτηση κάποιου από τα νομιμοποιούμενα κατά τ' ανωτέρω πρόσωπα, η αίτηση δε αυτή μπορεί να περιλαμβάνεται στην αίτηση για την υποβολή σε δικαστική συμπαράσταση. Και σε αυτή την περίπτωση, για το σχηματισμό κρίσης του δικαστηρίου ως προς την αναγκαιότητα του μέτρου και την καταλληλότητα του δικαστικού συμπαραστάτη συνεκτιμάται η έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας.⁶⁰

Ο δυνητικός διορισμός του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη μέχρι την κήρυξη σε δικαστική συμπαράσταση κρίνεται σκόπιμος όταν από την εκδήλωση της διαταραχής του προσώπου και της επακόλουθης αδυναμίας επιμέλειας των υποθέσεών του ή την εμφάνιση κινδύνου στέρησης μέχρι την κήρυξη της δικαστικής συμπαράστασης το πρόσωπο βρίσκεται σε κατάσταση πραγματικής αδυναμίας που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με την εφαρμογή των διατάξεων 131 και 171 ΑΚ ή την αφαίρεση της δικαιοπρακτικής του ικανότητας, η οποία, εξάλλου, δεν θα μπορούσε να γίνει χωρίς την έκδοση απόφασης για τη θέση του σε δικαστική συμπαράσταση. Ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης αποτελεί, έτσι, μια «ενδιάμεση λύση», ενεργώντας ως νόμιμος αντιπρόσωπος του «αδυνάτου» για τη διευθέτηση των επειγουσών υποθέσεών του, χωρίς να στερείται ο ίδιος ο πάσχων τη δικαιοπρακτική του ικανότητα ως την έκδοση οριστικής δικαστικής απόφασης.⁶¹

Ευνόητη είναι η ανάγκη υποχρεωτικού διορισμού προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη για το διάστημα από τη δημοσίευση της απόφασης μέχρι την τελεσιδικία, καθώς κατά το διάστημα αυτό τα αποτελέσματα της δικαστικής συμπαράστασης έχουν ήδη ξεκινήσει

---

⁵⁸ Φίλιος, ό.π., σ. 398

⁵⁹ Ι.Σ. Σπυριδάκης, Η δικαστική συμπαράσταση, σ. 100

⁶⁰ Στο άρθρο 805 ΚΠολΔ δεν γίνεται ρητή μνεία της εφαρμοστέας διαδικασίας, αλλά μέσω συστηματικής και τεολογικής ερμηνείας προκύπτει ότι και ο διορισμός του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη υπάγεται στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας. Έχει, ωστόσο, υποστηριχθεί στη θεωρία και η άποψη ότι όταν η αίτηση για το διορισμό του εισάγεται αυτοτελώς, καθώς και όταν η υπόθεση της δικαστικής συμπαράστασης έχει μεν εισαχθεί αλλά δεν έχει ακόμη συζητηθεί, εφαρμόζεται η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Γεωργιάδη σε Κουτσογιάδη – Γεωργιάδη, ό.π., σ. 158

⁶¹ Γεωργιάδη σε Κουτσογιάδη – Γεωργιάδη, ό.π., σ. 154 - 155

και ο πάσχων στερείται ήδη της δικαιοπρακτικής του ικανότητας για το σύνολο ή μέρος των δικαιοπραξιών. Προκειμένου να καλυφθεί το χρονικό αυτό κενό στην προστασία του προσώπου, ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης επιχειρεί όλες τις απαιτούμενες ενέργειες μέχρι να αναλάβει τα καθήκοντά του ο οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης.⁶² Για τους ανωτέρω λόγους, υποχρεωτικός είναι ο διορισμός του και σε περιπτώσεις παύσης ή αντικατάστασης του οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη.⁶³

Σημειώνεται ότι μετά την τελεσιδικία της απόφασης δικαστήριο έχει την ευχέρεια να διατηρήσει τον ήδη διορισμένο προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη, ή να διορίσει νέο ή ακόμα και να ορίσει εξ αρχής ότι το πρόσωπο που διορίζεται προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης θα καταστεί οριστικός συμπαραστάτης μετά την τελεσιδικία της απόφασης.⁶⁴

2.2. Οι εξουσίες του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη

Ο ρόλος του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη έγκειται στην κάλυψη του κενού που δημιουργείται από την ανυπαρξία του οριστικού, και επομένως, η διάρκεια του λειτουργημάτων του είναι σύντομη και ο κύκλος των αρμοδιοτήτων του περιορισμένος. Η εξουσία του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστικό μέτρο που κρίνει απαραίτητο για την αποφυγή σοβαρού κινδύνου που απειλεί το πρόσωπο ή την περιουσία του συμπαραστατούμενου (άρθρο 1672 εδ β' ΑΚ). Το έργο του εποπτικού συμβουλίου εκτελείται κατά τη διάρκεια της προσωρινής δικαστικής συμπαράστασης από τον ειρηνοδίκη.⁶⁵

Ο όρος «ασφαλιστικό μέτρο» δεν νοείται εν προκειμένω με την τεχνική – νομική έννοια του όρου, αλλά σημαίνει κάθε μέτρο υλικής ή νομικής φύσης αναγκαίο για την εξυπηρέτηση του ανωτέρω σκοπού, της προστασίας, δηλαδή, του συμπαραστατούμενου. Η εξουσία του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη είναι ουσιαστικά περιορισμένη σε σύγκριση με εκείνη του οριστικού, καθώς περιορίζεται στη διενέργεια των απολύτως απαραίτητων πράξεων, όπως η

---

⁶² Κατά την κρατούσα άποψη στο προϊσχύσαν δίκαιο αποκλειόταν ο διορισμός προσωρινού διαχειριστή σε περίπτωση κίνησης διαδικασίας για την υποβολή σε καθεστώς δικαστικής αντίληψης. Βάσει της προηγούμενης αυτής ρύθμισης θα μπορούσε να τεθεί το ερώτημα αν με τελολογική – συσταλτική ερμηνεία θα μπορούσε ο διορισμός του να μην τυγχάνει εφαρμογής στις περιπτώσεις επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι κίνδυνοι στην αποτροπή των οποίων στοχεύει ο θεσμός αυτός παραμένουν και στις περιπτώσεις αυτές, ορθότερη κρίνεται η αντίθετη άποψη. Κουτσογιάδης - Γεωργιάδη ό.π., Γεωργιάδη σ. 156

⁶³ Ι. Σπυριδάκης, Η δικαστική συμπαράσταση σ. 101

⁶⁴ Π. Αγαλλοπούλου, Η δικαστική συμπαράσταση από πλευράς ουσιαστικού δικαίου, ΚριτΕ 1997/2 σ. 265

⁶⁵ Φίλιος, ό.π., σ. 402 - 403

εκποίηση πραγμάτων υποκείμενων σε άμεση φθορά, η νοσηλεία του, η πληρωμή ληξιπρόθεσμων οφειλών κλπ.⁶⁶

Σύμφωνα με το άρθρο 805 παρ. 3 ΚΠολΔ το δικαστήριο που διόρισε τον προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη, εφόσον το κρίνει απαραίτητο για τη διασφάλιση των συμφερόντων του συμπαραστατέου ορίζει ότι ο *«αυτός, εκτός από τις εξουσίες που του παρέχει το ουσιαστικό δίκαιο, παραστέκει τον συμπαραστατέο στη διενέργεια κάθε διαδικαστικής πράξης και την άσκηση ένδικων μέσων, τόσο κατά τη διεξαγωγή της κύριας δίκης για την υποβολή στη δικαστική συμπαράσταση, όσο και σε κάθε άλλη δίκη που αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του»*. Η χρήση του ρήματος *«παραστέκει»*, κατά μία άποψη, υποδηλώνει ότι την πρωτοβουλία των εν λόγω πράξεων διατηρεί ο ίδιος ο συμπαραστατούμενος. Περαιτέρω, σύμφωνα με τα άρθρα 802 παρ. 2 και 805 παρ. 4 ΚΠολΔ αντίστοιχα, ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης κλητεύεται υποχρεωτικά σε δίκες για την υποβολή του συμπαραστατέου σε δικαστική συμπαράσταση και όλες οι επιδόσεις πρέπει να γίνονται σ' αυτόν και σε εκείνον για τον οποίο διορίστηκε.⁶⁷

Η μη ρητή απαρίθμηση στη δικαστική απόφαση των εξουσιών του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη στις περιπτώσεις δυνητικού διορισμού του ενδεχομένως να δημιουργήσει προβλήματα στις συναλλαγές με τρίτους. Ως γνωστόν, τα συμφέροντα των τρίτων προστατεύονται με την καταχώριση του διατακτικού της απόφασης στο ειδικό βιβλίο και επομένως, με την αναφορά σε αυτό των εξουσιών του προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη επιτυγχάνεται η πλήρης διασφάλισή τους. Όταν, όμως, αυτό δε συμβαίνει, υπάρχει ο κίνδυνος ο συμπαραστατέος, ο οποίος πριν την έκδοση απόφασης για τη θέση του σε δικαστική συμπαράσταση διατηρεί τη δικαιοπρακτική του ικανότητα, να ενεργήσει ταυτόχρονα με τον προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη του διαφορετικά πάνω στο ίδιο αντικείμενο, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο των νόμιμων ορίων της εξουσίας του τελευταίου. Για το λόγο αυτό, σκόπιμο είναι στις περιπτώσεις αυτές να ζητείται άδεια δικαστηρίου για κάθε ενέργεια ως προς την οποία υπάρχει αμφιβολία για τη νομιμότητά της.⁶⁸

⁶⁶ Το ίδιο υποστηριζόταν και υπό το προηγούμενο δίκαιο ως προς την ερμηνεία του παλαιού άρθρου 1692 ΑΚ, το οποίο έκανε λόγο για «συντηρητικό μέτρο». Για τον όρο αυτό τόσο η νομολογία όσο και η θεωρία δέχονται ότι έπρεπε να ληφθεί όχι με τη στενή δικονομική του σημασία αλλά *«με την ευρύτερη έννοια του κάθε αναγκαίου (και κατεπείγοντος) μέτρου για τη συντήρηση του προσώπου και της περιουσίας του πάσχοντος»*. Βλ. και ΕφΑθ 1193/2009(Δ/ΝΗ 2009/1750, ΕΦΑΔ 2012/594).

⁶⁷ Ι.Σπυριδάκης, Η δικαστική συμπαράσταση, σ. 102

⁶⁸ Γεωργιάδη σε Κουτσοιράδη – Γεωργιάδη, ό.π., σ. 161 – 162 Για τις πράξεις που αναφέρονται στις διατάξεις των άρθρων 1624 και 1625 ΑΚ απαιτείται ούτως ή άλλως άδεια δικαστηρίου.

Παράδειγμα από τη νομολογία: Στην ΠΠρΘεσ 7408/2009,⁶⁹ το δικαστήριο έκρινε ότι από τα προσκομιζόμενα στοιχεία δεν προέκυπτε με βεβαιότητα το είδος και ο βαθμός της ψυχικής και διανοητικής διαταραχής από την οποία έπασχε ο συμπαραστατέος και για το λόγο αυτό ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης ως προς τα αιτήματα περί υποβολής του συμπαραστατέου σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης, διορισμού οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη και εποπτικού συμβουλίου και διέταξε την επανάληψη της συζήτησης της υπόθεσης, προκειμένου να διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη για την εξακρίβωση της ψυχοδιανοητικής κατάστασης του. Περαιτέρω, επειδή διαπιστώθηκε ανάγκη για τη διενέργεια συντηρητικών πράξεων, όσον αφορά το πρόσωπο και την περιουσία του συμπαραστατέου, διόρισε προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη με εξουσία *«...μόνο τη λήψη κάθε ασφαλιστικού μέτρου απαραίτητου για να αποφευχθεί σοβαρός κίνδυνος για το πρόσωπο ή την περιουσία του συμπαραστατέου...»*, χωρίς, ωστόσο, να εξειδικεύει τις επιμέρους αρμοδιότητές του.

Αντιθέτως, όταν πρόκειται για υποχρεωτικό διορισμό προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, είναι ορθότερο να θεωρείται ότι ο κύκλος των εξουσιών του οριοθετείται ανάλογα με τα αποτελέσματα που προσδιορίζει η οριστική απόφαση της δικαστικής συμπαράστασης (συνδυασμός άρθρων 1676, 1678 και 1679 ΑΚ). Ομοίως θα συμβαίνει και στις περιπτώσεις αναπλήρωσης του οριστικού δικαστικού συμπαραστάτη που αντικαταστάθηκε ή παύθηκε.

3. ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

3.1. Τα είδη της δικαστικής συμπαράστασης

Η απόφαση που κηρύσσει το πρόσωπο σε δικαστική συμπαράσταση συνήθως προσδιορίζει το είδος και την έκτασή της. Τυχόν σχετική πρόταση που περιέχεται στην αίτηση υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση δεν είναι δεσμευτική και επομένως το δικαστήριο καταρχήν δύναται να επιβάλλει περαιτέρω περιορισμούς από εκείνους που ζητούνται με την αίτηση. Ωστόσο, όρια στην ευχέρεια αυτή του δικαστηρίου θέτουν οι αρχές της αναλογικότητας και της προστασίας της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του συμπαραστατούμενου, που επιτάσσουν την επιβολή σε αυτόν των ελάχιστων δυνατών περιορισμών.⁷⁰

---

⁶⁹ Βλ υποσημείωση 39

⁷⁰ Γεωργιάδη σε Κουτσοιράδη – Γεωργιάδη, ό.π., σ. 109 – 110, Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, ό.π., σ. 579 - 580

Στο νόμο δεν προσδιορίζονται ιδιαίτερα κριτήρια, όπως λ.χ. η βαρύτητα της ασθένειας του πάσχοντος, για τον τρόπο επιλογής του είδους της δικαστικής συμπαράστασης.⁷¹ Μόνο όριο στην κρίση του δικαστηρίου τίθεται η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας ώστε να μην επιβάλλονται στο άτομο περισσότεροι περιορισμοί από εκείνους που απαιτεί ο επιδιωκόμενος σκοπός και για το λόγο αυτό, είναι αναγκαίο το δικαστήριο να έχει διακριβώσει όλες τις ιδιαίτερες συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης για το σχηματισμό της κρίσης του.⁷²

Ειδικότερα, στον Αστικό Κώδικα προβλέπονται τα ακόλουθα είδη δικαστικής συμπαράστασης:

- α) Πλήρης ή μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση
- β) Πλήρης ή μερική επικουρική δικαστική συμπαράσταση
- γ) Συνδυασμός στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.

Το δικαστήριο μπορεί και αυτεπαγγέλτως να τροποποιήσει ενόψει των αναγκών του πάσχοντος με μεταγενέστερη απόφασή του το είδος και την έκταση της δικαστικής συμπαράστασης (άρθρο 1677 ΑΚ).⁷³

α. Η στερητική δικαστική συμπαράσταση

Πρόκειται για το καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης στο οποίο το πρόσωπο στερείται της δικαιοπρακτικής του ικανότητας για όλες ή κάποιες δικαιοπραξίες. Στην πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση η στέρηση αυτή είναι πλήρης, δηλαδή το άτομο δεν μπορεί να επιχειρήσει καμία δικαιοπραξία, ούτε να διεξάγει το ίδιο και στο όνομά του οποιαδήποτε δίκη. Όλες αυτές οι πράξεις επιχειρούνται στο όνομά του από το δικαστικό συμπαραστάτη ο οποίος ενεργεί αντ' αυτού ως νόμιμος αντιπρόσωπός του (άρθρο 1676 περ.1 ΑΚ). Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1678 παρ.1 ΑΚ η υποβολή σε αυτό το είδος δικαστικής συμπαράστασης απαιτείται να ορίζεται ρητά στην απόφαση.

Όταν κρίνεται από το δικαστήριο ότι η κατάσταση του συμπαραστατέου δεν επιβάλλει τον αποκλεισμό του από την επιχείρηση όλων των δικαιοπραξιών, επιλέγεται ως ηπιότερη μορφή συμπαράστασης η μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση, στην οποία το πρόσωπο κηρύσσεται δικαιοπρακτικώς ανίκανο για ορισμένες μόνο δικαιοπραξίες και τις συναφείς με

⁷¹ Ευνόητο είναι από τον ίδιο το δικαιολογητικό λόγο της δικαστικής συμπαράστασης ότι σημαντικά κριτήρια για το δικαστήριο θα αποτελέσουν το αν υπάρχουν ή όχι, καθώς και ο βαθμός στον οποίο υπάρχουν στο συμπαραστατέο η δυνατότητα διαμόρφωσης της βούλησής του και η δυνατότητα φροντίδας του εαυτού και των υποθέσεών του. Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 33

⁷² Βαθρακοκόιλης ΕΡΝΟΜΑΚ αρ. 1678, σ. 1407 βλ κ ΜΠρωτΘεσ 12249/2012

⁷³ Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, ό.π., σ. 580

αυτές δίκες, καθοριζόμενες στη δικαστική απόφαση, στην επιχείρηση και τη διεξαγωγή αντίστοιχα των οποίων προβαίνει ο δικαστικός συμπαραστάτης στο όνομα του συμπαραστατούμενου.⁷⁴

Το καθεστώς της στερητικής δικαστικής συμπαράστασης είναι ανάλογο με αυτό της επιτροπείας ανηλίκου, οι διατάξεις της οποίας σύμφωνα με το άρθρο 1682 εδ. α ΑΚ εφαρμόζονται αναλογικώς αν δεν υπάρχει ειδικότερη ρύθμιση στο νόμο. Όπως και στο πλαίσιο του θεσμού της επιτροπείας, λειτουργεί εποπτικό συμβούλιο αποτελούμενο από τρία έως πέντε μέλη, άτομα του συγγενικού ή φιλικού κύκλου του συμπαραστατούμενου, τα οποία διορίζονται με την ίδια απόφαση που διορίζει το δικαστικό συμπαραστάτη. Ενδεικτικά, όπως εκτίθεται στο σκεπτικό της υπ' αριθ. 4251/2009 απόφασης του Εφετείου Αθηνών⁷⁵, από το συνδυασμό των διατάξεων του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1682 και του άρθρου 1674 ΑΚ, με σαφήνεια προκύπτει ότι στην περίπτωση που ο δικαστικός συμπαραστάτης εκείνου που έχει τεθεί σε πλήρη δικαστική συμπαράσταση επιθυμεί να εκποιήσει ακίνητο του συμπαραστατούμενου, οφείλει με σχετική αίτησή του προς το αρμόδιο κατ' άρθρο 797 ΚΠολΔ δικαστήριο, που εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739 – 740 ΚΠολΔ) να ζητήσει άδεια εκποίησης. Η απόφαση του δικαστηρίου επί της αίτησης παροχής άδειας εκποίησης δεν προσβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν.2447/1996, με το ένδικο μέσο της έφεσης.

β. Η επικουρική δικαστική συμπαράσταση

Επικουρική είναι η δικαστική συμπαράσταση στην οποία απαιτείται η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη για το κύρος των δικαιπραξιών του συμπαραστατούμενου, όλων (πλήρης επικουρική δικαστική συμπαράσταση) ή μερικών (μερική επικουρική δικαστική συμπαράσταση).⁷⁶ Η συναίνεση, δηλαδή, του δικαστικού συμπαραστάτη αποτελεί προϋπόθεση της ισχύος των πράξεων τις οποίες η δικαστική απόφαση ή ο νόμος ορίζουν και παρέχεται αποκλειστικά εγγράφως και μόνο πριν από την επιχείρηση της πράξης. Αν ο δικαστικός συμπαραστάτης αρνηθεί να συναινέσει, αποφασίζει το δικαστήριο κατόπιν αιτήσεως του συμπαραστατούμενου.⁷⁷

---

⁷⁴ Παπαχρίστου, ό.π., σ. 429

⁷⁵ Δημοσίευση σε Δ/ΝΗ 2010/157

⁷⁶ Φίλιος, ό.π., σ. 407

⁷⁷ Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη ό.π. σ. 582

γ. Συνδυασμός στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης

Το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει την υποβολή του συμπαραστατέου σε ένα καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης που αποτελεί συνδυασμό των δύο ανωτέρω ρυθμίσεων. Στην περίπτωση αυτή ο συμπαραστατούμενος κηρύσσεται ανίκανος για ορισμένες δικαιοπραξίες και τις σχετικές δίκες ενώ για άλλες απαιτείται συναίνεση του συμπαραστάτη του.⁷⁸ Στη δικαστική απόφαση πρέπει να ορίζονται ρητώς οι πράξεις οι οποίες μπορούν να πραγματοποιηθούν για λογαριασμό του συμπαραστατούμενου μόνο από το δικαστικό συμπαραστάτη και για ποιες απλώς απαιτείται η συναίνεσή του. Ένας πιθανός συνδυασμός στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης προβλέπεται στο άρθρο 1679 ΑΚ: το δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει από τον πάσχοντα την αυτοπρόσωπη διοίκηση της περιουσίας του με ή χωρίς την ταυτόχρονη στέρηση και ανάθεση στο συμπαραστάτη της διάθεσης των εισοδημάτων του.

Αν η δικαστική απόφαση που κηρύσσει τη δικαστική συμπαράσταση δεν ορίζει διαφορετικά ως προς την έκτασή της και αν δεν υπάρχει αντίθετη νομοθετική πρόβλεψη, ο συμπαραστατούμενος δεν μπορεί, σύμφωνα με την ερμηνευτική διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 1678 ΑΚ, να επιχειρεί αυτοπροσώπως, αν έχει τεθεί υπό στερητική συμπαράσταση, και χωρίς τη συναίνεση του συμπαραστάτη του, αν αντίστοιχα πρόκειται για επικουρική συμπαράσταση, όσες πράξεις δεν μπορεί να επιχειρήσει ο επίτροπος ανηλίκου χωρίς άδεια δικαστηρίου, καθώς και να διεξάγει τις συναφείς δίκες. Η αναλογική εφαρμογή των περιορισμών της επιτροπείας αφορά τις πράξεις που δεν μπορεί να επιχειρήσει αυτοπροσώπως ο συμπαραστατούμενος. Ο δικαστικός συμπαραστάτης αποφασίζει ως προς το αν οι πράξεις αυτές θα επιχειρηθούν και εκπροσωπεί τον συμπαραστατούμενο σε αυτές, τηρώντας τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος (άδεια δικαστηρίου, γνωμοδότηση εποπτικού συμβουλίου). Σύμφωνα δε με το άρθρο 1617 ΑΚ, δεν δικαιούται να καταρτίζει χαριστικές δικαιοπραξίες εις βάρος της περιουσίας του συμπαραστατούμενου, με την εξαίρεση εκείνων που επιβάλλονται από ιδιαίτερο καθήκον ή από λόγους ευπρέπειας.⁷⁹ Περαιτέρω, κατά την παρ. 3 του ίδιου άρθρου, δεν είναι δυνατή χωρίς ρητή άδεια η σύναψη από τον συμπαραστατούμενο χαριστικής δικαιοπραξίας και η παροχή εξόφλησης, ενώ κατά την παρ. 4 που παραπέμπει σε αναλογική εφαρμογή του άρθρου 1527 ΑΚ

---

⁷⁸ Παπαδόπουλος ό.π. σ. 699

⁷⁹ Φίλιος, ό.π., σ. 406

η αποδοχή κληρονομίας από το συμπαραστατούμενο γίνεται πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής.⁸⁰

Κατά το άρθρο 1681 ΑΚ ο χρόνος επέλευσης των αποτελεσμάτων της δικαστικής συμπαράστασης είναι αυτός της δημοσίευσης της απόφασης, η έναρξη όμως του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη απαιτεί την τελεσιδικία της. Κατά συνέπεια, για το διάστημα που παρεμβάλλεται μεταξύ της έναρξης των αποτελεσμάτων της δικαστικής συμπαράστασης και της ανάληψης από τον δικαστικό συμπαραστάτη των καθηκόντων του είναι απαραίτητος ο διορισμός ενός προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη που θα επιμελείται των υποθέσεων του συμπαραστατούμενου. Η ακυρότητα των πράξεων που επιχειρούνται από το υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση πρόσωπο χωρίς την απαιτούμενη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη, όπως άλλωστε και εκείνων που μπορούν να διενεργηθούν μόνο από το δικαστικό συμπαραστάτη όταν πρόκειται για στερητική δικαστική συμπαράσταση, είναι σχετική και μπορεί να προταθεί μόνο από τον ίδιο το συμπαραστατούμενο, τον δικαστικό συμπαραστάτη και τους ειδικούς ή καθολικούς διαδόχους τους.⁸¹ Κατά άλλη, ωστόσο, άποψη ειδικά όταν ο συμπαραστατούμενος έχει τεθεί υπό πλήρη ή μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση, η ακυρότητα των δικαιοπραξιών που επιχειρούνται από εκείνο χωρίς συναίνεση είναι απόλυτη.⁸²

Η διαμόρφωση ενός ιδιαίτερου, συνδυαστικού καθεστώτος προστασίας μέσω της δικαστικής απόφασης αντί της επιλογής από το δικαστή του προκαθορισμένου πλαισίου της στερητικής ή επικουρικής συμπαράστασης θα εξασφάλιζε με τον αποτελεσματικότερο τρόπο την πραγμάτωση του πρωταρχικού σκοπού του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης, που δεν είναι άλλος από την προστασία του συμπαραστατέου. Η διακριτή αντιμετώπιση των πτυχών της ζωής του πάσχοντος προσώπου και του βαθμού των σωματικών και ψυχικών ικανοτήτων που χρειάζεται για να ανταπεξέλθει σε καθέναν από τους τομείς των συναλλαγών και των προσωπικών του σχέσεων θα παρείχε μεγαλύτερες εγγυήσεις για την τήρηση της αναλογικότητας μεταξύ των λαμβανόμενων περιοριστικών μέτρων και του επιδιωκόμενου αυτού σκοπού, εξασφαλίζοντας ότι ο συμπαραστατέος δεν υποβάλλεται σε περισσότερους

---

⁸⁰ Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, ό.π., σ. 580, Παπαχρίστου ό.π. σ. 431

⁸¹ Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, ό.π., σ. 582 βλ και Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 33

⁸² Παπαχρίστου, ό.π., σ. 431

περιορισμούς από τους απολύτως αναγκαίους. Η εξατομικευμένη ρύθμιση, όμως, της δικαιοπρακτικής ικανότητας κατά τομείς προϋποθέτει σφαιρική και εις βάθος εξέταση της περίπτωσης του κάθε πάσχοντα και κατ' επέκταση χρόνο και εξειδικευμένες γνώσεις στη διάθεση του δικαστή. Ο μεγάλος αριθμός υποθέσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικού τμήματος οικογενειακού δικαίου στα πολιτικά δικαστήρια πιθανώς αποτελούν τους βασικούς λόγους για τους οποίους η δυνατότητα συνδυασμού στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης σπανίως τυγχάνει εφαρμογής στην ελληνική νομολογία.

3.2. Οι αρμοδιότητες του δικαστικού συμπαραστάτη

Το έργο του δικαστικού συμπαραστάτη, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των άρθρων 1676 και 1680 ΑΚ, περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο τη διοίκηση του συνόλου ή μέρους της περιουσίας του συμπαραστατούμενου, και σε ορισμένες περιπτώσεις την επιμέλειά του.

Όπως προαναφέρθηκε, στο καθεστώς στερητικής δικαστικής συμπαράστασης συντρέχει ανάλογη εφαρμογή των κανόνων της επιτροπείας ανηλίκων, κατάλληλα προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητές της. Στις διατάξεις αυτές προβλέπονται οι υποχρεώσεις του δικαστικού συμπαραστάτη, οι απαγορευμένες σε αυτόν πράξεις, εκείνες τις οποίες επιχειρεί χωρίς διατυπώσεις και εκείνες τις οποίες επιχειρεί με διατυπώσεις (γνωμοδότηση εποπτικού συμβουλίου και άδεια δικαστηρίου). Ειδικότερα:

Ο δικαστικός συμπαραστάτης με την ανάληψη του λειτουργήματός του αναλαμβάνει τις ακόλουθες υποχρεώσεις: α) να συντάξει απογραφή παρουσία εκπροσώπου του εποπτικού συμβουλίου (άρθρο 1611 ΑΚ) β) να προκαλέσει απόφαση του εποπτικού συμβουλίου για προσδιορισμό ετήσιας δαπάνης (άρθρο 1612 ΑΚ) γ) να τοποθετήσει άμεσα επωφελώς τα μετρητά κατόπιν αφαίρεσης της ετήσιας δαπάνης (άρθρα 1613 και 1633 ΑΚ) δ) να τοποθετήσει σε ασφαλή τράπεζα ή κατάλληλο πιστωτικό ίδρυμα τίτλους και πολύτιμα αντικείμενα του συμπαραστατούμενου, όπως δημόσια χρεώγραφα, ομολογίες, μετοχές ανωνύμων εταιρειών, έγγραφα μεγάλης σημασίας κλπ (άρθρα 1614 και 1633 ΑΚ) ε) να λογοδοτεί ετησίως στο εποπτικό συμβούλιο (άρθρο 1626 ΑΚ) στ) να ενημερώνει άμεσα το δικαστήριο για οποιαδήποτε περιστατικά δικαιολογούν μεταβολή του καθεστώτος της δικαστικής συμπαράστασης (άρθρο 1686 ΑΚ).⁸³

---

⁸³ Γεωργιάδη σε Κουτσογράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», ό.π., σ. 142

Μη συμμόρφωση του δικαστικού συμπαραστάτη προς τις ανωτέρω υποχρεώσεις γεννά ευθύνη του προς αποζημίωση του συμπαραστατούμενου και μπορεί να οδηγήσει στην παύση του κατ' αναλογική εφαρμογή των άρθρων 1632 και 1651 ΑΚ αντίστοιχα.⁸⁴

Οι πράξεις που απαγορεύονται στο δικαστικό συμπαραστάτη είναι εκείνες που απαγορεύονται και στον επίτροπο ανηλίκου. Συγκεκριμένα απαγορεύονται α) δικαιοπραξίες με χαριστική αιτία σε βάρος της περιουσίας του συμπαραστατούμενου (άρθρο 1617 ΑΚ)⁸⁵ β) ιδιόχρηση της περιουσίας του συμπαραστατούμενου και ιδίως των μετρητών χρημάτων του (άρθρο 1618 ΑΚ).⁸⁶

Οποιαδήποτε από τις ανωτέρω πράξεις πραγματοποιήθηκε παρά την απαγόρευση πάσχει, κατ' άρθρο 1630 ΑΚ, σχετικής ακυρότητας υπέρ του συμπαραστατούμενου.⁸⁷

Προηγούμενη άδεια του εποπτικού συμβουλίου απαιτείται για τις ακόλουθες πράξεις του δικαστικού συμπαραστάτη: α) Εκείνες του άρθρου 1619 ΑΚ, ήτοι η στο όνομα του συμπαραστατούμενου εκμίσθωση ή μίσθωση ακινήτων, η σύναψη σύμβασης με αντικείμενο την παροχή εργασίας από το συμπαραστατούμενο ή η σύμβαση μαθητείας, καθώς και η επιχείρηση κάθε πράξης που υπερβαίνει τα όρια της τακτικής διαχείρισης και δεν εμπίπτει στα άρθρα 1623, 1624 και 1625 ΑΚ. Σημειώνεται ότι στο άρθρο 1623 ΑΚ προβλέπεται η δυνατότητα χορήγησης από το δικαστήριο στο δικαστικό συμπαραστάτη γενικής άδειας για τη διενέργεια των ανωτέρω πράξεων. β) Χορήγηση συναίνεσης στο συμπαραστατούμενο για την άσκηση επαγγέλματος. γ) Διεξαγωγή των δικών που αναφέρονται στο άρθρο 1621 ΑΚ, ήτοι εμπράγματης αγωγής για ακίνητο, αγωγής με αντικείμενο που υπάγεται λόγω ποσού στο πολυμελές πρωτοδικείο, αγωγής

⁸⁴ Δεν προβλέπεται στο νόμο παροχή ασφαλείας, σύμφωνα όμως με το άρθρο 1262 αρ. 3 ΑΚ, ο συμπαραστατούμενος έχει νόμιμο τίτλο εγγραφής υποθήκης στα ακίνητα του δικαστικού του συμπαραστάτη για την περιουσία του που αυτός διαχειρίζεται, καθώς και για τις απαιτήσεις του από τη διαχείριση. Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 909

⁸⁵ Απαγορεύονται όχι μόνο οι δωρεές με την τεχνική σημασία του όρου, αλλά γενικώς κάθε πράξη ελευθεριότητας (λ.χ. χρησιδάνειο, άφεση χρέους). Γεωργιάδη σε Κουτσοιράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», ό.π., σ. 143. Με την επιφύλαξη των διατυπώσεων της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1624 ΑΚ, εξαιρούνται οι χαριστικές δικαιοπραξίες που επιβάλλονται από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή από λόγους ευπρέπειας. (άρθρο 1617 εδ β' ΑΚ)

⁸⁶ Η ρύθμιση αυτή, ωστόσο, δεν αποκλείει τη χρήση περιουσιακών στοιχείων του συμπαραστατούμενου μετά την κατάρτιση από το δικαστικό συμπαραστάτη της σχετικής σύμβασης με την καταβολή του απαιτούμενου ανταλλάγματος (λ.χ. μίσθωση ακινήτου του συμπαραστατούμενου με καταβολή του αντίστοιχου μισθώματος) Γεωργιάδη σε Κουτσοιράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», ό.π., σ. 143

⁸⁷ Το δικαστήριο, ωστόσο, έχει τη δυνατότητα να επιτρέψει με την αρχική ή μεταγενέστερη απόφασή του τις πράξεις αυτές στο δικαστικό συμπαραστάτη (βλ και άρθρο 1678 παρ. 3 ΑΚ) Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 909

που αφορά την προσωπική κατάσταση, αγωγής για διανομή κοινού πράγματος, καθώς και παραίτηση από τις αγωγές αυτές.⁸⁸

Το άρθρο 1622 ΑΚ προβλέπει ότι επί άρνησης του εποπτικού συμβουλίου να χορηγήσει άδεια για οποιαδήποτε από τις ανωτέρω πράξεις, αποφασίζει το δικαστήριο.

Τέλος, στα άρθρα 1624 και 1625 ΑΚ ορίζονται πράξεις που απαιτούν τόσο γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου όσο και άδεια δικαστηρίου.⁸⁹

3.3. Η ανάθεση της επιμέλειας στο δικαστικό συμπαραστάτη

Η επιμέλεια του προσώπου του συμπαραστατούμενου δεν υπάγεται εξ ορισμού στη δικαστική συμπαράσταση. Αντίθετα, όπως προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρου 1680 ΑΚ, είναι δυνατή η ανάθεση της εν όλω ή εν μέρει στο δικαστικό συμπαραστάτη είναι δυνατή και πρέπει να ορίζεται ρητά στην αρχική ή μεταγενέστερη απόφαση της συμπαράστασης.⁹⁰ Η ανάθεση της επιμέλειας θα πρέπει να αποφασίζεται από το δικαστήριο μόνο στις ακραίες εκείνες περιπτώσεις που το πρόσωπο βρίσκεται σε προφανή αδυναμία φροντίδας του εαυτού του και φυσικά όχι στο πλαίσιο επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.⁹¹ Φυσικά σε κάθε περίπτωση

---

⁸⁸ Βάσει της γενικής διατύπωσης της διάταξης, σε διατυπώσεις υπόκειται και η άσκηση αναγνωριστικής αγωγής. Αντίθετα, δεν υπόκειται σε διατυπώσεις η αγωγή εξάλλειψης υποθήκης, η οποία δεν έχει εμπράγματο χαρακτήρα. Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1621 ΑΚ, σ. 1284

⁸⁹ Κατ' άρθρο 1624 ΑΚ, οι πράξεις αυτές είναι: 1. Ολική ή μερική διάθεση της περιουσίας του συμπαραστατούμενου 2. Εκποίηση ή απόκτηση με αντάλλαγμα ακινήτου ή εμπράγματος δικαιώματος σε ξένο ακίνητο □□□ εκχώρηση απαίτησης με αντικείμενο τη μεταβίβαση ακινήτου στο συμπαραστατούμενο 4. Εκποίηση τίτλων και πολύτιμων αντικειμένων του άρθρου 1614 ΑΚ 5. Επιχείρηση οποιουδήποτε έργου σε ακίνητο του συμπαραστατούμενου που η δαπάνη του υπερβαίνει το όριο της τρίτης παραγράφου του ίδιου άρθρου 6. Εκποίηση εμπορικής, βιομηχανικής ή άλλης επιχείρησης που περιλαμβάνεται στην περιουσία του συμπαραστατούμενου, καθώς και απόφαση ως προς τη διάλυση ή την εκκαθάρισή της, ίδρυση νέας επιχείρησης 7. Εκμίσθωση ακινήτου με διάρκεια που υπερβαίνει τα εννέα έτη. 8. Χορήγηση ή λήψη δανείου 9. Παραίτηση από ασφάλεια ή ελάττωση ασφάλειας για απαίτηση του συμπαραστατούμενου 10. Σύναψη συμβιβασμού ή συμφωνίας περί διαιτησίας για αντικείμενο που η αξία του υπερβαίνει το όριο της τρίτης παραγράφου του ίδιου άρθρου 11. Εγγύηση ή αναδοχή ξένου χρέους από επαχθή αιτία με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 1623 ΑΚ (χορήγηση από το δικαστήριο γενικής άδειας προς τούτο). Οι οριζόμενες διατυπώσεις απαιτούνται και για τις σχετικές υποσχετικές συμβάσεις.

Κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 1625 ΑΚ, ο δικαστικός συμπαραστάτης χωρίς τη γνωμοδότηση του εποπτικού συμβουλίου και την άδεια του δικαστηρίου δεν έχει το δικαίωμα στο όνομα του συμπαραστατούμενου 1. να αποποιείται κληρονομία ή να παραιτείται από τη νόμιμη μοίρα κληρονομιάς που επάγεται στο συμπαραστατούμενο 2. Να αποδέχεται κληροδοσία ή δωρεά που συνεπάγεται βάρη 3. Να αποποιείται κληροδοσία που περιέρχεται στο συμπαραστατούμενο.

⁹⁰ Αυτό σημαίνει ότι αν δεν ανατεθεί ρητά στο δικαστικό συμπαραστάτη η επιμέλεια του προσώπου, εξακολουθεί να την έχει μόνος του ο συμπαραστατούμενος ανεξάρτητα από το είδος της δικαστικής συμπαράστασης. Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1680 ΑΚ σ. 1414

⁹¹ Θα ήταν αντιφατικό να έχει κρίνει το δικαστήριο ότι η αδυναμία του προσώπου για τη φροντίδα των υποθέσεών του δεν είναι τόσο έντονη ώστε να απαιτεί τη θέση του σε στερητική δικαστική συμπαράσταση και παράλληλα να αναθέτει την επιμέλειά του στο δικαστικό συμπαραστάτη. Παπαχρίστου, ό.π., σ. 434 Υποστηρίζεται, ωστόσο, και η αντίθετη άποψη, κατά την οποία η διάταξη του άρθρου 1680 ΑΚ τυγχάνει εφαρμογής τόσο στη στερητική όσο και στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση. Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 910

θα πρέπει να εξασφαλίζεται ο σεβασμός και η προστασία του προσώπου και να του εξασφαλίζεται η δυνατότητα, στο μέτρο που το επιτρέπει η κατάστασή του, να διαμορφώνει το ίδιο τις προσωπικές και κοινωνικές του σχέσεις.⁹²

Η «επιμέλεια» αποτελεί μια αόριστη νομική έννοια το περιεχόμενο της οποίας εξειδικεύεται με την κατάλληλη προσαρμογή της διάταξης της 1518 παρ. 1 ΑΚ. Αφορά την υπό ευρεία έννοια ανατροφή του συμπαραστατούμενου, συμπεριλαμβανομένου κάθε μέτρου ή μέριμνας για τη σωματική, πνευματική και ψυχική του ανάπτυξη.⁹³ Η άσκηση της επιμέλειας αναπόφευκτα συνεπάγεται δαπάνες, όπως για παράδειγμα για την εκπαίδευση του συμπαραστατούμενου, και απαιτεί την κατάρτιση δικαιοπραξιών περιουσιακής φύσης. Κατά συνέπεια, σε κάποιες περιπτώσεις ο συμπαραστατούμενος θα χρειάζεται τη συναίνεση ακόμη και του μη έχοντος την επιμέλειά του δικαστικού συμπαραστάτη, ο οποίος θα πρέπει και στην περίπτωση αυτή να μεριμνά ώστε να εξασφαλίζεται στο μέτρο του δυνατού ο σεβασμός της προσωπικότητάς του.⁹⁴

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι το λειτούργημα του δικαστικού συμπαραστάτη είναι προσωποπαγές, καθώς το δικαστήριο αποβλέπει στο πρόσωπο του συγκεκριμένου δικαστικού συμπαραστάτη με το σχηματισμό της κρίσης του. Κατά συνέπεια, ο δικαστικός συμπαραστάτης δε θα μπορούσε έγκυρα να εκχωρήσει το σύνολο των εξουσιών που του ανατέθηκαν σε άλλο πρόσωπο, αλλά θα μπορούσε μόνο να αναθέτει, για ειδικούς λόγους, μεμονωμένες πράξεις του λειτουργήματός του.⁹⁵

3.4. Ο ειδικός δικαστικός συμπαραστάτης

Ειδικός δικαστικός συμπαραστάτης διορίζεται κατ' αναλογική εφαρμογή του άρθρου 1628 ΑΚ για να υποκαταστήσει τον οριστικό ή προσωρινό δικαστικό συμπαραστάτη στα καθήκοντά του, όταν τα συμφέροντα του τελευταίου συγκρούονται με αυτά του

⁹² Βλ και Δασκαρόλης «Οι νέες τροποποιήσεις στο δίκαιο της επιτροπείας» σε τεύχος 31 ΕΝΟΒΕ, ό.π., σ. 34

⁹³ Βλ και Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 910 - 911

⁹⁴ Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 910 – 911, Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1680 ΑΚ σ. 1413 - 1414

⁹⁵ Το εν λόγω ζήτημα αποτέλεσε, μεταξύ άλλων, αντικείμενο γνωμοδότησης. Ειδικότερα, το σχετικό ερώτημα αφορούσε την ύπαρξη ή μη δικαιώματος του δικαστικού συμπαραστάτη να ορίσει άλλο πρόσωπο, όπως λ.χ. το δικηγόρο του, για την εκτέλεση του έργου και των αρμοδιοτήτων του. Βλ Γνωμοδότηση Καρύμπαλη – Τσίπτσιου Γ. – Φουντεδάκη Κ. «Εκτελεστής διαθήκης. Διαχείριση της κληρονομικής μερίδας δικαιοπρακτικά ανίκανου κληρονόμου, στην οποία περιλαμβάνονται και εταιρικά μερίδια Ε.Π.Ε. Περισσότεροι εκτελεστές – Τρόπος ενέργειας και συμμετοχής τους στις συνελεύσεις των εταίρων. Προσωποπαγής χαρακτήρας δικαιώματος δικαστικού συμπαραστάτη – Συνέπειες.» Δνη 42/2001, σ. 36 -47

συμπαραστατούμενου ή των συνδεδεμένων με εκείνο προσώπων (δηλαδή, σύμφωνα με το άρθρο 1627 ΑΚ, του συζύγου του ή των συγγενών του σε ευθεία γραμμή εξ' αίματος ή εξ αγχιστείας απεριόριστα και σε πλάγια γραμμή εξ' αίματος ως το δεύτερο βαθμό).⁹⁶

3.5. Ο ρόλος του εποπτικού συμβουλίου

Το εποπτικό συμβούλιο ασκεί το έργο της εποπτείας της δικαστικής συμπαράστασης (άρθρο 1682 εδ. β' ΑΚ). Το συμβούλιο αυτό αποτελείται από τρία έως πέντε μέλη, προερχόμενα από το συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον του συμπαραστατούμενου, τα οποία διορίζονται με την ίδια απόφαση που διορίζει το δικαστικό συμπαραστάτη. Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα του δικαστηρίου να ορίσει ως μέλος του εποπτικού συμβουλίου και όργανο κοινωνικής υπηρεσίας (άρθρο 1682 εδ γ' ΑΚ), ή ακόμη και να του αναθέσει αποκλειστικά τα έργα του εποπτικού συμβουλίου.

Τα καθήκοντα και ο τρόπος λειτουργίας του εποπτικού συμβουλίου δεν προσδιορίζονται συγκεκριμένα στο νόμο. Περαιτέρω, δε διευκρινίζεται αν το συμβούλιο αυτό λειτουργεί μόνο σε καθεστώς στερητικής δικαστικής συμπαράστασης ή και επικουρικής. Ως προς το ζήτημα αυτόεξακολουθεί να υπάρχει διχογνωμία. Η άποψη που υποστηρίζει ότι εποπτικό συμβούλιο υπάρχει μόνο στη στερητική δικαστική συμπαράσταση, αντλεί τα βασικά επιχειρήματά της από το ότι μόνο σε αυτή συντρέχει αναλογική εφαρμογή των διατάξεων για την επιτροπεία ανηλίκων, αλλά και από το γεγονός ότι υπό το παλαιό δίκαιο δεν υπήρχε αντίστοιχα «συγγενικό συμβούλιο» στο καθεστώς της δικαστικής αντίληψης. Η αντίθετη άποψη βασίζεται στη ratio του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης: διατείνεται ότι η προστασία του συμπαραστατούμενου καθίσταται πληρέστερη με την εποπτεία που ασκείται από το εποπτικό συμβούλιο και δεδομένου ότι αυτός είναι ο βασικός σκοπός όλων των ειδών δικαστικής συμπαράστασης, θα πρέπει να ισχύει αδιακρίτως. Υπέρ της δεύτερης αυτή άποψης συνηγορεί και ο γενικά διατυπωμένος παράτιτλος του άρθρου 1682 ΑΚ, ο οποίος αναφέρεται σε «λειτουργία» και «εποπτεία» της δικαστικής συμπαράστασης (σε αντιδιαστολή προς το πρώτο εδάφιο το οποίο ρυθμίζει ειδικά τη στερητική δικαστική συμπαράσταση).⁹⁷

⁹⁶ Αλεξάκης Ι., Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης, σ. 14, «Κλίμακα, Φορέας ανάπτυξης ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού» (<http://www.klimaka.org.gr/newsite/blog/symparastas%CE%B9protasis.pdf>) (πρόσβαση 26/1/2014)

⁹⁷ Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται επίσης η πιθανότητα η επικουρική δικαστική συμπαράσταση να μετατραπεί αργότερα σε στερητική. Στην περίπτωση αυτή είναι σκόπιμο να λειτουργεί ήδη το εποπτικό συμβούλιο Γεωργιάδη σε Κουτσουράδη – Γεωργιάδη ό.π., σ. 148 βλ. ΜπρΘεσ.12249/2012

Στη στερητική δικαστική συμπαράσταση, εύλογα συνάγεται ότι ο ρόλος του εποπτικού συμβουλίου είναι ανάλογος εκείνου που έχει στην επιτροπεία ανηλίκων. Αντίθετα, αμφισβήτηση υπάρχει ως προς την εποπτεία που ασκείται από αυτό στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση. Κατά μία άποψη, το εποπτικό συμβούλιο περιορίζεται στο να παρακολουθεί τη δράση του συμπαραστάτη με την υποβολή υποδείξεων προς αυτών, καθώς και στο να απευθύνεται προς το δικαστήριο προκαλώντας την αυτεπάγγελτη ενέργειά του για παύση ή αντικατάσταση του συμπαραστάτη. Ωστόσο, άλλη άποψη αναγνωρίζει στο συμβούλιο την αρμοδιότητα της παροχής άδειας προς το δικαστικό συμπαραστάτη προκειμένου εκείνος να συναινέσει στην επιχείρηση από το συμπαραστατούμενο όλων εκείνων των πράξεων για τις οποίες στην επιτροπεία ανηλίκων απαιτείται γνώμη ή άδεια του εποπτικού συμβουλίου.⁹⁸ Σε κάθε περίπτωση, ενδέχεται το δικαστήριο να ορίζει ρητά στην απόφασή του ενέργειες του δικαστικού συμπαραστάτη το κύρος των οποίων θα εξαρτάται από την παροχή άδειας του εποπτικού συμβουλίου, γεγονός που ίσως δημιουργήσει καθυστέρηση στη διαχείριση των υποθέσεων του συμπαραστατούμενου, εξασφαλίζει, όμως, την πληρέστερη προστασία του απέναντι σε τυχόν αυθαιρεσίες του συμπαραστάτη.⁹⁹

4. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

4.1. Στις προσωποπαγείς σχέσεις¹⁰⁰

Ο δικαστικός συμπαραστάτης καθίσταται νόμιμος αντιπρόσωπος του συμπαραστατούμενου. Τον εκπροσωπεί σε όλες ή ορισμένες από τις δικαιοπραξίες που αφορούν την περιουσία του και, αν του έχει ανατεθεί η επιμέλειά του, και σε αυτές που αφορούν την προσωπική του κατάσταση. Ειδικότερα, όμως, ως προς την προσωπική κατάσταση υπάρχουν πράξεις ανεπίδεκτες εκπροσώπησης, οι οποίες εύλογα εξέρχονται του πεδίου δράσης του δικαστικού συμπαραστάτη.

α. Γάμος

⁹⁸ Σπυριδάκης, Η δικαστική συμπαράσταση, σ. 108 – 110. Η δεύτερη αυτή άποψη έχει το μειονέκτημα ότι οδηγεί αναπόφευκτα σε καθυστερήσεις στη διαχείριση των υποθέσεων του συμπαραστατούμενου, καθώς και ότι ενδεχομένως δημιουργεί ακυρότητες λόγω μη τήρησης της διατύπωσης για την παροχή άδειας.

⁹⁹ Γεωργιάδη σε Κουτσοϋράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», σ. 149

¹⁰⁰ Γεωργιάδη σε Κουτσοϋράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», σ. 115 – 119, Γεωργιάδη Α., Ζητήματα δικαστικής συμπαράστασης, ΧρΙΔ Α/2001, σ. 585 - 587

Όπως προκύπτει από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1351 128, 129 αρ.2 και 131 ΑΚ, είναι ανίκανοι για σύναψη γάμου οι τελούντες υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Η δικαιολόγηση του αποκλεισμού τους αυτού ευρίσκεται στο γεγονός ότι, όπως επισημαίνει ο Βαθρακοκοίλης, η απόφαση που τους έθεσε σε αυτή δημιουργεί αμάχητο τεκμήριο ως προς την αδυναμία τους να αντιληφθούν τη σημασία και τη σοβαρότητα των πράξεών τους.¹⁰¹ Γάμο δεν μπορούν να τελέσουν και όσοι έχουν τεθεί υπό μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση εφόσον η δικαστική απόφαση τους στερεί ρητώς την ικανότητα αυτή. Η τέλεση του γάμου, κατ' άρθρο 1372 παρ. 1 εδ. α ΑΚ παρά την έλλειψη της απαιτούμενης δικαιοπρακτικής ικανότητας τον καθιστά άκυρο, την ακυρότητα όμως αυτή θεραπεύει η ρητή ή σιωπηρή αναγνώριση του γάμου από το πρόσωπο που ανέκτησε τη δικαιοπρακτική του ικανότητα.(1373 περ. 3 ΑΚ).

Σημειώνεται ότι ο γάμος που τελείται κατά τη διάρκεια της δίκης για τη δικαστική συμπαράσταση από το πρόσωπο για το οποίο έχει υποβληθεί η αίτηση, μπορεί να ακυρωθεί βάσει του άρθρου 131 ΑΚ.¹⁰²

Οι τελούντες υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση πλήρη ή μερική που περιλαμβάνει και το γάμο (1352 ΑΚ) συνάπτουν γάμο μόνο με τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη.¹⁰³ Αν εκείνος αρνείται να συναινέσει, το δικαστήριο μπορεί, αφού τον ακούσει, να δώσει άδεια για τη σύναψη του γάμου, εφόσον η τέλεσή του επιβάλλεται από το συμφέρον του συμπαραστατούμενου.

Η συναίνεση πρέπει να δοθεί εγγράφως πριν από την τέλεση του γάμου (άρθρο 1683 ΑΚ), καθώς και να είναι *ειδική*, να αφορά δηλαδή το γάμο με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, αν δε ο γάμος για οποιοδήποτε λόγο ματαιωθεί, απαιτείται εκ νέου χορήγησή της.¹⁰⁴ Αν κατά το διάστημα μεταξύ της χορήγησής της και της τέλεσης του γάμου μεταβληθεί το πρόσωπο του δικαστικού συμπαραστάτη, για την έγκυρη τέλεση του γάμου πρέπει να συναινέσει σε αυτή ο νέος δικαστικός συμπαραστάτης. Το δικαίωμα συναίνεσης του δικαστικού συμπαραστάτη υπόκειται στον περιορισμό του άρθρου 281 ΑΚ σχετικά με την καταχρηστική άσκησης του.

---

¹⁰¹ Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1351, σ. 77

¹⁰² Βλ άνω υποσημείωση 100

¹⁰³ Είναι, επίσης, δυνατή η ανάκληση της συναίνεσης του δικαστικού συμπαραστάτη, η οποία παράγει αποτελέσματα από το χρόνο περιέλευσής της σε έναν από τους μελλονύμφους πριν από την τέλεση του γάμου.

¹⁰⁴ Η συναίνεση είναι τυπική δικαιοπραξία και πρέπει να είναι ρητή, δεν υπάρχει, δηλαδή η δυνατότητα να δοθεί σιωπηρώς, όπως για παράδειγμα με την παράσταση του δικαστικού συμπαραστάτη κατά την τέλεση του γάμου. Επίσης, είναι ανεπίδεκτη αιρέσεως ή προθεσμίας, εκτός αν η πλήρωσή τους επέλθει πριν από την τέλεση του γάμου. Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1352 ΑΚ, σ. 79

Γάμος που τελέσθηκε χωρίς τη συναίνεση του συμπαραστάτη ή την άδεια του δικαστηρίου πάσχει ακυρότητας, η οποία, ωστόσο, θεραπεύεται αν εγκριθεί στη συνέχεια από το δικαστικό συμπαραστάτη, το δικαστήριο ή τον ίδιο το σύζυγο μετά την ανάκτηση της δικαιοπρακτικής του ικανότητας (1373 περ. 4 ΑΚ).¹⁰⁵

β. Διαζύγιο

Το δικαίωμα προς διάζευξη αποτελεί προϋπόθεση τόσο του συναινετικού διαζυγίου (ως το κοινό δικαίωμα των συζύγων να ζητήσουν από το δικαστήριο τη διαπίστωση της βούλησής τους για τη λύση του γάμου τους), όσο και του κατ' αντιδικία διαζυγίου (όπου δημιουργείται από την ύπαρξη λόγου διαζυγίου). Πρόκειται για δικαίωμα αυστηρώς προσωποπαγές που μπορεί να ασκηθεί μόνο από τον ίδιο τον σύζυγο, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η άσκησή του από νόμιμο ή εκούσιο αντιπρόσωπο. Κατά συνέπεια, ο σύζυγος που βρίσκεται υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση δε μπορεί ούτε να συμφωνήσει στη λύση του γάμου του υποβάλλοντας αίτηση για συναινετικό διαζύγιο ούτε να εγείρει αγωγή διαζυγίου, εξαναγκαζόμενος έτσι να παραμένει σε ένα γάμο εις βάρος της προσωπικότητάς του. Επομένως, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποδέσμευση του συμπαραστατούμενου από το γάμο, γίνεται δεκτό ότι το δικαίωμα για διάζευξη μπορεί να ασκηθεί για λογαριασμό του από το δικαστικό συμπαραστάτη, ύστερα από άδεια του εποπτικού συμβουλίου (αναλογική εφαρμογή άρθρου 1621 ΑΚ).¹⁰⁶ Ο τελών υπό μερική στερητική ή επικουρική δικαστική συμπαράσταση σύζυγος ασκεί την αγωγή διαζυγίου μόνος του χωρίς να απαιτείται εκπροσώπηση ή συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη.

γ. Γονική μέριμνα και επιτροπεία

Η άσκηση της γονικής μεριμνας προϋποθέτει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. Συνεπώς ο πλήρως ή περιορισμένα δικαιοπρακτικά ανίκανος γονέας, ήτοι και εκείνος που τελεί σε πλήρη ή μερική στερητική ή ακόμα και επικουρική δικαστική συμπαράσταση, αδυνατεί να ασκήσει τη γονική μέριμνα και αυτή σύμφωνα με το άρθρο 1350 παρ. 3 ΑΚ ασκείται αποκλειστικά από τον

¹⁰⁵ Κατ' άρθρο 1379 ΑΚ ο συμπαραστατούμενος μπορεί να εκπροσωπηθεί στην αγωγή ακύρωσης του γάμου του από το δικαστικό συμπαραστάτη.

¹⁰⁶ Υποστηρίζεται ως ορθότερο προκειμένου να αποφευχθεί το ανωτέρω πρόβλημα ότι το δικαστήριο πρέπει να εξαιρεί το διαζύγιο από τις πράξεις για τις οποίες κηρύσσεται η ανικανότητα του συμπαραστατούμενου. Γεωργιάδη σε Κουτσογιάδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», σ. 116, Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 912 Κατά τον τελευταίο, ο δικαστικός συμπαραστάτης δεν μπορεί να εκπροσωπήσει τον συμπαραστατούμενο στο συναινετικό διαζύγιο.

άλλο (ικανό) γονέα. Σε περίπτωση ανικανότητας και των δύο γονέων, πρέπει να διοριστεί κατ' εφαρμογή της 1589 ΑΚ επίτροπος.

Και για την άσκηση του λειτουργήματος του επιτρόπου, ο νόμος απαιτεί πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα (1595 ΑΚ), με αποτέλεσμα να αποκλείονται από αυτή τα πρόσωπα έχουν τεθεί σε καθεστώς πλήρους ή μερικής στερητικής ή επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης. Η δικαιοπρακτική ανικανότητα πρέπει να υφίσταται κατά το χρόνο διορισμού, δηλαδή κατά το χρόνο έκδοσης της σχετικής απόφασης. Ακόμη, από το λειτούργημα του επιτρόπου αποκλείονται και εκείνοι για τους οποίους έχει διορισθεί προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης κατ' άρθρο 1672 ΑΚ, ανεξάρτητα από το αν ο διορισμός του ήταν υποχρεωτικός ή δυνητικός για το δικαστήριο.¹⁰⁷ Η μεταγενέστερη δε απώλεια της δικαιοπρακτικής ικανότητας ή θέση του επιτρόπου σε δικαστική συμπαράσταση επιφέρει, σύμφωνα με το άρθρο 1650 ΑΚ, την αυτοδίκαιη παύση του λειτουργήματος του.

δ. Υιοθεσία

Σύμφωνα με το άρθρο 1543 ΑΚ, δεν μπορεί να υιοθετήσει εκείνος που έχει υποβληθεί σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση, ή σε μερική δικαστική συμπαράσταση με δικαστική απόφαση που ρητά του αφαιρεί τη σχετική ικανότητα. Αντίθετα, ικανός για υιοθεσία κατόπιν συναίνεσης του δικαστικού συμπαραστάτη είναι ο τελών υπό πλήρη επικουρική στερητική συμπαράσταση, καθώς και εκείνος που υπήχθη σε καθεστώς μερικής επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης με απόφαση η οποία εντάσσει την υιοθεσία μεταξύ των πράξεων για τις οποίες απαιτείται συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη.

Σημειώνεται ότι από το συνδυασμό των άρθρων 1580, 1550 παρ. 1 εδ. β' και 1555 ΑΚ προκύπτει ότι ο δικαστικός συμπαραστάτης μπορεί να εκπροσωπήσει το συμπαραστατούμενο στην τέλεση υιοθεσίας με την ιδιότητα του υιοθετούμενου.¹⁰⁸

ε. Εκούσια αναγνώριση

Η δήλωση εκούσιας αναγνώρισης τέκνου αποτελεί δικαιοπραξία (ή κατ' άλλη άποψη οιονεί δικαιοπραξία) η οποία περιβάλλεται υποχρεωτικά το συστατικό τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου ή της διαθήκης (άρθρο 1476 εδ α ΑΚ). Το δικαίωμα του πατέρα

---

¹⁰⁷ Βαθρακοκόιλης ΕΡΝΟΜΑΚ, άρθρο 1595 ΑΚ.

¹⁰⁸ Σπυριδάκης, Οικογενειακό Δίκαιο, σ. 912

να προβεί σε αυτή έχει αυστηρά προσωποπαγή χαρακτήρα, όπως αποτυπώνεται στη ρητή επιταγή του άρθρου 1476 εδ. γ' ΑΚ, κατά το οποίο η δήλωση εκούσιας αναγνώρισης μπορεί να γίνει μόνο αυτοπροσώπως.¹⁰⁹ Αυτό σημαίνει ότι για την αναγνώριση, είτε με συμβολαιογραφικό έγγραφο είτε με διαθήκη, δεν επιτρέπεται οποιαδήποτε αντιπροσώπευση, νόμιμη ή εκούσια, γενική ή ειδική, και επομένως δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ούτε μέσω δικαστικού συμπαράστατη. Ως αποτέλεσμα, ο πατέρας που τελεί υπό πλήρη ή μερική με ρητό αποκλεισμό της αναγνώρισης στερητική δικαστική συμπαράσταση στερείται της δυνατότητας να αναγνωρίσει το τέκνο του, και το σχετικό δικαίωμά του ασκείται, κατ' άρθρο 1475 παρ. 2 ΑΚ, από τον παππού ή τη γιαγιά της πατρικής γραμμής.¹¹⁰

Όσον αφορά τον τελούντα υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρη ή μερική με ρητή αναφορά στην εκούσια αναγνώριση, μπορεί να αναγνωρίσει το τέκνο με τη συναίνεση του δικαστικού του συμπαράστατη. Υποστηρίζεται, ωστόσο, και η άποψη ότι ειδικά στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται η συναίνεση του δικαστικού συμπαράστατη, καθώς η προϋπόθεση αυτή προσκρούει στον αυστηρά προσωποπαγή χαρακτήρα του δικαιώματος.¹¹¹

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη κατά την οποία αν ο συμπαραστατούμενος κατά παράβαση του σχετικού περιορισμού που του έχει επιβληθεί με τη δικαστική απόφαση προβεί στη σύνταξη δημόσιας διαθήκης με περιεχόμενο διάταξη τελευταίας βουλήσεως σχετική με την αναγνώριση του τέκνου του, παρά την ακυρότητα της διαθήκης κατ' άρθρα 1718 και 1719 ΑΚ, το κύρος της σχετικής με την εκούσια αναγνώριση διάταξής της μπορεί να σωθεί βάσει της 182 ΑΚ με μετατροπή της σε εκούσια αναγνώριση ενώπιον συμβολαιογράφου. Την άποψη αυτή ενισχύει και το γεγονός ότι η ανάκληση της διαθήκης δεν επηρεάζει την εκούσια αναγνώριση που περιέχεται σε αυτή, η οποία εξακολουθεί να επιφέρει τα αποτελέσματά της.¹¹²

στ. Προσβολή της πατρότητας

Για να ασκηθεί η αγωγή για την προσβολή της πατρότητας τέκνου αυτοπροσώπως από τον τεκμαιρόμενο πατέρα πρέπει ο τελευταίος να είναι δικαιοπρακτικά ικανός. Αν έχει υποβληθεί σε στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρη ή μερική με ρητή εξαίρεση των

---

¹⁰⁹ Ψούνη ό.π., σ. 60 - 61

¹¹⁰ Ψούνη, ό.π., σ. 62

¹¹¹ Παπαχρίστου, ό.π., σ. 215, Ψούνη, ό.π., σ. 62 – 63 Η άποψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι η εκούσια αναγνώριση δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των πράξεων που δεν μπορεί να ενεργήσει ο επίτροπος χωρίς δικαστική άδεια (άρθρα 1678 παρ. 2 και 1624 ΑΚ).

¹¹² Ψούνη, ό.π., σ. 66

αγωγών που αφορούν τις σχέσεις γονέων και τέκνων, η αγωγή ασκείται για λογαριασμό του από το δικαστικό συμπαραστάτη ύστερα από άδεια του δικαστηρίου (1469 εδ. β' ΑΚ). Αν τελεί σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρη ή μερική με ρητή αναφορά στις ανωτέρω αγωγές, την αγωγή ασκεί ο ίδιος ο τεκμαιρόμενος πατέρας με τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη.¹¹³

ζ. Σύνταξη διαθήκης

Κατ' άρθρο 1719 εδ. α αρ. 2 ΑΚ, είναι ανίκανοι να συντάξουν διαθήκη όσοι βρίσκονται σε στερητική δικαστική συμπαράσταση πλήρη ή μερική με ρητή στέρηση της ικανότητάς τους να συντάσσουν διαθήκη.¹¹⁴ Παρατηρείται ότι η ρύθμιση διάταξης αυτής, η πρώτη περίπτωση της οποίας είναι ειδική σε σχέση προς την 128 αρ.2 ΑΚ, συνάδει με τη ρύθμιση της 1678 παρ. 3 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία ο δικαστικά συμπαραστατούμενος δεν μπορεί να επιχειρεί μόνος του χαριστικές δικαιοπραξίες. Πράγματι, η διαθήκη κατά το μέρος που ρυθμίζει μονομερώς ζητήματα περιουσιακού δικαίου με την εγκατάσταση τιμώμενων προσώπων αποτελεί χαριστική δικαιοπραξία. Κατά συνέπεια, ο συμπαραστατούμενος δεν μπορεί να επιχειρήσει τη σύνταξή της ακόμη και χωρίς να προβλέπεται ρητά η στέρηση της δικαιοπρακτικής του ικανότητας στη δικαστική απόφαση που τον έθεσε υπό δικαστική συμπαράσταση. Αντιθέτως σύμφωνα με την παρ.2 του ανωτέρω άρθρου, έχει τη δυνατότητα να συντάξει εγκύρως διαθήκη μόνο αν του επιτραπεί ρητά με τη δικαστική απόφαση.¹¹⁵

Είναι αυτονόητο ότι η νόμιμη αντιπροσώπευση του συμπαραστατούμενου από το δικαστικό συμπαραστάτη αφορά μόνο τις δικαιοπραξίες που είναι επιδεκτικές αντιπροσώπευσης. Σε αυτές δε συμπεριλαμβάνεται η διαθήκη, η οποία κατά τη διάταξη της 1716 ΑΚ συντάσσεται επί ποινή ακυρότητας μόνο αυτοπροσώπως. Ως αποτέλεσμα, τα πρόσωπα που εμπίπτουν κατά τα ανωτέρω στις περιπτώσεις του άρθρου 1719 εδ. α αρ. 2 ΑΚ αποκλείονται πλήρως από τη δυνατότητα σύνταξης διαθήκης, δεδομένου ούτε ο δικαστικός συμπαραστάτης δεν μπορεί να την επιχειρήσει για λογαριασμό τους. Για τον ίδιο λόγο, άλλωστε, στη διάταξη παραλείπεται οποιαδήποτε αναφορά στους τελούντες υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση,

¹¹³ Βαθρακοκόιλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 1469 ΑΚ σ. 638

¹¹⁴ Δασκαρόλης Γ., Οικογενειακό Δίκαιο, Ι, ό.π., σ. 738 - 739

¹¹⁵ Πρακτικά τίθεται το ερώτημα αν πρέπει να οριστεί ρητά στη δικαστική απόφαση ο περιορισμός της ικανότητας του προσώπου για τη σύνταξη διαθήκης (κατ' άρθρο 1719 εδ. α αρ.2 ΑΚ) ή αν, αντίθετα, θα πρέπει να αναφέρεται σε αυτή ρητά ότι επιτρέπεται η σύνταξη διαθήκης από αυτόν ως χαριστική δικαιοπραξία (κατ' άρθρο 1678 παρ. 3 ΑΚ). Υποστηρίζεται ότι είναι δυνατοί και οι δύο τρόποι διατύπωσης. Ψούνη, ό.π., σ. 42 - 43

καθώς η σύνταξη διαθήκης δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στις δικαιοπραξίες για τις οποίες απαιτείται συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη. Οι τελευταίοι κληρονομούνται είτε κατά τους κανόνες της εξ αδιαθέτου κληρονομικής διαδοχής, είτε από διαθήκη συνταχθείσα σε χρόνο προγενέστερο της θέσης τους υπό δικαστική συμπαράσταση, υπό την προϋπόθεση, φυσικά, ότι κατά τα λοιπά είναι έγκυρη.¹¹⁶

Ο περιορισμός ως προς την ικανότητα για σύνταξη διαθήκης, όπως κατά μία άποψη προκύπτει από γραμματική αλλά και τεολογική ερμηνεία της διάταξης 1676 εδ. α' αρ.1 ΑΚ, δεν είναι κατ' ανάγκη «ποσοτικός». Ενδέχεται, δηλαδή, να μην αφορά τη διαθήκη ως μονομερή δικαιοπραξία κατ' αντιπαράθεση προς τις άλλες δικαιοπραξίες, αλλά να αναφέρεται σε ειδικότερα σε συγκεκριμένο τύπο διαθήκης. Επομένως, λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης του δικαστηρίου να επιβάλλει τον ελάχιστο δυνατό περιορισμό με γνώμονα το συμφέρον του συμπαραστατούμενου, το δικαστήριο μπορεί να αποφύγει να στερήσει από το πρόσωπο παντελώς την ικανότητα του για διάθεση της περιουσίας του με διάταξη τελευταίας βουλήσεως, αλλά αντί αυτού να του την αφαιρέσει για ορισμένο τύπο διαθήκης. Για παράδειγμα, η δικαστική απόφαση μπορεί να στερήσει από το πρόσωπο το οποίο αφορά την επιλογή της σύνταξης μυστικής ή ιδιόγραφης διαθήκης, οπότε αυτό θα παραμένει ικανό για τη σύνταξη δημόσιας διαθήκης, της οποίας ο χαρακτήρας εξασφαλίζει σε μεγαλύτερο βαθμό, με την παρουσία μαρτύρων και συμβολαιογράφου, την ανεπηρέαστη έκφραση της τελευταίας βούλησης του συμπαραστατούμενου διαθέτη.¹¹⁷

Θέμα εκπροσώπησης του συμπαραστατούμενου σε δίκη συναφή με τη διαθήκη του σπάνια ανακύπτει, δεδομένου ότι η διαθήκη του θα καταστεί ενεργός μετά το θάνατό του. Με το θάνατο επέρχεται λήξη της δικαστικής συμπαράστασης και παύση του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη. Έτσι, μοναδική περίπτωση εκπροσώπησης σε τέτοια δίκη είναι εκείνη της επανεμφάνισης συμπαραστατούμενου που είχε κηρυχθεί σε αφάνεια. Στην περίπτωση αυτή, η δικαστική συμπαράσταση αναβιώνει και το υπό δικαστική συμπαράσταση πρόσωπο μπορεί να ασκήσει μέσω του δικαστικού του συμπαραστάτη την περί κλήρου αγωγή, ζητώντας

---

¹¹⁶ Ψούνη, ό.π., σ. 43

¹¹⁷ Ωστόσο, από τη διατύπωση της 1676 ΑΚ προκύπτει ότι η ευχέρεια του δικαστηρίου εξαντλείται σε «ποσοτικό» περιορισμό ως προς το συγκεκριμένο τύπο της διαθήκης, και δεν επεκτείνεται σε περιορισμό ουσίας ως προς το περιεχόμενο των διατάξεών της. Ψούνη, ό.π., σ. 50 – 51, 56 - 57

την απόδοση σε αυτόν της κληρονομιαίας περιουσίας που περιήλθε βάσει της διαθήκης του στους εκεί τιμώμενους κληρονόμους του λόγω της κήρυξής του σε αφάνεια.¹¹⁸

Χρόνος έναρξης της ανικανότητας του συμπαραστατούμενου είναι εκείνος της υποβολής της αίτησης ή της σύνταξης της πράξης για αυτεπάγγελτη εισαγωγή προς συζήτηση. Το κύρος, όμως, της διαθήκης που συντάχθηκε από το συμπαραστατούμενο πριν τελεσιδικήσει η απόφαση που τον έθεσε υπό δικαστική συμπαράσταση και του αφαίρεσε τη σχετική ικανότητα δεν επηρεάζεται από την τελεσιδικία της αν εκείνος πέθανε πριν από την τελεσιδικία.¹¹⁹

η. Αποδοχή κληρονομιάς

Από το συνδυασμό των άρθρων 1678 παρ.4 και 1527 ΑΚ προκύπτει ότι κληρονομία η οποία επάγεται στο συμπαραστατούμενο γίνεται αποδεκτή πάντοτε, ακόμα δηλαδή και όταν πρόκειται για σιωπηρή ή πλασματική αποδοχή, με το ευεργέτημα της απογραφής, από το οποίο εκείνος δεν εκπίπτει. Ελλείψει διάκρισης του νόμου, η ανωτέρω ρύθμιση εφαρμόζεται τόσο στη στερητική όσο και στην επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

Σύμφωνα με το άρθρο 1527 εδ β ΑΚ, τρίτοι που έχουν έννομο συμφέρον μπορούν να αξιώσουν από εκείνον που ασκεί τη διοίκηση της περιουσίας του συμπαραστατούμενου τη σύνταξη απογραφής μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών.¹²⁰

4.2. Στις ενοχικές σχέσεις¹²¹

α. Πληρεξουσιότητα και εντολή

Το άρθρο 223 ΑΚ ορίζει ότι η πληρεξουσιότητα παύει σε περίπτωση θανάτου ή δικαιοπρακτικής ανικανότητας εκείνου που έδωσε ή έλαβε την πληρεξουσιότητα. Επισημαίνεται ότι ως προς τον πληρεξούσιο, την παύση της πληρεξουσιότητας επιφέρει μόνο η πλήρης δικαιοπρακτική ανικανότητα, σε αντίθεση με τον αντιπροσωπευόμενο, για τον οποίο αρκεί να περιέλθει σε κατάσταση μερικής δικαιοπρακτικής ανικανότητας προκειμένου να παύσει η

¹¹⁸ Ψούνη, ό.π., σ. 43 - 44

¹¹⁹ Το ίδιο ισχύει και όταν η διαθήκη συντάχθηκε μετά την υποβολή αίτησης για άρση της δικαστικής συμπαράστασης ή την έκδοση πράξης για την αυτεπάγγελτη εισαγωγή της υπόθεσης της άρσης προς συζήτηση (1720 ΑΚ). Γεωργιάδη Α. Ζητήματα δικαστικής συμπαράστασης ΧρΙΔ Α/2001σ. 587

¹²⁰ Δασκαρόλης, Ι, ό.π. σ. 739 - 740

¹²¹ Γεωργιάδη σε Κουτσοιράδη – Γεωργιάδη, «Προστατευτικοί θεσμοί του Αστικού Δικαίου», σ. 119 – 120, Γεωργιάδη ό.π., ΧρΙΔ Α/2001 σ. 587

πληρεξουσιότητα.¹²² Η εντολή σύμφωνα με το άρθρο 776 ΑΚ, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 18 του ν.2441/1996, λύεται αν τεθεί υπό δικαστική συμπαράσταση είτε ο εντολέας είτε ο εντολοδόχος. Η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται ειδικά στην περίπτωση του εντολοδόχου από τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της εντολής. Στις περιπτώσεις της δικαστικής συμπαράστασης ιδιαίτερα σημαντική εφαρμογή έχει η διάταξη του άρθρου 727 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία αν η λύση της εντολής θέτει σε κίνδυνο τα συμφέροντα του εντολέα, ο εντολοδόχος υποχρεούται να συνεχίσει την υπόθεση που έχει ανατεθεί σε αυτόν μέχρι να είναι σε θέση να την αναλάβει ο εντολέας ή ο νόμιμος αντιπρόσωπός του.

Παράδειγμα ευρίσκεται στην υπ' αριθ. 4621/2004 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών,¹²³ με την οποία το δικαστήριο έκρινε επί συνεκδικαζόμενων αιτήσεων του ίδιου του πάσχοντα και του ανιψιού του για τη θέση του πρώτου υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Η έκδοση οριστικής απόφασης είχε αρχικά αναβληθεί με την υπ' αριθ. 2237/2003 απόφαση, η οποία διόριζε προσωρινή δικαστική συμπαράστρια και διέτασσε την προσωπική επικοινωνία του συμπαραστατέου με Δικαστή του Πρωτοδικείου Αθηνών, ενώ στη συνέχεια η έκδοση οριστικής απόφασης αναβλήθηκε και πάλι με την υπ' αριθ. 1117/2004 απόφαση, η οποία διέτασσε τη διενέργεια ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης. Μετά τη διενέργεια της ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης το δικαστήριο εξέδωσε την προαναφερθείσα υπ' αριθ. 4621/2004 απόφαση, με την οποία έκρινε ότι κατά το χρόνο σύνταξης του πληρεξουσίου με το οποίο ο συμπαραστατέος έδιδε εντολή και πληρεξουσιότητα στους αναφερόμενους σε αυτό δικηγόρους, μεταξύ των οποίων και η παραστάσα κατά τη συζήτηση της αίτησής του, ο πάσχων ήταν ανίκανος για δικαιοπραξία και επομένως το πληρεξούσιο αυτό ήταν άκυρο. Έτσι, το δικαστήριο κήρυξε ματαιωμένη τη συζήτηση της αίτησης του συμπαραστατέου θεωρώντας αυτόν δικονομικά απόντα και έκανε δεκτή την αίτηση του ανιψιού του, τον οποίο διόρισε προσωρινό συμπαραστάτη μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης και οριστικό μετά από αυτή.

β. Εταιρεία

Η δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική, ενός ή περισσότερων εταίρων οδηγεί σε λύση της εταιρείας, εκτός αν υπάρχει έγκυρη συμφωνία για τη συνέχιση της εταιρείας μεταξύ

---

¹²² Βλ. Γεωργιάδη, ό.π., ΧΡΙΑ Α/2001 σ. 587 βλ. Έισ. Έκθεση 178

¹²³ Βλ. και ΑΠ 145/2012

των λοιπών εταίρων σε περίπτωση υποβολής εταίρου σε δικαστική συμπαράσταση. Η διάταξη του άρθρου 775 ΑΚ είναι αναγκαστικού δικαίου και για το λόγο αυτό δεν μπορεί να συμφωνηθεί η συνέχιση της εταιρείας με το συμπαραστατούμενο – εταίρο. Η λύση της εταιρείας επέρχεται αυτοδικαίως από τη δημοσίευση της απόφασης που κηρύσσει τη συμπαράσταση.¹²⁴

4.3. Προσωπικά δεδομένα και συναίνεση

Προκειμένου να είναι σύννομη η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων απαιτείται, κατά ρητή επιταγή του νόμου (άρθρο 2 ν.2472/1997), η συγκατάθεση του υποκειμένου. Διχογνωμία υπάρχει ως προς το αν το κύρος της συγκατάθεσης αυτής προϋποθέτει δικαιοπρακτική ικανότητα ή απλώς ώριμη ψυχολογική βούληση, ζήτημα το οποίο συναρτάται προς τη φύση της ίδιας της συγκατάθεσης ως δικαιοπραξίας ή ανακοίνωσης βουλήσεως. Η ικανότητα του δικαστικώς συμπαραστατούμενου να παρέχει αλλά και να ανακαλεί τη συγκατάθεσή του στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων παραμένει αρρύθμιστη στο νόμο, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται σαφές αν απαιτείται δήλωση ή σύμπραξη του δικαστικού συμπαραστάτη ή αρκεί, εφόσον υπάρχει, η ώριμη ψυχολογική βούληση του ίδιου του προσώπου. Η σύγχρονη τάση στην εφαρμογή της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα ευνοεί την προστατευτικότερη για το υποκείμενο άποψη, κατά την οποία στις περιπτώσεις νόμιμης αντιπροσώπευσης προσαπαιτείται, πέραν αυτής του νομίμου αντιπροσώπου και η συγκατάθεση του ίδιου του υποκειμένου των δεδομένων.¹²⁵

4.4 Αδικοπραξία

Η δικαστική συμπαράσταση αυτή καθεαυτή δε συνεπάγεται το μη καταλογισμό άδικων πράξεων. Ευθύνη του συμπαραστατούμενου από αδικοπραξία δεν συντρέχει μόνο αν εκείνος κατά το χρόνο τέλεσης της άδικης πράξης δεν είχε συνείδηση των πραττομένων του ή βρισκόταν σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που περιόριζε αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του.¹²⁶ Και τότε, ωστόσο, ενδέχεται ο μη ευθυνόμενος κατά τα ανωτέρω συμπαραστατούμενος

---

¹²⁴ Ρόκας Ν, Εμπορικές εταιρείες, σ. 149

¹²⁵ Χριστοδούλου Κ, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, σ. 50

¹²⁶ Παράδειγμα αντίθετης περίπτωσης θα μπορούσε να αποτελέσει εκείνος του οποίου η νόσος έχει ιαθεί κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, ωστόσο δεν έχει αρθεί ακόμα η δικαστική συμπαράσταση. Τότε ο συμπαραστατούμενος θα ευθυνόταν ο ίδιος προσωπικά σε πλήρη αποζημίωση του ζημιωθέντος.

να καταδικαστεί σε καταβολή εύλογης αποζημίωσης έπειτα από εκτίμηση της κατάστασης των μερών, αν η ζημιά δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί από αλλού.¹²⁷

Ωστόσο, δεν θα ήταν δυνατόν να παραγνωριστεί η ανάγκη προστασίας των τρίτων στις περιπτώσεις που η άδικη πράξη δεν μπορεί να καταλογιστεί στο συμπαραστατούμενο. Προς το σκοπό αυτό τέθηκε η διάταξη του άρθρου 923 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία, ευθύνη αποκατάστασης της προκληθείσας ζημιάς έχει εκείνος που ασκεί την εποπτεία του συμπαραστατούμενου. Το άρθρο αυτό καθιερώνει την ευθύνη εκείνου ο οποίος από το νόμο ή δικαστική απόφαση ή δυνάμει σύμβασης έχει την εποπτεία ανηλίκου ή ενηλίκου τελούντος υπό δικαστική συμπαράσταση για τη ζημιά που προκλήθηκε από τα πρόσωπα αυτά σε τρίτο εξαιτίας της πλημμελούς εποπτείας του. Επομένως, ο δικαστικός συμπαραστάτης στον οποίο έχει ανατεθεί η επιμέλεια του συμπαραστατούμενου θα ευθύνεται, βάσει της ανωτέρω διάταξης για την αποκατάσταση της ζημιάς αν η παράνομη ζημιογόνος συμπεριφορά του συμπαραστατούμενου εμπίπτει στις δραστηριότητες που καλύπτονται από τη συμπαράσταση, ανεξαρτήτως αν η τελευταία είναι στερητική ή επικουρική.¹²⁸ Απαλλάσσεται από την ευθύνη μόνο αν αποδείξει ότι η ασκηθείσα από αυτόν εποπτεία ήταν η προσήκουσα και η ζημιά ήταν αναπότρεπτη.¹²⁹

Η απαρίθμηση των εποπτευόμενων στο άρθρο 923 ΑΚ είναι περιοριστική. Ως αποτέλεσμα αποκλείεται η αναλογική επέκταση της εφαρμογής του σε πρόσωπα τα οποία δεν ανήκουν στις κατηγορίες αυτές, παρουσιάζουν, όμως, λόγω της σωματικής ή διανοητικής τους κατάστασης τον ίδιο κίνδυνο και τις ίδιες πιθανότητες πρόκλησης ζημιάς και, επομένως, θα είχαν την ανάγκη επιβλέψεως.¹³⁰ Για τα άτομα αυτά, όπως για παράδειγμα για το διανοητικά ανάπηρο ενήλικο που δεν έχει τεθεί υπό δικαστική συμπαράσταση, την ευθύνη για τις άδικες πράξεις τους θα υπέχουν εκείνοι που ασκούν την εποπτεία τους, εφόσον, όμως, ο ζημιωθείς αποδείξει ότι τους βαρύνει οποιοδήποτε πταίσμα επίβλεψης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ευρίσκεται στην **ΕφΘεσ 554/2008**,¹³¹ με την οποία καταδικάστηκε ο πατέρας και ασκών την

¹²⁷ Δασκαρόλης, Ι, ό.π., σ. 741 - 742.

¹²⁸ Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 923 αρ. 3 σ. 986

¹²⁹ Η ευθύνη του εποπτεύοντος είναι νόθος αντικειμενική, καθώς από το νόμο καθιερώνεται μαχητό τεκμήριο ότι α) υπάρχει παραμέληση της εποπτείας β) η παραμέληση ήταν υπαίτια και γ) ότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της υπαίτιας παραμέλησης της εποπτείας και της ζημιάς του τρίτου. Ο εποπτεύων, δηλαδή, φέρει το βάρος της απόδειξης των πραγματικών περιστατικών που ανατρέπουν το τεκμήριο αυτό. Βαθρακοκοίλης ΕΡΝΟΜΑΚ άρθρο 923 ΑΚ αρ. 3 σ. 986

¹³⁰ Βλ. ΜονΠρωτΠειρ 132/2012 (Δημοσίευση σε ΝΟΜΟΣ, ΠΕΙΡΝΟΜ 2012/38, ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2012/63,228)

¹³¹ Δημοσίευση σε ΑΡΜ 2008/1035

εποπτεία ενηλίκου που έπασχε από σχιζοφρενική ψύχωση παρανοειδούς τύπου στην καταβολή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης προς αποκατάσταση της ψυχικής οδύνης των εναγόντων - γονέων ενός από τα θύματα του πάσχοντος.¹³² Επισημαίνεται ότι ο δικαστικός συμπαραστάτης εκπροσωπεί το συμπαραστατούμενο, ως ενάγοντα ή εναγόμενο, στην πολιτική αγωγή για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη.

Ενδιαφέρον στο χώρο της αδικοπραξίας παρουσιάζει η υπ' αριθ. **ΑΠ 158/2011**.¹³³ Ο υπό δικαστική συμπάρσταση πάσχων ήταν μοναδικός εξ αδιαθέτου κληρονόμος του αδελφού του, ο οποίος όμως με τη διαθήκη του κατέστησε τον ενάγοντα καταπιστευματοδόχο σε όλη την υπόλοιπη, αδιάθετη με τη διαθήκη, περιουσία του. Ο εναγόμενος είχε διοριστεί δικαστικός συμπαραστάτης του πάσχοντα και με την πλήρωση της αίρεσης επαγωγής του καταπιστεύματος στον ενάγοντα, όταν, δηλαδή, απεβίωσε ο συμπαραστατούμενος, παρέδωσε τη διαχείριση των κληρονομιών στοιχείων του στον ενάγοντα – καταπιστευματοδόχο. Μεταξύ των περιουσιακών αυτών στοιχείων αυτών και ένας ατομικός λογαριασμός, το υπόλοιπο του οποίου κατά το χρόνο πλήρωσης του καταπιστεύματος παρουσίαζε σημαντική μείωση σε σχέση με το χρόνο επαγωγής της κληρονομιάς στο συμπαραστατούμενο, εξαιτίας των διαδοχικών αναλήψεων στις οποίες είχε προβεί ο εναγόμενος δικαστικός συμπαραστάτης. Κατά τους ισχυρισμούς του τελευταίου, οι αναλήψεις αυτές πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να διατηρηθούν σχεδόν ανέπαφα τα προσωπικά περιουσιακά στοιχεία του συμπαραστατούμενου, γεγονός που θα ευνοούσε και τον ίδιο καθώς θα καλείτο ως εξ αδιαθέτου κληρονόμος στην κληρονομία του συμπαραστατούμενου, ενώ τα αναληφθέντα ποσά δαπανήθηκαν για τις ανάγκες του συμπαραστατούμενου. Ωστόσο, κατά τα αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά, ο συμπαραστατούμενος διέθετε περιουσία ικανή για να διατηρήσει έναν ανθρώπινο τρόπο ζωής, λάμβανε σύνταξη αναπηρίας, είχε εισοδήματα από ελαιοπερίβολα, συμμετείχε κατά ποσοστό 50% σε ομόρρυθμη εταιρεία, διέθετε ατομικό λογαριασμό καθώς και κοινούς λογαριασμούς με τον κληρονομούμενο. Ακόμη, δεν είχε οποιοδήποτε λόγο να έχει ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες διαβίωσης που να δημιουργεί ανάγκη ανάλωσης του κεφαλαίου που αποτελούσε μέρος του

---

¹³² Το Μικτό Ορκωτό Εφετείο Θεσσαλονίκης έκρινε ότι λόγω της νοσηρής διατάραξης των πνευματικών του λειτουργιών ο δράστης ήταν ανίκανος προς καταλογισμό και ως εκ τούτου τον κήρυξε αθώο και διέταξε τον εγκλεισμό του σε δημόσιο ψυχιατρικό θεραπευτικό κατάστημα. Το Εφετείο Θεσσαλονίκης, όμως, έκρινε ότι ο εναγόμενος πατέρας του που γνώριζε τη σοβαρή ψυχική διαταραχή του υιού του όφειλε να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την άσκηση της προσήκουσας εποπτείας του, και ειδικότερα να μεριμνά για τη συνεχή του επιτήρηση, τη διαρκή ιατρική του παρακολούθηση και την αδιάκοπη φαρμακευτική του αγωγή. ΕφΘεσ. 554/2008 (Αρμ 2008/1035)

¹³³ Δημοσίευση σε ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

καταπιστεύματος. Περαιτέρω, ο ισχυρισμός του εναγόμενου περί συντρέχοντος πταίσματος του ενάγοντα λόγω του ότι αμέλησε να λάβει γνώση των ενεργειών του σχετικά με τη διαχείριση των κληρονομιαίων στοιχείων απερρίφθη, καθώς δεν αποδείχθηκε ότι ο ενάγων είχε οποιαδήποτε δυνατότητα γνώσης των κινήσεων του εναγομένου, ενώ είχε ενεργήσει με την αποστολή εξωδίκου πρόσκλησης – διαμαρτυρίας όταν αντελήφθη τη μη περιφρούρηση της κληρονομίας σχετικά με άλλο περιουσιακό στοιχείο. Επιπλέον, αποδείχθηκε ότι κατά το διάστημα της συμπαράστασης, είχαν υπάρξει διαφωνίες μεταξύ του συμπαραστάτη και του εποπτικού συμβουλίου, το οποίο θεωρούσε άσκοπες και συχνά άσχετες προς τις ανάγκες διαβίωσης του συμπαραστατούμενου τις δαπάνες στις οποίες προέβαινε ο δικαστικός συμπαραστάτης, ο οποίος μάλιστα προσκόμιζε μετά την πραγματοποίησή τους τα παραστατικά στο συμβούλιο, μη εξασφαλίζοντας τον προληπτικό τους έλεγχο.

Το ζήτημα της ευθύνης του δικαστικού συμπαραστάτη κρίθηκε βάσει της ευθύνης που θα είχε ο ίδιος ο κληρονόμος - συμπαραστατούμενος απέναντι στον κληρονόμο. Ο κληρονόμος ευθύνεται απέναντι στον καταπιστευματοδόχο βάσει της επιμέλειας που δείχνει στις δικές του υποθέσεις, ενώ διάθεση των αντικειμένων της κληρονομίας συγχωρείται μόνο όταν επιβάλλεται από τους κανόνες της τακτικής διαχείρισης, αν παρείχε τη συναίνεσή του ο καταπιστευματοδόχος, καθώς και στην περίπτωση του άρθρου 1939 ΑΚ. Όπως αναλύεται στο σκεπτικό της απόφασης, η διαχειριστική εξουσία και η εξουσία διαθέσεως του βεβαρημένου κληρονόμου εξειδικεύεται ερμηνευτικά με κύριο γνώμονα την εκφρασθείσα βούληση του διαθέτη. Όταν η βούληση αυτή είναι ανύπαρκτη ή αμφίβολη, συνάγεται από την προσωρινότητα του δικαιώματος του βεβαρημένου κληρονόμου καθώς και από το γράμμα και το πνεύμα των διατάξεων 1937, 1938 και 1941 ΑΚ ότι ο κληρονόμος υποχρεούται να παραδώσει τη κληρονομία στην κατάσταση που θα βρισκόταν ύστερα από τακτική διαχείριση, εκτός από τους καρπούς που έχουν παραχθεί ως την επαγωγή. Σε περίπτωση που το σύνολο της παραδιδόμενης κληρονομίας ή κάποια από τα στοιχεία της υπολείπονται σε αξία, ευθύνεται απέναντι στον καταπιστευματοδόχο για την αποκατάσταση της διαφοράς αξίας.

Και ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η ανωτέρω περιγραφόμενη συμπεριφορά του εναγόμενου συνιστούσε παράνομη και υπαίτια πράξη που προκάλεσε στον ενάγοντα καταπιστευματοδόχο ζημία ίση με το ύψος του αναλωθέντος ποσού από τον τραπεζικό λογαριασμό που αποτελούσε μέρος του καταπιστεύματος, και συνεπώς ορθώς έγινε δεκτή ως προς το μέρος αυτό η αγωγή του ενάγοντα και απερρίφθη η έφεση του εναγομένου.

4.5. Ικανότητα δικαστικής παράστασης και εξαιρέσεις

Το άρθρο 63 ΚΠολΔ στο δεύτερο εδάφιο ορίζει ότι εκείνος που έχει περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία μπορεί να παρίσταται στο δικαστήριο με το δικό του όνομα όπου κατά το ουσιαστικό δίκαιο έχει ικανότητα για δικαιοπραξία ή όπου ο νόμος επιτρέπει την αυτοπρόσωπη παράστασή του. Επίσης, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 64 ΚΠολΔ, οι ανήκανοι να παρίστανται στο δικαστήριο ιδίω ονόματι εκπροσωπούνται από τους νόμιμους αντιπροσώπους τους, οι οποίοι, αν δεν υπάρχει ειδική διάταξη ρυθμιστική της δικαστικής παράστασης, είναι εκείνοι που τους αντιπροσωπεύουν στις συναλλακτικές τους σχέσεις (παρ. 4 του άρθρου 64 ΚΠολΔ). Απο το συνδυασμό των ανωτέρω άρθρων προκύπτει ότι ο συμπαραστατούμενος δεν έχει ικανότητα αυτοπρόσωπης δικαστικής παράστασης σε οποιαδήποτε διαδικασία αναφέρεται σε δικαιώματα και αξιώσεις απορρέοντα από δικαιοπραξία για την οποία είναι ανήκανος βάσει του καθεστώτος δικαστικής συμπαράστασης στο οποίο έχει υποβληθεί: όταν πρόκειται για στερητική δικαστική συμπαράσταση (πλήρη ή μερική που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη δικαιοπραξία) ο συμπαραστατούμενος εκπροσωπείται στη σχετική δίκη από το δικαστικό συμπαραστάτη του, ενώ όταν, αντίστοιχα, πρόκειται για επικουρική (πλήρη ή μερική που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη δικαιοπραξία), απαιτείται η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη προκειμένου να επιχειρήσει ο συμπαραστατούμενος τις κατ' ιδίαν διαδικαστικές πράξεις.¹³⁴

Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, ωστόσο, περιλαμβάνει τις ακόλουθες εξαιρέσεις στην ανωτέρω γενική ρύθμιση της ικανότητας δικαστικής παράστασης του δικαστικώς συμπαραστατούμενου:

α) Στις δίκες ασφαλιστικών μέτρων προκειμένου να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος από την αναβολή μπορεί να παρίσταται και ο ανήκανος για δικαιοπραξία, συνεπώς και ο συμπαραστατούμενος (άρθρο 63 παρ. 2 ΚΠολΔ).

β) Όταν πρόκειται για γαμικές διαφορές, δηλαδή για διαφορές που αφορούν το διαζύγιο, την ακύρωση του γάμου, την αναγνώριση της ύπαρξης ή ανυπαρξίας γάμου, τις σχέσεις των συζύγων κατά τη διάρκειά του γάμου που πηγάζουν από αυτόν (άρθρο 592 ΚΠολΔ), τα πρόσωπα που τελούν σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση μπορούν να ασκούν μόνα τους τις σχετικές αγωγές και να εμφανίζονται στο δικαστήριο κατά την εκδίκασή τους χωρίς τη

¹³⁴ Δασκαρόλης, Ι, ό.π., σ. 740 – 741

συγκατάθεση κανενός (άρθρο 598 ΚΠολΔ). Με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 598 ΚΠολΔ, συναίνεση του δικαστικού συμπαράστατη δεν απαιτείται ούτε για τη σύναψη της συμφωνίας συναινετικού διαζυγίου, ούτε για την παράσταση στο δικαστήριο.

γ) Ομοίως ισχύει ως προς τους τελούντες υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση για τις δίκες που αφορούν τις σχέσεις γονέων και τέκνων, την άσκηση της γονικής μέριμνας και την επικοινωνία με τα τέκνα. (συνδυασμός άρθρων 614 παρ.1, 681Β παρ. 1, 681Γ παρ. 1 και 681Δ παρ.1 που παραπέμπει στο 598 ΚΠολΔ).

5. Η ΑΡΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Η δικαστική συμπαράσταση αίρεται με απόφαση ύστερα από αίτηση των νομιμοποιούμενων να τη ζητήσουν προσώπων ή και αυτεπαγγέλτως από το ίδιο το δικαστήριο, εφόσον εκλείψουν οι λόγοι που την επέβαλαν (άρθρα 1685 παρ1 και 1677 εδ. α' ΑΚ). Συνεπώς, η αίτηση αυτή μπορεί να υποβληθεί ακόμη και από τον ίδιο τον πάσχοντα που στερείται πλήρως της δικαιοπρακτικής του ικανότητας. Επίσης, όπως ορίζεται στη δεύτερη παράγραφο του ανωτέρω άρθρου, ο πάσχων που τέθηκε υπό δικαστική συμπαράσταση επειδή εμποδίζεται λόγω σωματικής αδυναμίας να φροντίσει ο ίδιος για τις υποθέσεις του, υποβάλλει μόνο ο ίδιος την αίτηση για την άρση της. Σε κάθε περίπτωση, το δικαστήριο υποχρεούται να επιδιώξει προσωπική επικοινωνία με τον ίδιο τον πάσχοντα προκειμένου να συνεκτιμηθεί η γνώμη του.

Και η απόφαση για την άρση της δικαστικής συμπαράστασης υπόκειται στη δημοσιότητα του άρθρου 1675 ΑΚ· δημοσιεύεται, δηλαδή, μόνο κατά το διατακτικό της στο ειδικό βιβλίο.¹³⁵

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η «έξοδος» από την κατάσταση αυτή της δικαιοπρακτικής ικανότητας προϋποθέτει την ενέργεια ενός από τα εμπλεκόμενα στη διαδικασία της μέριμ. Το ενδεχόμενο αυτεπάγγελτης δικαστικής ενέργειας είναι ιδιαίτερα σπάνιο, και φυσικά προϋποθέτει την περιέλευση σε γνώση του δικαστηρίου πραγματικών περιστατικών που να τη δικαιολογούν, με αποτέλεσμα οποιαδήποτε πιθανότητα ανατροπής να στηρίζεται στην κινητοποίηση εκ μέρους των νομιμοποιούμενων συγγενών ή του ίδιου του πάσχοντος. Η ρύθμιση αυτή προσδίδει στο καθεστώς της δικαστικής συμπαράστασης έναν χαρακτήρα «οιονεί» μονιμότητας, καθώς ο κανόνας παραμένει η διατήρησή του και η άρση ή μεταρρύθμισή του η εξαίρεση.

---

¹³⁵ Παπαχρίστου, ό.π., σ. 435, Φίλιος, ό.π., σ. 410

Ο βαθμός, όμως, ανικανότητας του πάσχοντα προς διαχείριση και φροντίδα των υποθέσεών του δεν είναι ένα μέγεθος κατ' ανάγκη στατικό, αλλά μπορεί να μεταβληθεί σε αντιστοιχία με τη μείωση ή βελτίωση των σωματικών ή ψυχικών του δυνάμεων. Ακόμη και αν η άρση της δικαστικής συμπαράστασης δεν αποτελεί το πιο σύνηθες φαινόμενο, δε θα πρέπει να παραβλέπεται η ενδεχόμενη ανάγκη μεταρρύθμισής του καθεστώτος της ώστε να ανταποκρίνεται στην εκάστοτε πραγματική κατάσταση του πάσχοντα. Έτσι, ως περισσότερο αρμόζουσα προς το σκοπό του νομοθέτη, την αποτελεσματικότερη, δηλαδή, προστασία του συμπαραστατούμενου, θα ήταν η περιοδική εποπτεία και αξιολόγηση του εφαρμοζόμενου καθεστώτος συμπαράστασης και η αναπροσαρμογή του, η συνεχής επανεκτίμηση της κατάστασης του πάσχοντα ως κανόνας και όχι μόνο ύστερα από πρωτοβουλία του ίδιου και κυρίως των υφιστάμενων ή ενδεχόμενων διαχειριστών της περιουσίας του.

Τέτοιου είδους ρύθμιση συναντάται στο γαλλικό δίκαιο. Στη γαλλική έννομη τάξη η υπαγωγή σε οποιονδήποτε από τους θεσμούς προστασίας ενηλίκων προσώπων είναι χρονικά περιορισμένη· η διάρκειά της καθορίζεται από το δικαστή που επιβάλλει το μέτρο και δεν μπορεί να υπερβαίνει το όριο που προβλέπεται στο νόμο. Ειδικότερα:

1. Η κηδεμονία (la curatelle)¹³⁶ αποτελεί θεσμό παροχής συνδρομής σε ενήλικα πρόσωπα που λόγω σωματικής ή ψυχικής αναπηρίας (όπως ασθένεια, ή αναπηρία ή μειωμένες ικανότητες λόγω προχωρημένη ηλικίας) έχουν ανάγκη συμβουλών ή ελέγχου προκειμένου να προβούν στην επιχείρηση δικαιοπραξιών.¹³⁷ Η διάρκεια της κηδεμονίας καθορίζεται από δικαστή και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε έτη, μπορεί όμως να ανανεωθεί με δικαστική απόφαση αν πιστοποιείται από ιατρό που είναι εγγεγραμμένος σε ειδικό κατάλογο που τηρεί ο Εισαγγελέας ότι η κατάσταση του προσώπου είναι ανίατη. Το μέτρο μπορεί να λήξει i) ανά πάσα στιγμή, αν το δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι πλέον αναγκαίο ii) με τη συμπλήρωση της πενταετίας, αν δεν υπάρξει ανανέωση iii) αν αντικατασταθεί από το μέτρο της επιτροπείας iv) με το θάνατο του προστατευόμενου.

---

¹³⁶ Service-Public.fr: Le site officiel de l'administration française <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F2094.xhtml#Ref>, Legifrance: La service public de la diffusion du droit <http://www.legifrance.gouv.fr> (πρόσβαση 26/1/2014)

¹³⁷ Το καθεστώς αυτό επιβάλλεται μόνο όταν το μέτρο της δικαστικής προστασίας κρίνεται ανεπαρκές.

2. Η επιτροπεία (la tutelle)¹³⁸ αφορά ενηλίκους για τους οποίους υπάρχει διαρκής ανάγκη εκπροσώπησης στις συναλλαγές, εξαιτίας των μειωμένων πνευματικών τους ικανοτήτων ή εξαιτίας του γεγονότος ότι η μείωση των σωματικών τους δυνάμεων φτάνει μέχρι σημείου να εμποδίζει την έκφραση της βούλησής τους.¹³⁹ Η διάρκεια της επιτροπείας επίσης ορίζεται από το δικαστή και δεν μπορεί να υπερβαίνει την πενταετία, εκτός αν, κατόπιν ιατρικής γνωμάτευσης, η κατάσταση του προστατευόμενου προσώπου κριθεί μη αναστρέψιμη, οπότε μπορεί να αποφασιστεί η ανανέωσή της για μεγαλύτερη διάρκεια. Το μέτρο μπορεί να λήξει i) ανά πάσα στιγμή, αν το δικαστήριο κρίνει ότι δεν υφίσταται πλέον ανάγκη για τη διατήρησή του ii) με τη συμπλήρωση της οριζόμενης διάρκειάς του, ελλείψει ανανέωσης iii) αν αντικατασταθεί από το μέτρο της κηδεμονίας iv) με το θάνατο του προστατευόμενου.

3. Η δικαστική προστασία (le sauvegarde de justice)¹⁴⁰ είναι ένα μέτρο σύντομης χρονικής διάρκειας που επιτρέπει την εκπροσώπηση προσώπων τα οπο για τη διενέργεια συγκεκριμένων πράξεων. Το μέτρο αφορά τις ακόλουθες κατηγορίες προσώπων: α) εκείνα τα οποία πάσχουν προσωρινά από κάποια αναπηρία, όπως εγκεφαλικά τραύματα β) εκείνα τα οποία έχουν μειωμένες διανοητικές ή φυσικές ικανότητες εξαιτίας της μείωσης των οποίων επηρεάζεται η έκφραση της βούλησής τους και τα οποία έχουν ανάγκη άμεσης προστασίας μέχρι το πέρας της διαδικασίας με την οποία θα υπαχθούν σε περισσότερο προστατευτικό καθεστώς όπως αυτό της κηδεμονίας ή της επιτροπείας γ) άτομα μειωμένων ικανοτήτων για την προστασία των οποίων υπό κανονικές συνθήκες αρκούν λιγότερο δεσμευτικές λύσεις, όπως η ύπαρξη πληρεξουσίου, αλλά για συγκεκριμένες πράξεις κρίνεται αναγκαία η εκπροσώπησή τους, όπως για παράδειγμα στην πώληση ακινήτων. Η διάρκεια της δικαστικής προστασίας δεν μπορεί να υπερβεί το έτος, και είναι ανανεώσιμη για άλλο ένα έτος με δικαστική απόφαση. Η λήξη του μέτρου αυτού επέρχεται α) με τη λήξη της περιόδου για την οποία έχει επιβληθεί β) με την άρση του με δικαστική απόφαση μετά την ολοκλήρωση/διενέργεια των πράξεων για τις οποίες έχει διαταχθεί γ) με την άρση με δικαστική απόφαση μετά την ανάκτηση από το πρόσωπο των ικανοτήτων του δ) με την έναρξη του μέτρου της κηδεμονίας ή της επιτροπείας και ε) με το θάνατο του προστατευόμενου προσώπου.

---

¹³⁸ Service-Public.fr: Le site officiel de l' administration française
<http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F2120.xhtml> (πρόσβαση 26/1/2014)

¹³⁹ Το μέτρο αυτό επιβάλλεται όταν τα ηπιότερα και λιγότερο δεσμευτικά μέτρα της δικαστικής προστασίας ή της κηδεμονίας κρίνονται ανεπαρκή.

¹⁴⁰ Service-Public.fr: Le site officiel de l' administration française
<http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F2075.xhtml> (πρόσβαση 26/1/2014)

6. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Στη συνέχεια παρατίθενται παραδείγματα από την ελληνική νομολογία, στα οποία διαφαίνεται η αντιμετώπιση των βασικών ζητημάτων της δικαστικής συμπαράστασης στην ελληνική δικαστηριακή πρακτική.

ΜονΠρωτΑθ 850/2012:¹⁴¹ Το συμπαραστατέο πρόσωπο, ηλικίας 21 ετών, έπασχε από βαρεία νοητική καθυστέρηση και επιληψία, παθήσεις εξαιτίας των οποίων εμφάνιζε μειωμένη αντίληψη για το περιβάλλον του, υπανάπτυκτη ομιλία, αδυναμία επικοινωνίας και έλλειψη συνεργασίας. Λάμβανε φαρμακευτική αγωγή και είχε την ανάγκη μόνιμης βοήθειας και επιτήρησης, καθώς αδυνατούσε πλήρως να αυτοεξυπηρετηθεί ακόμα και για τις απλούστερες λειτουργίες της καθημερινής του ζωής. Τη μονιμότητα της πάθησής του βεβαίωνε πιστοποιητικό του Ψυχιατρικού νοσοκομείου Αττικής και η αδυναμία επικοινωνίας του με το περιβάλλον, και κατ' επέκταση η εφ' όρου ζωής αδυναμία επιμέλειας των προσωπικών και περιουσιακών του υποθέσεων αλλά και άσκησης βιοποριστικού επαγγέλματος, διαπιστώθηκε και από το Δικαστήριο με την υποβολή προς αυτόν κατάλληλων ερωτήσεων.

Το δικαστήριο προχώρησε στην εκδίκαση της αίτησης χωρίς την έκθεση της αρμόδιας Κοινωνικής Υπηρεσίας (συγκεκριμένα του Ψυχιατρικού Τμήματος του Γενικού Νοσοκομείου Ελευσίνας Αττικής «ΘΡΙΑΣΙΟΥ») κατ' εφαρμογή του άρθρου 1674 ΑΚ, καθώς αυτή δεν υποβλήθηκε εμπρόθεσμα παρά την επίδοση σε αυτή επικυρωμένου αντιγράφου της εκδικαζόμενης αίτησης. Λαμβάνοντας υπόψη όλους τους εκτεθέντες στην ανωτέρω παράγραφο παράγοντες, έκρινε επιβεβλημένη την υποβολή του συμπαραστατέου σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, με το διορισμό προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη για το διάστημα μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης και οριστικού για το χρόνο μετά, στον οποίο ανατέθηκε και η επιμέλεια του προσώπου του συμπαραστατέου. Ως κατάλληλο πρόσωπο για την ανάληψη του λειτουργήματος αυτού κρίθηκε η αιτούσα και μητέρα του συμπαραστατέου. Στο σκεπτικό της απόφασης δηλώνεται ξεκάθαρα ότι κύριος γνώμονας στην επιλογή από το δικαστήριο του προσώπου του δικαστικού συμπαραστάτη ήταν το συμφέρον του

---

¹⁴¹ Α' Δημοσίευση σε ΝΟΜΟΣ

ίδιου του συμπαραστατούμενου: οι ειδικότεροι παράγοντες που ελήφθησαν υπόψη ήταν το γεγονός ότι η μητέρα γνωρίζει καλύτερα τις ειδικές ψυχικές και βιοτικές ανάγκες του τέκνου της, αντιλαμβάνεται πλήρως την κατάστασή του και παρέχει όλα τα εχέγγυα ότι θα μεριμνήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την εξασφάλιση του προσώπου και της παρουσίας του, έχει δε λόγω της ηλικίας και του μορφωτικού της επιπέδου τα σωματικά, πνευματικά και ψυχικά αποθέματα να ανταποκριθεί ικανοποιητικά σε αυτό το έργο. Ως μέλη του τριμελούς εποπτικού συμβουλίου, ικανά να συνδράμουν αποτελεσματικά τη δικαστική συμπαραστάτη ορίστηκαν ο θεός και οι θείες του συμπαραστατούμενου. Σημειώνεται ότι λόγω της προφανούς ως άνω περιγραφόμενης αδυναμίας επικοινωνίας με το περιβάλλον, παραλήφθηκε η γνωστοποίηση στο συμπαραστατούμενο της απόφασης που τον κήρυξε σε δικαστική συμπαράσταση.

Εφαθ 2784/2011:¹⁴² Στην υπόθεση αυτή αιτών ζήτησε τη θέση της συζύγου του υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση με δικαστικό συμπαραστάτη τον ίδιο. Επί της αίτησής του άσκησε κύρια παρέμβαση η μητέρα της συμπαραστατέας, ζητώντας την απόρριψή της αίτησης και επικουρικός τον διορισμό της ίδιας ως δικαστικής συμπαραστάτριας της κόρης της. Η συμπαραστατέα έπασχε από σχιζοφρενική ψύχωση παρανοειδούς – ερωτομανιακού τύπου. Η ασθένεια αυτή, που είχε ως συνέπειες έντονη ψυχοκινητική ανησυχία, αδιαφορία και ιδέες δίωξης, επηρέαζε σημαντικά τη βούληση και τη συμπεριφορά της πάσχουσας και οδήγησε στη νοσηλεία της αρχικά σε ψυχιατρικό νοσοκομείο και στη συνέχεια σε ψυχιατρική κλινική. Λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω κατάσταση της συμπαραστατέας, καθώς και την ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη, τη διενέργεια της οποίας διέταξε με παρεμπίπτουσα απόφασή του, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτές την αίτηση και την κύρια παρέμβαση και υπέβαλε τη συμπαραστατέα σε καθεστώς πλήρους δικαστικής συμπαράστασης, διορίζοντας δικαστική συμπαραστάτρια τη μητέρα της. Στη συνέχεια ο σύζυγος άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης, διατείνόμενος ότι οι λόγοι της ανάγονται σε εσφαλμένη εκτίμηση του αποδεικτικού υλικού και εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου και ζητώντας να γίνει ενόλω δεκτή η αίτησή του και να απορριφθεί η κύρια παρέμβαση.

Σημαντικά σημεία της εφετειακής απόφασης είναι τα ακόλουθα:

α) Όπως αναφέρεται και στο σκεπτικό της δευτεροβάθμιας απόφασης, το δικαστήριο ως προς την επιλογή του προσώπου του δικαστικού συμπαραστάτη δεσμεύεται μόνο όταν το

---

¹⁴² Α' Δημοσίευση σε ΝΟΜΟΣ

πρόσωπο αυτό έχει προτείνει εκείνος τον οποίο αφορά το μέτρο, ανεξάρτητα αν η διαδικασία κινήθηκε από τον ίδιο τον πάσχοντα ή από κάποιο άλλο νομιμοποιούμενο πρόσωπο. Η υποχρέωση αυτή υφίσταται εφόσον ο πάσχων έχει συμπληρώσει το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας του, εφόσον το προτεινόμενο πρόσωπο δεν εμπίπτει στα αποκλειόμενα από το νόμο πρόσωπα (άρθρο 1670 ΑΚ) και εφόσον το προτεινόμενο πρόσωπο κρίνεται κατάλληλο για την άσκηση του λειτουργήματος αυτού. Συνεκτιμώμενοι παράγοντες στο σχηματισμό της κρίσης του δικαστηρίου είναι η γνώμη του συμπαραστατέου και οι περιστάσεις υπό τις οποίες έχει διαμορφωθεί, οι δεσμοί του με το συγκεκριμένο πρόσωπο, ο κίνδυνος από τυχόν αντίθεση συμφερόντων και κατά πόσον ο διορισμός αυτός θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντα του συμπαραστατέου. Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ουδεμία δέσμευση του δικαστηρίου υφίσταται σε περίπτωση που το κατάλληλο πρόσωπο υποδεικνύεται στην αίτηση τρίτου. Σημειώνεται, επίσης, ότι ο εκκαλών υποστήριξε ότι η σύζυγός του έπρεπε να τεθεί σε μερική δικαστική συμπαράσταση, ωστόσο, η δευτεροβάθμια απόφαση έκρινε όμοια με την εκκαλούμενη ως προς το είδος της δικαστικής συμπαράστασης, λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω περιγραφόμενη κατάσταση της.

β) Το δικαστήριο απέρριψε το αίτημα διορισμού του ίδιου του αιτούντος συζύγου ως δικαστικού συμπαραστάτη λόγω της βίαιης συμπεριφοράς του αλλά και της ακατάλληλης και επιβλαβούς συζυγικής – οικογενειακής ζωής που θα συνεπαγόταν για τη συμπαραστατέα η συγκατοίκηση μαζί του σε περίπτωση διορισμού του. Συγκεκριμένα, ο αιτών είχε εκδηλώσει τη βούλησή του για τη λύση του γάμου, ενώ πιθανολογούνται η χρήση από εκείνον αλκοόλ, η εκ μέρους του συχνή βίαιη συμπεριφορά και κακοποίηση της συμπαραστατέας, καθώς και η σύναψη ερωτικών σχέσεων παρουσία της με τις αλλοδαπές οικιακές βοηθούς που είχαν προσληφθεί κυρίως για τη φροντίδα του ανάπηρου τέκνου της. Κατόπιν όλων των ανωτέρω κρίθηκε ακατάλληλος ο αιτών για δικαστικός συμπαραστάτης. Εντύπωση, ωστόσο, προκαλεί το γεγονός ότι λόγω της γνώσης του για την κατάστασή της υγείας της συμπαραστατέας διορίστηκε μέλος του εποπτικού συμβουλίου.

γ) Ως καταλληλότερο πρόσωπο για δικαστικός συμπαραστάτης κρίθηκε και στην περίπτωση αυτή η μητέρα της συμπαραστατέας, η οποία, παρά την προχωρημένη ηλικία της, παρείχε, λόγω των αισθημάτων αγάπης και φροντίδας προς το τέκνο της, όλα τα εχέγγυα για το ότι θα ενεργεί με μοναδικό γνώμονα το συμφέρον της. Ήδη από τις δύο εκτεθείσες μέχρι αυτό το σημείο αποφάσεις, μπορούμε να παρατηρήσουμε, πέραν του γεγονότος ότι η καλύτερη

διασφάλιση και εξυπηρέτηση των συμφερόντων του συμπαραστατέου προσώπου αποτελούν το βασικότερο παράγοντα στη διαμόρφωση της κρίσης του δικαστηρίου, ότι στη σχέση γονέα-τέκνου συνήθως τεκμαίρονται οι συναισθηματικοί δεσμοί που αποτελούν τις ασφαλέστερες εγγυήσεις για την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου.

ΜονΠρωτΑθ 2374/1999: ¹⁴³ Στην υπόθεση αυτή ανέκυψε το ζήτημα της δικαιοπρακτικής ικανότητας πάσχουσας της οποίας είχε ζητηθεί μεν η θέση σε δικαστική συμπαράσταση, δεν είχε όμως εκδοθεί ακόμα οριστική απόφαση επ' αυτού. Από το άρθρο 63 ΚΠολΔ, το οποίο ορίζει ότι έχει ικανότητα αυτοπρόσωπης δικαστικής παράστασης όποιος είναι ικανός για οποιαδήποτε δικαιοπραξία, σε συνδυασμό με τα άρθρα 1666, 1681, 1682 και 1603 ΑΚ, προκύπτει ότι μέχρι την κήρυξή του με δικαστική απόφαση σε δικαστική συμπαράσταση, το πρόσωπο δεν στερείται λόγω μόνο της πνευματικής του ασθένειας τη δικαιοπρακτική του ικανότητα και αντίστοιχα την ικανότητα παράστασης στο δικαστήριο στο όνομά του ως ενάγων ή εναγόμενος. Παραμένει, ωστόσο, το ενδεχόμενο η δήλωση βουλήσεως ενός τέτοιου προσώπου να είναι άκυρη κατ' άρθρο 131 ΑΚ, αν κατά το χρόνο που έγινε εκείνο δεν είχε, εξαιτίας της πνευματικής του ασθένειας, συνείδηση των πραττομένων του ή χρήση του λογικού του. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για απόλυτη ακυρότητα, προτεινόμενη από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον (ο οποίος, φυσικά, θα φέρει το βάρος της απόδειξης του ισχυρισμού του). Ομοίως μπορεί να προσβληθεί ως άκυρη κατά τα ανωτέρω και κάθε διαδικαστική πράξη που τυχόν πραγματοποιήσει το πάσχον πρόσωπο χωρίς την απαιτούμενη πνευματική διαύγεια.

Στην προκείμενη περίπτωση επί της αίτησης για τη θέση της πάσχουσας υπό δικαστική συμπαράσταση είχε εκδοθεί απόφαση με την οποία διατάχθηκε πραγματογνωμοσύνη, προκειμένου να διαπιστωθεί αν έπασχε από ψυχική ή διανοητική διαταραχή με συνέπεια την αδυναμία της να επιμεληθεί εν όλω ή εν μέρει των υποθέσεών της. Με την αίτηση, επί της οποίας εκδόθηκε η επί του παρόντος αναλυόμενη απόφαση, ο προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης της πάσχουσας ζητούσε την άδεια να προβεί στη δικαστική παράσταση και εκπροσώπηση της στη δικάσιμο αγωγής που είχε ο ίδιος ασκήσει με την προαναφερθείσα ιδιότητά του, καθώς και στη δικάσιμο μιας άλλης περιουσιακού χαρακτήρα αγωγής με εναγομένη την πάσχουσα, διορίζοντας πληρεξούσιο δικηγόρο, αλλά και στην απογραφή των

---

¹⁴³ Δημοσίευση σε ΧρΙΔ Α/2001 σ. 712

κληρονομιαίων στοιχείων της περιουσίας του αποβιώσαντος συζύγου της. Κατά την εκδίκαση της αίτησης, η καθ'ης παρέστη δια του πληρεξουσίου δικηγόρου της. Ο αιτών προσωρινός δικαστικός συμπαραστάτης της ισχυρίστηκε ότι κατά το χρόνο της συζήτησης η καθ'ης στερείτο της δικαιοπρακτικής της ικανότητας και προσκόμισε ιατρικό πιστοποιητικό από Νευρολόγο - Ψυχίατρο το οποίο επιβεβαίωνε την αδυναμία της για επιχείρηση συναλλαγών και δικαιοπραξιών λόγω διαταραχών μνήμης, και συνεπώς και για διορισμό πληρεξουσίου δικηγόρου. Ο ισχυρισμός αυτός περί ακυρότητας της πληρεξουσιότητας κατ' άρθρο 131 ΑΚ συνιστούσε νόμιμη ένσταση έλλειψης πληρεξουσιότητας και έγινε και κατ'ουσίαν δεκτός από το δικαστήριο, το οποίο διέταξε την επανάληψη της διαδικασίας προκειμένου να συμπληρωθεί η έλλειψη. Σημειώνεται ότι ήταν χωρίς επιρροή η προσκόμιση από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της καθ'ης γενικού δικαστικού συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου, καθώς η ισχύς του έπαυσε με την επιγενόμενη αδυναμία της εντολέως.

ΕφΑθ 3171/2004:¹⁴⁴ Στην πρωτοβάθμια δίκη της υπόθεσης αυτής, η συμπαραστατέα είχε αμφισβητήσει την ανάγκη της υποβολής της σε δικαστική συμπαράσταση και είχε ζητήσει την απόρριψη της σχετικής αίτησης που είχε υποβάλλει η κόρη της με πρόταση το διορισμό του εαυτού της ως δικαστικού συμπαραστάτη, αντιπροτείνοντας επικουρικά το διορισμό ενός από τους αδελφούς της. Ωστόσο, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση της κόρης της συμπαραστατέας, θέτοντας την τελευταία υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση και διορίζοντας την αιτούσα ως συμπαραστάτη της, σχημάτισε δηλαδή κρίση αντίθετη προς την επιθυμία του ίδιου του συμπαραστατέου προσώπου. Και μόνο το γεγονός αυτό, σύμφωνα με την υπό εξέταση απόφαση, δεν αποτελεί παραβίαση του άρθρου 1669 ΑΚ, από το οποίο προκύπτει ότι το δικαστήριο μόνο καταρχήν έχει την υποχρέωση να διορίσει ως δικαστικό συμπαραστάτη το φυσικό πρόσωπο που προτείνεται από εκείνον που αφορά το μέτρο, εφόσον πληρούνται οι διαλαμβανόμενες στο άρθρο αυτό προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων και η, κατά την κρίση του δικαστηρίου, καταλληλότητα του προτεινόμενου.

Αξιοσημείωτο είναι ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο σχημάτισε διαφορετική κρίση ως προς την επιλογή του καταλληλότερου προσώπου για την άσκηση του λειτουργήματος του δικαστικού συμπαραστάτη, στηριζόμενο ιδίως στις πραγματικά διαμορφωθείσες σχέσεις της συμπαραστατούμενης με τα πρόσωπα του περιβάλλοντός της. Από τα αποδειχθέντα πραγματικά

---

¹⁴⁴ Δημοσίευση σε ΑPM 2005/1051

περιστατικά προέκυπτε ότι διορισθείσα με την πρωτόδικη απόφαση θυγατέρα δεν είχε ουσιαστική επαφή με την οικογένειά της και την ίδια τη συμπαραστατούμενη καθ'όλο το διάστημα της νοσηλείας της τελευταίας σε νευρολογικές κλινικές και μέχρι την υποβολή της αιτήσεως. Τη φροντίδα της συμπαραστατούμενης είχαν αναλάβει μετά το θάνατο του συζύγου της οι δύο αδελφοί της, καθώς και η σύζυγος ενός από αυτούς, προς την οποία είχε χορηγήσει πληρεξούσιο για την είσπραξη της σύνταξής της από το ΙΚΑ. Η σύζυγος του αδελφού της είχε ανοίξει μάλιστα κοινό τραπεζικό λογαριασμό (με δικαιούχους την ίδια και τη συμπαραστατούμενη) για την κατάθεση της σύνταξης, την οποία δαπανούσε εξ ολοκλήρου για τη φροντίδα και την κάλυψη των βιοτικών αναγκών της συμπαραστατούμενης. Μετά την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης και το διορισμό της ως προσωρινού δικαστικού συμπαραστάτη, τη σύνταξη εισέπραττε η θυγατέρα της, η οποία παρότι διατείνεται ότι την αποταμίευε προς όφελος της μητέρας της, δεν μπόρεσε να δικαιολογήσει πώς η αποταμίευση αυτή έβαινε προς όφελος της συμπαραστατούμενης αντί της χρησιμοποίησής της για την καλύτερη διαβίωσή της. Περαιτέρω απεδείχθη ότι η θυγατέρα δεν είχε από προσωπική της επιλογή (και παρότι αντικειμενικά είχε την ευχέρεια) καμία ουσιαστική συναισθηματική ή άλλη επαφή με τη μητέρα της, ενώ παρά την αντίθετη επιθυμία της τελευταίας είχε εκφράσει την πρόθεσή της να τη μεταφέρει σε δημόσιο άσυλο ανιάτων, όπου κατά την κοινή πείρα οι συνθήκες διαβίωσης είναι δυσμενέστερες.

Λαμβάνοντας υπόψη το συμφέρον της συμπαραστατέας βάσει όλων των ανωτέρω δεδομένων, αλλά και την καταλληλότητα του προτεινόμενου από την ίδια αδελφού της, βάσει αξιολόγησης της προσωπικότητάς και της στάσης του, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο απεφάνθη ότι το πρωτοβάθμιο είχε αξιολογήσει πλημμελώς το αποδεικτικό υλικό δεχόμενο σιωπηρώς την ακαταλληλότητά του. Έτσι, εξαφάνισε την εκκαλούμενη απόφαση, κράτησε και δίκασε εκ νέου την αίτηση, διορίζοντας ως δικαστικό συμπαραστάτη τον αδελφό της συμπαραστατούμενης, και ως μέλη του εποπτικού συμβουλίου, τη θυγατέρα, τη νύφη και την εγγονή της.

ΜονΠρωτΠατρ 446/2012:¹⁴⁵ Ο οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης και υιός του υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση πάσχοντος ζητούσε την άδεια του δικαστηρίου για την παραχώρηση με γονική παροχή κατά ψιλή κυριότητα των περιγραφόμενων στην αίτηση ακινήτων στα τέκνα του συμπαραστατούμενου, καθώς και για την πώληση ενός ακινήτου

---

¹⁴⁵ Α' Δημοσίευση σε ΝΟΜΟΣ

προκειμένου να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες διατροφής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης του συμπαραστατούμενου. Κατά τον σχηματισμό της κρίσης του δικαστηρίου σημαντικότερο ρόλο έπαιξε η εμφανώς εκφρασθείσα πρόθεση του πάσχοντος πριν από την εκδήλωση της ασθένειάς του και τη θέση του σε δικαστική συμπαράσταση να αποκαταστήσει ισομερώς τα τέκνα του και να τα ενισχύσει στο ξεκίνημα του οικογενειακού βίου τους, η οποία προέκυπτε από την εισφορά σημαντικών ποσών σε δύο από αυτά μετά την τέλεση του γάμου τους, καθώς και τη μεταβίβαση με δωρεά εν ζωή της ψιλής κυριότητας ακινήτων προς τον ίδιο τον αιτούντα. Το δικαστήριο, κρίνοντας ότι *«επιβάλλεται συνεπώς η εκπλήρωση της αληθούς βούλησης του τελούμενου υπό δικαστική συμπαράσταση από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον και λόγους ευπρέπειας...»* χορήγησε την άδεια για την επιχείρηση των πράξεων αυτών. Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο πάσχων στερείτο άλλων εισοδημάτων και ότι το κόστος διαβίωσης και περίθαλψής του κάλυπταν η σύζυγος και τα τέκνα του, και επομένως η εκποίηση του αναφερόμενου στην αίτηση ακινήτου όχι μόνο ήταν προς το συμφέρον του συμπαραστατούμενου αλλά και αποτελούσε το μόνο τρόπο εξεύρεσης χρημάτων για την κάλυψη των ανωτέρω αναγκών του.

Συνεκτιμώντας όλα τα ανωτέρω και λαμβανομένης υπόψην της σύμφωνης γνώμης του εποπτικού συμβουλίου, όπως προέκυπτε από την προσκομιζόμενη γνωμοδότησή του, το δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση στο σύνολό της, παρέχοντας στο δικαστικό συμπαραστάτη την άδεια να διενεργήσει όλες τις προαναφερθείσες πράξεις.

ΜονΠρωτΘεσ 12249/2012:¹⁴⁶ Η απόφαση αυτή ανήκει στη μειοψηφία των δικαστικών αποφάσεων που επέβαλαν τη θέση του πάσχοντα σε καθεστώς επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης, σε αντίθεση μάλιστα με το είδος συμπαράστασης που πρότεινε η αιτούσα.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο καθ'ού σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της αιτούσας μητέρας του έπασχε από διπολική συναισθηματική διαταραχή και ως εκ τούτου βρισκόταν σε πλήρη αδυναμία να επιμεληθεί του εαυτού του και της περιουσίας του. Η αιτούσα ζήτησε τη θέση του υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση και το διορισμό της αδελφής του ως προσωρινής δικαστικής συμπαραστάτριας μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης και οριστικής για το μετέπειτα διάστημα, καθώς και το διορισμό εποπτικού συμβουλίου αποτελούμενου από τα αναφερόμενα στην αίτησή της πρόσωπα.

---

¹⁴⁶ Δημοσίευση σε ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ – ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

Για το σχηματισμό της κρίσης του δικαστηρίου, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, πέραν των άλλων αποδεικτικών στοιχείων, έπαιξαν η γνωμάτευση του Ειδικού Ψυχιατρικού Ιδρύματος στο οποίο είχε νοσηλευτεί ο πάσχων, καθώς και η προσωπική επικοινωνία του Δικαστηρίου με τον ίδιο τον συμπαραστατέο. Σύμφωνα με την γνωμάτευση του Ειδικού Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, ο συμπαραστατέος όντως έπασχε από διπολική διαταραχή, η οποία παρουσίαζε εξάρσεις και υφέσεις, και βρισκόταν υπό διαρκή φαρμακευτική αγωγή, σε περιόδους δε έξαρσης της νόσου του υπήρχε ο κίνδυνος να προβεί σε αλόγιστη χρήση χρημάτων και να μην έχει επαφή με την πραγματικότητα. Πράγματι, ο συμπαραστατέος προέβη εξαιτίας της κατάστασης της υγείας του στη σύναψη υπέρογκων σε σχέση με τα εισοδήματά του (μοναδικό του εισόδημα ήταν η μικρή σύνταξή του) καταναλωτικών δανείων και σε αλόγιστη χρήση πιστωτικών καρτών, δημιουργώντας μεγάλες οφειλές. Περαιτέρω, τα χρήματά αυτά ο καθ' ου δεν αποδείχθηκε ότι τα αξιοποίησε για την ικανοποίηση προσωπικών ή οικογενειακών αναγκών, αντίθετα, υπήρχε σοβαρός κίνδυνος ασύνητης κατασπατάλησής τους σε πρόσωπα του ευρύτερου περιβάλλοντός του που εκμεταλλεύονταν την κατάστασή του και τα συναισθήματα συμπόνιας του. Η δημιουργία των υπέρογκων αυτών οφειλών δημιουργούσε κίνδυνο στέρησης τόσο για τον ίδιο, όσο και για τη μητέρα και την αδελφή του που συνοικούσαν μαζί του, ενώ τον οδηγούσαν και σε πλήρη αδυναμία κάλυψης των στοιχειωδών αναγκών του. Στην παραδοχή των ανωτέρω πραγματικών περιστατικών συνέβαλε και η προσωπική επικοινωνία του Δικαστηρίου με τον καθ' ου η οποία ήταν απολύτως εφικτή και από την οποία προέκυψε ότι έχει επίγνωση της πραγματικότητας και της κατάστασής του. Κατά συνέπεια το Δικαστήριο, έχοντας σχηματίσει πλήρη και σαφή εικόνα του είδους και του βαθμού της κατάστασης της υγείας του συμπαραστατέου, χωρίς να διατάξει τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, έκρινε ότι ο καθ' ου έπρεπε να τεθεί σε καθεστώς μερικής επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης, ορίζοντας ότι απαιτείται η προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη για την επιχείρηση των ακόλουθων πράξεων: 1) Τη σύναψη σύμβασης δανείου πάσης φύσεως με την ιδιότητα του δανειοδότη ή του δανειολήπτη για οποιονδήποτε σκοπό και με οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, 2) τη σύναψη σύμβασης εγγύησης πάσης φύσεως, αναδοχής χρέους και εκχώρησης απαίτησης, 3) την έκδοση υπέρ αυτού και επ' ονόματί του καθώς και τη χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών τράπεζας/πιστωτικού ιδρύματος, 4) τη διάθεση της περιουσίας του συνολικά ή κατά ένα μέρος, 5) την ανάληψη από τραπεζικούς του λογαριασμούς χρηματικών ποσών, 6) την εκποίηση ακινήτου ή εμπράγματος δικαιώματος σε ακίνητο, 7) τη

σύσταση εμπράγματης ασφάλειας εις βάρος της ακίνητης περιουσίας του, 8) την εκμίσθωση ακινήτου, 9) την εκποίηση αυτοκινήτου, τίτλων και πολύτιμων αντικειμένων του άρθρου 1614 ΑΚ, 10) τη σύναψη χαριστικών δικαιοπρασιών, 11) την είσπραξη και τη διάθεση απαιτήσεων, συντάξεων, επιδομάτων, εισοδημάτων του, καθώς και την παροχή εξόφλησης (άρθρ. 1678 παρ. 3), 12) εν γένει όλες τις πράξεις που δεν μπορεί να επιχειρεί ο επίτροπος ανηλίκου χωρίς την άδεια του Δικαστηρίου (άρθρ. 1678 παρ. 2, 1624-1625 ΑΚ) καθώς και την εν γένει διοίκηση της περιουσίας του, και 13) την εκπροσώπηση του σε κάθε είδους δίκη που θα αφορά την περιουσιακή του κατάσταση. Προσωρινός και στη συνέχεια οριστικός δικαστικός συμπαραστάτης ορίστηκε η αδερφή του συμπαραστατέου, η οποία τελούσε σε σχέση αγάπης προς αυτόν, τον φρόντιζε αδιαλείπτως και παρείχε, λόγω και του συγγενικού τους δεσμού, τα εχέγγυα ότι θα ασκούσε το λειτούργημα αυτό επαρκώς και με γνώμονα το συμφέρον του συμπαραστατέου. Τέλος, το δικαστήριο όρισε τριμελές εποπτικό συμβούλιο για την άσκηση του έργου της εποπτείας της επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης.

Στο σκεπτικό της απόφασης αυτής περιλαμβάνονται αρκετά στοιχεία ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για το νέο δίκαιο της δικαστικής συμπαράστασης. Ειδικότερα:

1. Το δικαστήριο εκτίμησε το ίδιο βάσει της ψυχιατρικής γνωμάτευσης και της προσωπικής επικοινωνίας που είχε με τον καθ'ού το είδος και το βαθμό της διαταραχής του και επέβαλε ελαφρύτερο είδος δικαστικής συμπαράστασης από αυτό που ζητείτο με την αίτηση. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στο σκεπτικό της απόφασης αυτής, ο κανόνας της μη δέσμευσης του δικαστηρίου από την αίτηση συνεπάγεται ότι μπορεί να επιβληθεί όχι μόνο ελαφρύτερο, αλλά και βαρύτερο καθεστώς από αυτό που ζητήθηκε, με τους ελάχιστους όμως δυνατούς περιορισμούς στο συμπαραστατούμενο.
2. Από το σύνολο των πραγματικών περιστατικών το δικαστήριο έκρινε ότι οι δαπάνες στις οποίες προέβαινε ο συμπαραστατέος συνιστούσαν «ασωτία», όντας σε προφανή δυσανολογία με το εισόδημά του και θέτοντας σε κίνδυνο στέρησης τον ίδιο και τους συνοικούντες με εκείνον οικείους του. Παρατηρείται ότι οι περιορισμοί που τίθενται με τη δικαστική απόφαση (συναίνεση δικαστικού συμπαραστάτη για την επιχείρηση των ρητά απαριθμούμενων πράξεων) περιορίζονται σε πράξεις διαχείρισης και διάθεσης της περιουσίας του συμπαραστατούμενου, τελούν, δηλαδή, σε συνάρτηση προς το είδος, το βαθμό και τις συνέπειες της διαταραχής του.
3. Παρατηρητέο είναι το γεγονός ότι η απόφαση αυτή υιοθετεί την άποψη περί διορισμού εποπτικού συμβουλίου ανεξάρτητα από το είδος της συμπαράστασης.

7. ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΟΣΩΝ ΕΚΤΙΟΥΝ ΠΟΙΝΗ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Η δικαστική συμπαράσταση μπορεί να κηρυχθεί και ως μέτρο προστασίας του καταδικασθέντος σε πολυετή ποινή στερητική της ελευθερίας του. Κάποια από τα πρόσωπα αυτά ενδεχομένως να αισθάνονται την ανάγκη συμπαράστασης για τη διενέργεια κάποιων πράξεων. Για το λόγο αυτό, με τη διάταξη του άρθρου 1688 ΑΚ δίνεται στο δικαστήριο η δυνατότητα να θέσει υπό επικουρική δικαστική συμπαράσταση όποιον εκτίει ποινή στερητική της ελευθερίας διάρκειας τουλάχιστον δύο ετών, μόνο όμως κατόπιν αιτήματος του ίδιου και μόνο για τις προσδιοριζόμενες στην αίτησή του πράξεις.

Ως προς την άρση αυτού του είδους της δικαστικής συμπαράστασης, εφόσον δεν υπάρχει ιδιαίτερη ρύθμιση στο νόμο, εφαρμόζεται καταρχήν η 1685 ΑΚ, αίρεται, δηλαδή, όταν εκλείψουν οι λόγοι που την επέβαλαν, όπως η έκτιση της ποινής, ακόμη και με αυτεπάγγελτη ενέργεια του δικαστηρίου. Η δικαστική συμπαράσταση, ωστόσο, αίρεται και με δικαστική απόφαση οποτεδήποτε αυτό ζητηθεί από το συμπαραστατούμενο.¹⁴⁷

IV. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης ήρθε να αντικαταστήσει τον αναχρονιστικό θεσμό της νόμιμης απαγόρευσης και να ρυθμίσει το ζήτημα της νομικής κατάστασης προσώπων με σοβαρά ψυχοδιανοητικά ή σωματικά προβλήματα ή χαρακτηριστικά ελαττώματα, με γνώμονα την ένταξή τους σε ένα προστατευτικό καθεστώς που σέβεται και διασφαλίζει την ανθρώπινη αξία και το δικαίωμα αυτοδιάθεσής τους. Προς το σκοπό αυτό ο νέος θεσμός έφερε ουσιώδεις αλλαγές τόσο στη διαδικασία θέσης υπό δικαστική προστασία, περιορίζοντας αυτήν στο στενό και οικείο περιβάλλον του πάσχοντα, όσο και στην ίδια τη μορφή της προστασίας, προσδίδοντας στις ρυθμίσεις της την «ελαστικότητα» που απαιτείται για να ανταποκριθεί στις ιδιομορφίες της περίπτωσης του.

Οι στόχοι αυτοί διαφαίνονται στα κυριότερα χαρακτηριστικά του θεσμού τα οποία συνοψίζονται ως εξής: α) περιορισμός των νομιμοποιούμενων στην υποβολή της σχετικής αίτησης προσώπων, β) νομιμοποίηση του ίδιου του πάσχοντα να ζητήσει τη θέση του σε

---

¹⁴⁷ Παπαχρίστου, ό.π., σ. 435 - 436

δικαστική συμπαράσταση, γ) καθιέρωση της ευχέρειας του δικαστηρίου ως προς το νομικό καθεστώς του πάσχοντος, δ) καθιέρωση της ικανότητας του πάσχοντος για αυτοπρόσωπη δικαστική παράσταση, διενέργεια όλων των διαδικαστικών πράξεων και άσκηση των ένδικων μέσων στο δικό του όνομα, καθώς και ε) εξασφάλιση της επικοινωνίας με το συμπαραστατέο και συνεκτίμηση της γνώμης του.

Ειδικότερα, η καθιέρωση της αυτεπάγγελτης ενέργειας του δικαστηρίου για τη θέση σε δικαστική συμπαράσταση αποτέλεσε μια σημαντική απόκλιση από την «αρχή της διαθέσεως» υπέρ της αρχής της «αυτεπάγγελτης διάγνωσης». Ένα ακόμη βήμα προς την ίδια κατεύθυνση ήταν και η καθιέρωση με το ν.2447/1996 της «αυτεπάγγελτης διάγνωσης των συνεπειών», της δυνατότητας, δηλαδή, πλέον που έχει ο δικαστής να προσαρμόσει τις συνέπειες της δικαστικής συμπαράστασης στις ανάγκες της κάθε περίπτωσης. Ωστόσο, η εξέταση της ελληνικής νομολογία οδηγεί στο δυσάρεστο συμπέρασμα ότι στην πράξη τα περιθώρια που δίνει ο νόμος για την προσαρμογή του νομικού καθεστώτος στις ανάγκες του κάθε συμπαραστατέου σπανίως αξιοποιούνται, καθώς συνήθως επιλέγεται η απόλυτη λύση της πλήρους ανικανότητας με τη θέση του πάσχοντος υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Ως αποτέλεσμα η «περιθωριοποίηση» του συμπαραστατούμενου στη συναλλακτική ζωή παραμένει σύνηθες φαινόμενο στην ελληνική πραγματικότητα.

Όσον αφορά τις εξουσίες που αφαιρούνται από το συμπαραστατούμενο και ανατίθενται στο δικαστικό συμπαραστάτη, παρατηρείται ότι, ιδίως όταν απαριθμούνται ρητά στη δικαστική απόφαση, αφορούν συνήθως περιουσιακής φύσεως συναλλαγές, η δε στέρησή τους αποσκοπεί στη διαφύλαξη της περιουσίας του συμπαραστατούμενου η οποία και είναι το πιθανότερο να αποτελέσει αντικείμενο στοχοποίησης από τρίτους. Αντιθέτως, ο συμπαραστατούμενος, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, διατηρεί την επιμέλεια του προσώπου του και δικαιούται να αναπτύσσει ο ίδιος τις προσωπικές και κοινωνικές του σχέσεις στο μέτρο που του επιτρέπει η κατάστασή του, ακόμα και υπό καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης.

Από την άλλη πλευρά, από τις εξεταζόμενες δικαστικές αποφάσεις μπορεί να συναχθεί το θετικό συμπέρασμα της εφαρμογής στην πράξη ορθών κριτηρίων για την επιλογή του δικαστικού συμπαραστάτη. Ως προς το σημείο αυτό ο πάσχων βρίσκεται αναμφίβολα στο επίκεντρο της διαδικασίας και το ζωτικό για τα συμφέροντά του λειτούργημα αυτό δεν ανατίθεται αναντίρρητα στον αιτούντα ή στο υποδεικνυόμενο στην αίτηση πρόσωπο. Αντίθετα, η ανάθεση γίνεται μετά από τη στάθμιση αρκετών παραγόντων όπως η προσωπικότητα του

υποψήφιου δικαστικού συμπαραστάτη, οι πραγματικοί ψυχικοί δεσμοί και οι προσωπικές του σχέσεις με το συμπαραστατέο. Η διαπίστωση των ανωτέρω εν μέρει γίνεται και μέσω της επικοινωνίας του δικαστηρίου με τον πάσχοντα, όπου αυτή είναι δυνατή, η οποία δεν αποκλείεται να αποδειχθεί διαφωτιστική και για το είδος και το βαθμό της κατάστασής του, ακόμα και στις περιπτώσεις που προσκομίζονται ιατρικές και ψυχιατρικές βεβαιώσεις και εκθέσεις. Παρατηρείται, δηλαδή, κατά το σχηματισμό της δικαστικής κρίσης μια τάση αποστασιοποίησης από τα συμφέροντα τρίτων και αναγνώρισης στον πάσχοντα της δυνατότητας να εκφράσει τη γνώμη του και να επηρεάσει με αυτή τη διαμόρφωση της μετέπειτα νομικής του κατάστασης.

Σκοπός του θεσμού της δικαστικής συμπαράστασης είναι η προστασία του ίδιου του ασθενούς προσώπου και η διατήρηση της θέσης του ως ενεργού μέλους του συναλλακτικού βίου, και όχι η υποκατάστασή του σε αυτόν από κάποιο διαχειριστή της περιουσίας του. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ο νομοθέτης περιορίζεται στη διατύπωση κατευθυντήριων γραμμών μετακυλύοντας στο δικαστή το έργο της επιλογής είδους και της ειδικότερης διαμόρφωσης της προστασίας αυτής. Εγκαταλείπεται η λογική της κατηγοριοποίησης του «ελλείμματος» του πάσχοντα με τις αυστηρά προδιατυπωμένες συνέπειες, και το συμπαραστατέο πρόσωπο γίνεται αντιληπτό ως «υποκείμενο» της διαδικασίας με ιδιαίτερες ανάγκες και συνθήκες ζωής, οι οποίες γίνονται γνωστές στο δικαστήριο από το σύνολο του αποδεικτικού υλικού αλλά κυρίως μέσω της (καταρχήν υποχρεωτικής) επικοινωνίας του με τον πάσχοντα και αποτελούν βασικούς παράγοντες στο σχηματισμό της δικαιοδοτικής κρίσης. Το δικαστήριο, έχοντας αποκτήσει άμεση αντίληψη για τις πραγματικές ανάγκες του πάσχοντα, το βαθμό της ικανότητάς του να σχηματίσει βούληση και αντίστοιχα την έκταση της αδυναμίας του να διαχειριστεί τις υποθέσεις του, είναι το μόνο που μπορεί να εγγυηθεί για τα συμφέροντά του, αναθέτοντας το έργο της συμπαράστασης στο πρόσωπο που παρουσιάζει τα περισσότερα εχέγγυα για την εξασφάλισή τους, επιβάλλοντας τους απολύτως αναγκαίους περιορισμούς στη δικαιοπρακτική ικανότητα του πάσχοντα, μεταρρυθμίζοντάς τους όταν μεταβάλλονται οι συνθήκες και αίροντάς τους όταν εκλείπουν οι λόγοι επιβολής τους.

Παρά το γεγονός ότι οι νομοθετικές βάσεις για την ουσιαστική βελτίωση της θέσης των «ασθενών» κοινωνιών του δικαίου υπάρχουν, ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης δεν λειτουργεί όπως θα έπρεπε στην ελληνική νομική πραγματικότητα. Η έλλειψη της συνδρομής

των προβλεπόμενων Κοινωνικών Υπηρεσιών ίσως συμβάλλει στη διστακτικότητα των ελληνικών δικαστηρίων για εκτενέστερη χρήση της δυνατότητας για μερική αφαίρεση της δικαιοπρακτικής ικανότητας και εξατομίκευση των περιορισμών ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περίπτωσης. Παραμένει, ωστόσο, ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι πράγματι επιδιώκεται η απόκτηση από το δικαστήριο μιας σφαιρικής εικόνας για τις πραγματικές συνθήκες ζωής και το περιβάλλον του συμπαραστατέου και η αξιολόγησή της κατάστασής του χωρίς απόλυτη προσκόλληση στα συμπεριλαμβανόμενα στην αίτηση πραγματικά περιστατικά και τις ιατρικές γνωματεύσεις, ακόμη και αν τελικώς αξιοποιείται μόνο ως προς το επιλεγόμενο πρόσωπο για το λειτούργημα του δικαστικού συμπαραστάτη. Η ανάθεση της φροντίδας του συμπαραστατούμενου στο κατάλληλο πρόσωπο εξασφαλίζει, στο μέτρο του δυνατού, ακόμα και στις περιπτώσεις που ο συμπαραστατούμενος στερείται ολοσχερώς την ικανότητα του για αυτοπρόσωπη δράσης και λήψη αποφάσεων στη συναλλακτική ζωή, την ποιότητα ζωής του πάσχοντος προσώπου και την αποτελεσματική εκπροσώπηση των συμφερόντων του.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ
ΑΠ	158/2011	ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ
ΕΦ ΑΘ	2784/2011	ΝΟΜΟΣ
ΕΦ ΑΘ	4251/2009	Δ/ΝΗ 2010/157
ΕΦ ΘΕΣ	554/2008	ΑΡΜ 2008/1035
ΕΦ ΘΕΣ	3171/2004	ΑΡΜ 2005/1051
ΠΠΡ ΘΕΣ	7408/2009	ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ- ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ
ΜΠΡ ΑΘ	850/2012	ΝΟΜΟΣ
ΜΠΡ ΘΕΣ	12249/2012	ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ
ΜΠΡ ΠΑΤΡ	446/2012	ΝΟΜΟΣ
ΜΠΡ ΘΕΣ	12268/2011	ΑΡΜ 2011/1660
ΜΠΡ ΑΘ	5413/2009	ΕΦΑΔ 2011/858
ΜΠΡ ΑΘ	5491/2009	ΕΦΑΔ 2011/858
ΜΠΡ ΑΘ	2374/1999	ΧρΙΔ 2001/712

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγαλλοπούλου Π., Οι επιπτώσεις της ψυχικής διαταραχής του ενός συζύγου στην έγγαμη συμβίωση, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1995
2. Βαθρακοκοίλης Β. ΕΡΝΟΜΑΚ Τόμος Γ΄, ημίτομος Γ΄, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο, Άρθρα 741 - 946, Αθήνα 2006
3. Βαθρακοκοίλης Β. ΕΡΝΟΜΑΚ Τόμος Ε΄, Οικογενειακό Δίκαιο, Άρθρα 1346 – 1694, Αθήνα 2004
4. Βρέλλης Σ., Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2008
5. Γεωργιάδης Α. - Σταθόπουλος Μ., Αστικός Κώδιξ VIII – Οικογενειακό Δίκαιο, εκδόσεις Αφοί Π.Σάκκουλα, Αθήνα 1993
6. Δασκαρόλης Γ, Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου, Τόμος Ι, εκδόσεις Α. Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 1992
7. Δεληγιάννης Ι, Η δικαστική συμπαράσταση, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1997
8. Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Η προστασία του ασθενέστερου στο Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1997
9. Κουμάντος Γ., Οικογενειακό Δίκαιο Τόμος Ι, εκδόσεις Αφοί Π.Σάκκουλα, Αθήνα 1989
10. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη Ε., Οικογενειακό Δίκαιο τόμος Ι, πέμπτη έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη 2012
11. Κουτσουράδης Α. – Γεωργιάδη Α., Προστατευτικοί θεσμοί του αστικού δικαίου, εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία – Π.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα 2002
12. Παπαδόπουλος Κ., Αγωγές Οικογενειακού Δικαίου Τόμος Β΄, Αθήνα 2003
13. Παπαχρίστου Θ., Εγχειρίδιο Οικογενειακού Δικαίου, 3η έκδοση, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005
14. Ρόκας Ν., Εμπορικές Εταιρίες, 7^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012
15. Σπυριδάκης Ι.Σ, Η δικαστική συμπαράσταση, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1998
16. Σπυριδάκης Ι.Σ, Η δικαιοπρακτική (αν)ικανότητα, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2000
17. Σπυριδάκης Ι.Σ, Οικογενειακό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή 2006
18. Φίλιος Π, Οικογενειακό Δίκαιο, 4^η έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2011
19. Χριστοδούλου Κ, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013
20. Ψούνη Ν., Το νέο δίκαιο της συγγένειας και της προστασίας των ανικάνων προσώπων (με αφετηρία τον ν. 2447/1996), εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2000

ΆΡΘΡΑ – ΜΕΛΕΤΕΣ – ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

1. Αγαλλοπούλου Π, «Η δικαστική συμπαράσταση από πλευράς ουσιαστικού δικαίου». Δημοσίευση σε ΚριτΕ, 1997/2 σελ. 259 – 271
2. Αλεξάκης Γ., «Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης». Δημοσίευση στο υπ' αριθ. 8/2004 περιοδικό «Αφιέρωματα» της «Κλίμακα»
3. Βούλγαρης Ι., «Ζητήματα που αφορούν το ελληνικό οικογενειακό διεθνές δίκαιο ιδίως μετά την πρόσφατη τροποποίησή του με το ν. 2447/1996». Δημοσίευση σε Αρχείο Νομολογίας τ.ΝΑ, τεύχ.2, σελ.185
4. Γεωργιάδη Α., «Ζητήματα δικαστικής συμπαράστασης». Δημοσίευση σε ΧρΙΔ Α/2001 σελ. 581 – 589
5. Γεωργιάδης Α., «Ρύθμιση θεμάτων εταιρικού δικαίου με διατάξεις τελευταίας βούλησης». Δημοσίευση σε ΧρΙΔ ΙΑ/2011, σελ. 3 - 11
6. Δεληγιάννη Γ., «Η σχεδιαζόμενη μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου στον τομέα της επιτροπείας». Δημοσίευση σε ΑΡΜ 10/1995 σελ. 1241 – 1254
7. Καρυμπάλη – Τσίπτσιου Γ. – Φουντεδάκη Κ., «Εκτελεστής διαθήκης. Διαχείριση της κληρονομικής μερίδας δικαιοπρακτικά ανίκανου κληρονόμου, στην οποία περιλαμβάνονται και εταιρικά μερίδια Ε.Π.Ε. Περισσότεροι εκτελεστές – Τρόπος ενέργειας και συμμετοχής τους στις συνελεύσεις των εταίρων. Προσωποπαγής χαρακτήρας δικαιώματος δικαστικού συμπαράστατη. Συνέπειες.» Δημοσίευση σε Ελληνική Δικαιοσύνη 42/2001 σελ. 37 – 47
8. Κουτσουράδης Α. «Κίνηση της διαδικασίας δικαστικής συμπαράστασης με αίτηση του ίδιου του πάσχοντα και διαταγή διενέργειας ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης. Με αφορμή τις ΜπρΑθ 5413/2009 και ΜπρΑθ 5491/2009». Δημοσίευση σε ΕφΑΔ 8-9/2011, σελ. 787 - 799
9. Παπαζήση Θ., «Παρέμβαση στην αίτηση του εισαγγελέα για δικαστική συμπαράσταση». Δημοσίευση σε Δίκη 37/2006, σελ. 227 – 242
10. Παπαχρίστου Θ., «Η συμμετοχή «φίλων» στο εποπτικό συμβούλιο της δικαστικής συμπαράστασης». Δημοσίευση σε ΧρΙΔ ΙΑ/2011 σελ. 81 – 83

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Legifrance: La service public de la diffusion du droit <http://www.legifrance.gouv.fr>

Service-Public.fr: Le site officiel de l' administration française <http://vosdroits.service-public.fr/>

«Κλίμακα, Φορέας ανάπτυξης ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού» <http://www.klimaka.org.gr>

«Δικαιώματα Ψυχικά Πασχόντων» <http://mentalhealth-law.blogspot.gr>